

GRUP SALÓ NOU AMBIENT (1919-1925).

Context artístic, trajectòria, ideologia i obra del grup

Alumna: Assumpció Cardona Iglésias

Tutor: Francesc Fontbona de Vallescar

Treball final del màster d'Estudis Avançats en Història de l'Art

Universitat de Barcelona, Gener 2020

INDEX

1.INTRODUCCIÓ	5
1.1. Objectius i hipòtesis	5
1.2.Estat de la qüestió. Ressenyes bibliogràfiques	7
1.2.1 Llibres generals.....	7
1.2.2. Llibres monogràfics	11
1.2.3.Articles.....	12
1.2.4.Les referències on line	13
1.3. Metodologia	14
2.LA GENERACIÓ DE 1917:Context històric i artístic.....	16
3.EI GRUP NOU AMBIENT.....	20
3.1.FORMACIÓ.....	20
3.1.1.Escola Arts	20
3.1.2.Altres formacions	22
3.2.CONSTITUCIÓ DEL GRUP	24
3.3.VIDA BOHÈMIA.....	26
3.4.ESPAIS DE TROBADA	27
3.4.1.Estudis d'artista.....	27
3.4.2.El Refectorium.....	28
3.4.3.Teatres i cabarets.....	30
3.4.4.Galeria fotogràfica Antonietti	31
3.4.5.Cercles artístics.....	32
3.5.DINÀMICA DEL GRUP	34
3.6.DISSOLUCIÓ DEL GRUP.....	35
4.PROJECTE IDEOLÒGIC COMÚ	37
4.1.REIVINDICACIÓ DE NONELL.....	38
4.1.1.Ressó de l'exposició Nonell a la Premsa	42
4.2.NOU AMBIENT. Revista d'art (Abril-Desembre 1924).....	44
4.2.1.Reivindicació del passat artístic català.....	46
4.2.2.A favor d'artistes contemporanis.....	48
4.2.3.Defensa del cubisme	49
4.2.4.Defensa de "la bona pintura"	50

4.2.5.En defensa de la jove pintura catalana	51
4.2.6.Gèneres pictòrics.....	52
4.2.7.Nou Ambient, un grup estrictament artístic	55
5. L'OBRA ARTÍSTICA	57
5.1.EXPOSICIONS.....	57
5.1.1.Exposicions del grup Nou Ambient	58
5.1.2.Exposicions del grup limitades	67
5.1.3.Exposicions individuals.....	67
5.1.4.Participació dels membres del grup en exposicions col·lectives	68
5.2.CUBISME NOU AMBIENT.....	72
5.3.CAP AL REALISME	82
5.3.1.Cezannisme en la generació de 1917.....	82
5.3.2.Gèneres pictòrics.....	86
5.4. L'escultura d e Tarrach	108
6. FITXES BIOGRÀFIQUES ARTÍSTIQUES DELS MEMBRES DEL GRUP NOU AMBIENT	109
7.CONCLUSIONS	131
AGRAÏMENTS	
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	135
REFERÈNCIES ON LINE	138
ANNEXOS	

" En aquella Barcelona tan rica, tan ben il·luminada, tan ben menjada, tan idiotament sensual i ben afaitada, immediatament posterior a la primera guerra, aquells joves apareixien com una fantasmal resurrecció de la bohèmia: es presentaven descurats, irrisoris, frenètics i cadavèrics, i això, en aquell moment de racionalisme absolut de la comptabilitat, tenia un punt de follia."

Josep Pla. *Homenots*, 1958

"Algunos componentes del "Nou Testament" se sentian particularmente atraídos por Cézanne, otros por los cubistas, y seguían su camino felices e indiferentes ante el gran público que los consideraba innecesarios."

Sebastià Gasch . " Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient", 1963

"Tocant a la plaça del Teatre i al costat del "Lyon d'Or", en uns soterranis, va instal·lar-s'hi un restaurant que, al poc temps, esdevingué cabaret. S'anomenava "Refectorium". Amb les seves feixugues arcades simulava el refectori d'un convent medieval. Cadires de frare,taules, ceràmica, llums i altres atuells i donaven caràcter conventual.

A les seves taules hi feien penya molts pintors i periodistes, entre una concurrència heterogènia de tanguistes i comerciants. El grup del Nou Ambient hi fou dels més addictes i entre música de tangos i xarlestons s'hi barrejava Picasso, Bracque, Nietzsche, Shopenhauer... "

Antoni Roca. *Tot fent memòria* , 1973

1. INTRODUCCIÓ

Al final de l'any 2018, el Dr. Francesc Fontbona en va suggerir via mail l'estudi en profunditat del grup artístic Saló Nou Ambient i m'adjuntava una reproducció de la pintura de Francesc Vidal Galícia *La plaça de Tetuan* de la seva col·lecció. El quadre no és d'aquells que et porten a primera vista a prendre una decisió tant compromesa però tenia el punt d'interès suficient com per voler veure i conèixer més obra d'aquesta artista i dels altres membres del grup, del qual només coneixia el nom. De fet en la meua recerca per trobar un tema d'investigació per fer el TFM, feia poques setmanes que havia llegit *El paisatgisme a Catalunya* d'en Fontbona i havia descobert que la realitat artística barcelonina d'ara fa just un segle era més complexa del que jo sabia. A més dels coneguts noucentistes i primers avantguardistes, hi havia uns grups de joves pintors que feien de contrapunt a l'art oficial, això implica que el panorama artístic d'aquests anys era molt més abundant i variat del que habitualment es coneix quan s'estudia aquest període.

1.1. Objectius i hipòtesis

La proposta del treball és estudiar un grup artístic Saló Nou Ambient que no ha estat treballat en profunditat. Hi ha buits i preguntes sense resposta en les investigacions parcials i no conclusives que s'han fet fins ara sobre el tema. Aquest treball es proposa com a objectiu principal l'estudi panoràmic del grup Saló Nou Ambient i el seu context artístic posant en valor els principis i propòsits que els uneixen com a grup. Aquest objectiu principal es concretarà en uns objectius específics.

Per estudiar aquest grup, primer s'ha d'establir el marc cronològic, perquè si bé com a grup es constitueixen el 1919, hi ha uns anys previs, com a mínim des del 1914, en què alguns dels membres del grup es coneixen i comencen a fer activitats junts, sobretot artístiques, i van trobant motius en comú que els porten a formar un grup. Per tant aquest període precedent des del 1914-1919 també serà objecte de recerca i estudi.

L'objecte de la investigació anirà de més general a més particular. El primer objectiu específic serà l'estudi i descripció del context artístic i cultural de la Generació de 1917 a la qual pertany el grup Saló Nou Ambient. per tal de situar el grup en un marc en el qual no estan marginats sinó que amb altres grups semblants al seu, constitueixen l'alternativa de l'art oficial del moment que era el Noucentisme.

El següent objectiu específic serà l'estudi, reconstrucció i descripció de l'ambient cultural, social i artístic en què es mou el grup Nou Ambient així com la seva evolució com a grup des dels precedents, els anys com entitat artística fins a la seva dissolució el 1925. Caldrà estudiar l'evolució d'aquests joves pintors, des que alguns es formen junts i després decideixen constituir-se en un grup inicial format per Francesc Camp Ribera, Alfons Iglesias, Emili Marquès, Tomàs Llobet, Ramon Soler Liró, Francesc Vidal Galícia i Pere A. Villanueva. Després se n'hi aniran afegint d'altres com Antoni Roca, Josep Ventosa, Jacint Olivé, Francisco Sainz de la Maza, Emili Store i Àngel Tarrach.

Després caldrà analitzar els seus plantejaments ideològics que queden molt ben reflectits en una exposició d'homenatge a Nonell que el grup va organitzar el 1922 i una revista que van editar l'any 1924.

Seguidament es proposa fer un estudi i anàlisi de la seva obra artística, començant per la relació de les seves exposicions col·lectives de grup, individuals i la seva participació en les exposicions col·lectives oficials de Barcelona des del 1919 al 1925. Després hi haurà una anàlisi panoràmica per tendències i gèneres de l'obra d'aquests artistes fins el 1925.

Per acabar, una ressenya bàsica, biogràfica i artística de cadascun dels membres del grup.

La hipòtesi de partida la podem concretar en la idea que diversos estudiosos estan d'acord a considerar que el Grup Nou Ambient és el més coherent ideològicament i el que va desenvolupar més activitats dins de les diferents agrupacions de la generació de 1917. Es tractarà doncs de demostrar si això és cert. Una altra pregunta que ens podem fer i que pot funcionar també com a hipòtesi és si la seva obra artística està a l'alçada de les seves inquietuds estètiques o si realment només mereixen passar a la història per haver reivindicat a Nonell en hores baixes.

1.2.Estat de la qüestió. Ressenyes bibliogràfiques

1.2.1 Llibres generals

Disposem de bibliografia de llibres generals sobre art català que inclouen capítols o referències a la generació del 1917 i també al Grup Saló Nou Ambient. La generació de 1917 és el nom donat per Francesc Fontbona a les diverses agrupacions de joves artistes que busquen una renovació de l'art al marge del Noucentisme. Francesc Fontbona, treballa el context d'aquesta generació de manera panoràmica en dos textos. En el llibre *El paisatgisme a Catalunya*¹ on fa un estudi diacrònic de la pintura catalana(també de la Catalunya francesa) de gènere paisatgístic independent, des del segle XVIII fins ben entrat el segle XX. Fontbona s'ha basat en textos d'anàlisi previs i inclou una bibliografia selecta de caràcter general i especialitzada per estils. El llibre es completa amb il·lustracions de fotografies fetes per Ramon Manent d'obres clau del paisatgisme català. Fontbona assenyala algunes de les causes que propicien els nous valors estètics així com la formació de nous grups d'aquests pintors de la generació del 1917 que els segueixen. Parla de la creació d'aquests grups, enumera els seus components i especifica algunes de les seves característiques distintives, sempre atenent als artistes que fan pintura paisatgística. Concretament dedica un espai al grup Saló Nou Ambient esmentant aquells membres del grup que fan pintura suburbial.

En un text més recent, Fontbona aporta una mirada més àmplia a tots els gèneres pictòrics i més matisada d'aquest període que ofereix "una realitat molt més rica i variada".²El principal objectiu del text és posar en valor les diferents tendències artístiques que es desenvolupen al mateix temps que la més oficial del Noucentisme i també de l'avantguardisme.Com en l'anterior llibre Fontbona destaca les agrupacions que formen els artistes més joves amb ànsia de renovació, cadascun amb un discurs diferent, com el grup dels Evolucionistes, L'agrupació d'artistes catalans, El grup Courbet, i el grup Nou Ambient. També parla dels col·leccionistes com Plandiura que van comprar obra d'aquests artistes i de les galeries d'art que van exposar les seves obres. Per últim Fontbona fa notar que la tendència figurativa i cap el realisme d'aquests artistes no es donava només a Catalunya, sinó que està immersa en un context de pintura realista europea.

¹ F.FONTBONA, i R. MANENT. *El paisatgisme a Catalunya*, Ed. Destino, Barcelona, 1979

² FONTBONA, Francesc,"Els pintors de la generació de 1917", a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936*, Consorci del Patrimoni de Sitges, Museu de la Garrotxa, Olot i el Museu de Valls, 2019 p.68-87 [Catàleg d'exposició]

En el mateix catàleg d'exposició dedicada als Realismes del 1917 al 1936, la comissària Mariona Seguranyes aborda en un article³ l'estudi dels artistes triats, conscient que n'hi podria haver molts més però per aprofundir, havia de limitar el camp d'estudi, en el qual hi ha membres del grup de "Els evolucionistes i de la agrupació Courbet però no hi ha cap membre del grup Nou Ambient. L'autora també estableix un marc europeu d'aquests realismes citant exposicions europees sobre aquests realismes, textos teòrics relacionats i també artistes.

Alguns dels llibres generals sobre art català contemporani no esmenten el grup Nou Ambient ni cap dels seus components.⁴ En els llibres que es cita el grup, l'atenció a aquesta generació és desigual com veurem.

Per ordre de publicació tenim el llibre de Sebastià Gasch sobre pintura catalana contemporànea⁵ que té com a objectiu integrar una bona quantitat de pintors catalans contemporanis, a diferència del llibre de Merli que n'inclou 33, Gasch n'arriba a citar 102. Gasch destaca característiques comunes entre ells com la inquietud i la racialitat però sobretot remarca la diversitat de personalitats. Seguint les teories de Carl Jung, divideix els pintors entre els que fan pintura realista o "extravertida" i els espiritualistes o "introvertits". Dins dels realistes inclou tres pintors del grup Nou Ambient: Jacint Olivé, Camps Ribera i Josep Ventosa⁶. Hi ha doncs una voluntat inclusiva que com ell diu per les dimensions del llibre no pretén aprofundir, però almenys dona una visió panoràmica que convida a entrar en matèria.

Segueix el monogràfic de pintura catalana de Josep Maria Garrut⁷ escrit en castellà amb la intenció de dirigir-se a zones de llengua comú i divulgar l'art de Catalunya a fora. És un llibre síntesi d'altres llibres, de contactes amb obres i artistes i també de converses, consultes i discussions. Garrut construeix una història de la pintura catalana dels dos darrers segles per tendències. També dedica un capítol a agrupacions per llocs de reunió com el grup de "Els quatre Gats", "Les Arts i els Artistes" (1910-1933) "l'agrupació Courbet" i "l'agrupació

³ SEGURANYES, Mariona. "Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936." a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936...* op. cit. p. 20-67

⁴ És el cas de MERLI, Joan. *33 pintors catalans*, Romargraf S.A., L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona, 1976 (Primera edició, Generalitat de Catalunya, 1937) Merli en la seva llista tancada dels 33 pintors catalans no inclou a cap membre del grup Nou Ambient. Els següents llibres tampoc mencionen el grup Nou Ambient: *Art de Catalunya. Ars Cataloniae*, v. IX, Ed. L'Isard, Barcelona, 2001. CIRICI, Alexandre, *La pintura catalana*, Quaderns Crema, Barcelona, 2016 (1959) CIRLOT, J. E. *Pintura catalana contemporànea*, Omega, Barcelona, 1961.

⁵ GASCH, Sebastià. *La pintura catalana contemporània*, Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1937

⁶ GASCH, Sebastià. *La pintura catalana contemporània...* op. cit. p. 14, 17, 18

⁷ GARRUT, J. M. *Dos siglos de pintura Catalana, XIX i XX*, Ibérico Europeo de Ediciones, Madrid, 1974

dels evolucionistes" i "Nou Ambient"⁸ del qual Garrut cita a Camps Ribera que després formarà part dels evolucionistes, Jacint Olivé i Josep Ventosa, sortits de l'impressionisme i amb un sentit sobre la composició de Cézanne.

Un dels llibres generals sobre art català que dedica més espai a la Generació de 1917 i també al Grup Nou Ambient és el volum *L'Època de les avantguardes 1917-1970*⁹ escrit per Francesc Miralles. L'autor considera que no hi ha trencaments estètics ni ideològics en aquesta generació. Dedica força línies a remarcar la influència de Cézanne en aquesta generació. Respecte el Grup Nou Ambient, enumera les successives incorporacions dels seus membres. De qui dona més informació és del líder del grup F. Camps Ribera, del qual es reproduïx un dels seus retrats. Parla també de la revista d'art Nou Ambient i del seu enfocament ideològic. Cita també alguns dels crítics que han parlat del grup.

El llibre més complert sobre el Reial Cercle Artístic és el que va escriure Maria Isabel Marín,¹⁰ escrit amb el propòsit de donar la màxima informació possible sobre personalitats vinculades amb el món artístic i cultural d'aquest Cercle. És per això que resulta molt útil, ja que, en el grup que ens ocupa, especifica els membres del Grup Nou Ambient que són socis, les exposicions en les quals van participar i els premis que van guanyar. Marín també puntualitza que ha tret el material de l'arxiu històric i que n'ha fet un buidat parcial, encara queda, doncs molt material per revisar i contrastar.

Vidal i Oliveras en la seva monografia sobre Josep Dalmau¹¹ parla de les exposicions que aquests grups van fer a les seves Galeries, especifica els anys de les Exposicions del Grup Nou Ambient i sobretot de l'important paper del marxant en la promoció de la jove pintura catalana. També és molt útil el llistat que inclou sobre les exposicions organitzades per Josep Dalmau entre 1906 i 1930 amb tots els membres participants perquè permet veure les exposicions col·lectives que van fer aquests grups i també les individuals d'alguns dels seus membres. En aquest sentit, també disposem de dos repertoris de catàlegs d'exposicions d'art a Catalunya fins l'any 1938 dirigits per Francesc Fontbona, que ens permeten conèixer les dades de la producció artística basada en l'exposició pública de les obres d'art. N'hi ha un d'individual¹² en el qual en cada fitxa d'artista s'especifica el lloc on es pot trobar el catàleg de

⁸ íbid. p. 379-380

⁹ *Història de l'Art català*, v. VIII, ed. 62, a cura de Francesc Miralles, Barcelona, 1983.

¹⁰ MARIN, Maria Isabel. *Cercle Artístic de Barcelona. Primera aproximació a 125 anys d'història*, Reial Cercle Artístic de Barcelona, 2006

¹¹ VIDAL I OLIVERAS, Jaume. *Josep Dalmau: l'aventura per l'art modern* Manresa: Fundació Caixa de Manresa: Angle Editorial, 49, Manresa, 1993.

¹² *Repertori d'exposicions individuals d'art a Catalunya fins el 1938*, dirigit per F. Fontbona, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1999

l'exposició. L'altre, és d'exposicions col·lectives¹³ i té la peculiaritat de documentar artistes que no apareixen en l'anterior inventari. Hi podem trobar les exposicions col·lectives del grup Nou Ambient i també les exposicions individuals que van fer molts dels seus membres fins l'any 1938.

A més el diccionari Ràfols en les seves dues versions ¹⁴inclou una ressenya d'alguns dels membres del grup Nou Ambient.¹⁵També uns pocs membres surten ressenyats al Diccionario de pintores y escultores españoles.¹⁶

El llibre *Argenters i joiers de Catalunya*¹⁷, ofereix una versió de conjunt de l'orfebreria catalana des de l'Edat Mitjana fins als anys 50 del segle XX en dues etapes la gremial i la postgremial. S'hi pot trobar informació bàsica sobre la trajectòria professional dels orfebres catalans, entre ells d'Emili Store, així com informació i documentació de primera mà sobre les peces, moltes d'elles acompanyades de fotografia. Cal dir que d'Emili Store no es reproduïx cap obra, només hi ha una breu referència biogràfica i professional de les exposicions on va participar. El llibre conté una àmplia bibliografia general i específica sobre el tema.

També el llibre de Mariàngels Fontdevila¹⁸ centrat en l'art déco català, inclou imatge i comentari d'un plafó de laca fet en col·laboració per Ramon Sarsanedas i Francesc Camps Ribera. Més interessant per la quantitat d'informació que aporta, és el capítol dedicat a Emili Store, amb la reproducció d'una de les seves obres. Fontdevila aporta dades biogràfiques d'aquest artista molt desconegut i també de la part de la seva obra centrada en la joieria i l'escultura que té repercussions internacionals. Fontdevila també fa saber les fonts d'on ha obtingut la informació: algunes de testimonis directes com la pròpia filla de l'artista Montserrat Store i de l'artista Valeri Corberó. També cita cartes del propi artista i de Santiago Marco.

Anteriorment a l'any 2000, Mariàngels Fontdevila ja va escriure un article¹⁹ on l'objectiu principal era donar notícia del joier Emili Store, artista pendent de

¹³ *Repertori de catàlegs d'exposicions col·lectives d'art a Catalunya fins el 1938*, dirigit per F. Fontbona, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 2002

¹⁴ RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña*, ed. Milla, Barcelona, 1954 i *Diccionari Ràfols de artistes de Catalunya y Balears. Compèndio siglo XX*, Art Netwot S. L., Barcelona, 1990, 5 v.

¹⁵ *Diccionario "Ràfols" de artistas contemporàneos de Catalunya i Balears*, Ed. Catalanes S. A. Barcelona, 1989.

¹⁶ *Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX*, 15v. Forum Artis, Madrid 1994-2002

¹⁷ DALMASES, Núria i GIRALT MIRACLE, Daniel. *Argenters i joiers de Catalunya*, Destino, Barcelona, 1985, p. 207, 216

¹⁸ FONTDEVILA, Mariàngels. *Art déco català*, Memoria Artium 18, UAB, Bellaterra, 2015

¹⁹ FONTDEVILA, Mariàngels. "Emili Store (1899-1963) un joier oblidat", *Serra d'Or*, nº490, octubre, 2000 p.39-41.

ser reconegut. En el text Fontdevila també assenyala les principals causes d'aquest oblit. Cita les incursions d'Store en la pintura i escultura però sobretot vincula l'artista com a joier en el context de FAD durant els anys 20 i 30.

1.2.2. Llibres monogràfics

Específicament del grup Nou Ambient i dels seus membres hi ha dos monogràfics sobre Camps Ribera que també parlen del grup. Disposem del catàleg de Grifé & Escoda de l'exposició del 1979 d'Alfons Iglesias. Francisco Sainz de la Maza també disposa d'un llibre monogràfic. Josep Ventosa també té un llibre escrit per Rafel Perelló i editat a Mallorca el 1982. A més, també hi ha diversos articles específics sobre el grup.

Pel que fa als monogràfics sobre Camps Ribera tenim un llibret fet amb motiu del centenari del naixement del pintor.²⁰ Conté una petita biografia artística. Notes biogràfiques. Una relació de les seves obres i bibliografia sobre l'autor. Així com algunes il·lustracions d'algunes de les seves obres. Està escrit per Jaume Soler que va conèixer personalment a Camps i escriu la biografia com a testimoni directe de les converses amb l'artista.

Del mateix any, hi ha un catàleg de l'exposició²¹ feta l'últim any de la vida de Camps Ribera, comissariada per Francesc Miralles, que també aporta textos de Jaume Soler, sobre el perfil biogràfic i fa un estudi de la seva obra per etapes. Francesc Miralles escriu un capítol dedicat al grup del Nou Ambient, del qual Camps Ribera en va ser capdavanter, en destaca els seus objectius com a grup, les exposicions i la revista que van treure. Miralles també escriu sobre la tasca de Camps Ribera com a artígraf. El catàleg es completa amb bibliografia i la relació de les obres exposades.

El catàleg d'exposició - homenatge a Alfons Iglesias,²² consta d'una breu biografia, un comentari sobre la seva obra a càrrec de Joaquim Ventalló, un recull de crítiques de la premsa de l'època i la reproducció de dos dibuixos i sis olis sense data. Hi ha algunes dades errades.

El monogràfic sobre Francisco Sainz de la Maza²³ consta d'una biografia artística, força detallada, parla de les relacions que va tenir amb artistes catalans però no esmenta el grup Nou Ambient ni cap dels seus components. La segona part i més extensa del llibre està dedicada a la seva tasca com a

²⁰ *Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995*, Generalitat de Catalunya, Sùria (Barcelona), 1995, a cura de Jaume Soler

²¹ *CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991*, Fundació Caixa Barcelona, Barcelona, 1991 [Catàleg d'exposició,] a cura de Francesc Miralles.

²² *ALFONS IGLESIAS I DOMÈNECH. 1894-1975. Exposició Homenatge*, Grifé & Escoda, Barcelona, 1979 [Catàleg d'exposició].

²³ GÜELL, Toni. *Sainz de la Maza : pintor y pedagogo, 1900-1984*, [S.l.:s.n.]DL, 2011.

pedagog mot remarcada en aquest llibre on hi ha una secció dedicada a l'Acadèmia d'Art que va fundar i també el testimoni de nombrosos alumnes que expliquen allò que els va aportar el seu pas per l'Acadèmia. El llibre es completa amb la reproducció d'obres de l'artista de diferents èpoques.

1.2.3. Articles

Joan Mates, en un article publicat a la revista *Art*²⁴ relaciona Camps Ribera amb l'obra d'Ísidre Nonell amb qui havia treballat el 1910. Amb un llenguatge grandiloqüent, destaca Camps com a continuador de l'obra de Nonell, sobretot pel color i l'arrel clàssica, tot i deixar clar que a part d'estar "units pel temperament i per la visió", Camps i Nonell són artistes diversos.

Sebastià Gasch escriu dos articles²⁵ que constitueixen un ràpid recordatori, vist amb la perspectiva del temps, del que va significar el grup Nou Ambient, dins dels diversos grups que es van formar entre els artistes de la Generació del 1917.

Josep Maria Cadena entre el 1971 i 1973 dedica 4 articles al Grup Nou Ambient, injustament oblidat amb la intenció de reivindicar-lo. Les fonts directes per fer aquests articles Cadena les troba en unes dades recollides en conversa amb Antoni Roca a punt de publicar unes memòries i unes altres facilitades pel fill de Ramon Soler, el també artista Joan Soler i Jové. El primer està dedicat a Antoni Roca en la seva faceta de pintor i sobretot caricaturista.²⁶ El segon parla del Grup Nou Ambient i la seva revista.²⁷ Cadena exposa les raons per les quals pensa que el grup mereix ser reivindicat. Cadena assenyala el marc cronològic cenyint-se als anys oficials que van operar com a grup entre el 1919 i el 1925 i les exposicions en les quals participen. També dedica un curt espai a parlar dels sis números de la revista publicats entre l'abril i el desembre de 1924. El tercer article està dedicat a un dels membres del grup Ramon Soler.²⁸ Cadena posa en evidència la necessitat de reivindicar

²⁴ MATES, Joan. "Camps Ribera", *Art*, Barcelona, nº2, novembre 1933, p. 50-54.

²⁵ GASCH, Sebastià. "A la luz del recuerdo. El Nou Ambient", *Destino*, nº 1322, Barcelona, 8/12/1962, p. 67. GASCH, Sebastià. "Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient", *Diario de Barcelona*, 17-8-1963.

²⁶ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Antoni Roca, caricaturista del deporte y de la vida". *Diario de Barcelona*, 3 -1-1971.

²⁷ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. "Nou Ambient" un grupo artístico y su revista." *Diario de Barcelona*, 1 Octubre 1972.

²⁸ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y lápiz. Ramon Soler un pintor humilde e injustamente olvidado." *Diario de Barcelona*, 15-10-1972 p. 12

aquest artista. Fa un repàs a la seva trajectòria pictòrica. El quart parla de les Memòries de Roca acabades de publicar.²⁹

1.2.4.Les referències on line

Per a perfils biogràfics molt bàsics d'alguns dels membres del grup Nou Ambient, destaquem enciclopedia.cat que recull els continguts de la Gran Enciclopèdia Catalana.

Les referències *on line* més interessants són les webs referides a alguns dels artistes, de les quals se n'acostuma a ocupar la família.

També hi ha el fons d'Antoni Roca Maristany³⁰ que aplega uns 500 dibuixos representatius de la seva trajectòria professional publicats a diferents diaris i revistes. La temàtica versa sobre acudits polítics, esportius, caricatures de futbolistes del Barça, l'Europa, etc... també inclou personatges de teatre en aquarel·la i temàtica popular per decorar rajoles i publicitaris.

També hem de mencionar la web de Sainz de la Maza³¹ dirigida per la seva neta Victoria Trench Sainz de la Maza. Inclou un perfil biogràfic, informació sobre el llibre ressenyat més amunt i la reproducció d'algunes obres. També inclou mail de contacte.

Un altre artista que té un museu virtual molt complet és Àngel Tarrach.³² Organitzat pel seu fill Carlos Tarrac i avalat per la Dra. Patricia Jessop-Woodlin, professora del Departament d'Art de la Universitat de l'Estat de Califòrnia. Consta d'una biografia de l'artista amb fotografies i una galeria de fotografies d'escultures i dibuixos de l'artista amb data i ubicació de tota la seva trajectòria des del 1914 fins el 1979. També hi ha una galeria d'artistes convidats relacionats amb l'artista entre els quals s'inclou Camps Ribera, del qual hi ha un perfil biogràfic i reproduccions d'algunes de les seves obres. També inclou mail de contacte.

Les fonts secundàries que hem ressenyat en aquest apartat sobre el grup Nou Ambient són totalment insuficients per complir els objectius previstos. Per treballar el tema més a fons s'ha de fer recerca de fonts primàries explicades en la metodologia.

²⁹ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Las memorias grafico-ancedóticas de Antonio Roca". "Diario de Barcelona, 29-7-1973

³⁰ Fons ANTONI ROCA MARISTANY . Biblioteca de Catalunya.

<http://mdc.csuc.cat/cdm/landingpage/collection/rocamaristany/> Consultat 14-10-2019

³¹ FRANCISCO SAINZ DE LA MAZA. <http://www.sainzdelamaza.info/> consultat 18-7-2019

³² TARRAC, Carlos, Àngel Tarrac. http://angeltarrac.com/angel-tarrac-museum/Museo_virtual_biografia.html/ Consultat 10-10-2019

1.3. Metodologia

La naturalesa del tema plantejat el resol drem principalment en base a una investigació històrica basada principalment en fonts primàries però també en unes investigacions prèvies que ja plantejaven el problema i que s'han recollit en l'estat de la qüestió amb la finalitat que serveixin de punt de partida per aprofundir en el tema i establir noves relacions.

El lloc i el context en què es realitza la investigació és viable i de proximitat. La majoria de fonts documentals les trobem a Barcelona: a la Biblioteca de Catalunya, Biblioteca del MNAC, a l'Arxiu Històric de la Ciutat, a l'Arxiu fotogràfic de la Ciutat, a l'Arxiu Mas, entre d'altres. També hi ha documentació a l'arxiu històric de Girona. La bibliografia sobre el tema es pot trobar a les biblioteques de la UB, a la Biblioteca de Catalunya i també a la del MNAC. La dificultat més gran està en veure obra directa d'aquests artistes i trobar reproduccions de les seves obres sobretot en color perquè la premsa de l'època reproduïa les imatges en blanc i negre i la majoria de l'obra d'aquests artistes es troba en col·leccions privades. Tot i així hem trobat obra d'aquests artistes en diversos Museus de Catalunya com el MNAC, Museu de Valls, Museu de l'Empordà, Museu de Vilafranca del Penedès i el Museu d'art Jaume Morera de Lleida. També hi ha obra en organismes oficials com la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona. A més, fundacions privades com "La Caixa" i el Banc de Sabadell tenen en els seus fons d'art obra d'aquests artistes. Una altra cosa és que moltes de les obres trobades són posteriors al 1925 i per tant fora de l'objectiu d'aquest treball. Tot i així, i per motius del discurs emprat, s'han inclòs excepcionalment unes poques obres entre el 1926 i el 1929.

Per aconseguir els objectius proposats utilitzarem dues tècniques bàsiques que ens possibilitaran l'aplicació de la metodologia: La tècnica documental i el treball de camp.

Com a fonts primàries documentals disposem de sis números de la Revista Nou Ambient editada pels membres del grup durant el 1924, d'un conjunt de cartes de l'arxiu Borràs dipositades a la Biblioteca de Catalunya de Francesc Camps Ribera i Francesc Vidal Galícia, els catàlegs de les exposicions del grup, els catàlegs de les exposicions col·lectives celebrades a Barcelona en les quals hi van participar alguns membres del grup, les crítiques realitzades a l'època sobre les exposicions en diaris i revistes i el llibre de memòries d'Antoni Roca, membre del grup. Per a la documentació il·lustrada es poden consultar alguns arxius com l'arxiu Serra, l'arxiu Mas, l'arxiu fotogràfic de Barcelona, l'arxiu Mompou i el fons Antoni Roca Maristany.

Hem disposat de testimonis que van conèixer a alguns dels membres del grup que han aportat molta informació i documentació no publicada. Destaquem la informació, documentació inèdita i obra artística del grup facilitada per l'artista Joan Soler Jové, fill de Ramón Soler Liró i el testimoni del periodista especialitzat en art Josep Maria Cadena que ha publicat els articles ressenyats en l'estat de la qüestió i va conèixer personalment Antoni Roca i Ramon Soler Liró. També cal mencionar la informació i documentació aportada via *mail* per Carlos Tarrach, fill de l'artista Àngel Tarrach i Victoria Trench, neta de Francisco Sainz de la Maza.

Hem pogut observar en directe obres que es poden trobar en els ja ressenyats museus i en algunes col·leccions particulars per al seu estudi, encara que la major part del treball s'ha fet amb reproduccions en la majoria de casos en blanc i negre. Els dos repertoris de catàlegs d'exposicions d'art a Catalunya mencionats en l'estat de la qüestió, han estat molt útils per localitzar els catàlegs i algunes obres d'aquests artistes a més de la informació sobre les exposicions individuals i col·lectives en què han participat.

El treball està estructurat en funció dels objectius d'investigació de més general a més particular, començant pel context de la Generació del 1917 a la qual pertany el grup Nou Ambient, per continuar amb el nucli del treball que és l'estudi de la trajectòria del grup, la seva ideologia i la seva obra, per acabar amb una ressenya individual d'aquests artistes a un nivell bàsic perquè el principal objectiu del treball és les aportacions d'aquests artistes al grup i el discurs artístic i ideològic que generen en grup, tot i que són artistes que un cop dissolt el grup seguiran les seves pròpies trajectòries, però això ja és objecte d'una futura investigació.

2.LA GENERACIÓ DE 1917:Context històric i artístic

Com diu Fontbona " estem massa acostumats a reduir l'estudi de l'art català del segle XX a un esquema sempre igual que es resumeix en poca cosa més que Modernisme, Noucentisme i avantguardes..."³³ Si focalitzem i ampliem al mirada en ple període Noucentista, veurem que la realitat és molt més rica i inclou altres opcions estètiques molt variades. Des d'artistes independents que segueixen línies artístiques individuals, com és el cas de Manuel Humbert (1890-1975,) que a vegades convergeixen amb algunes de les avantguardes, citem a Mariano Andreu (1888-1976), Josep Mompou (1888-1968) entre d'altres. També hi ha una altra tendència de "tornada a l'ordre" que es manifesta amb un retorn al classicisme que tindrà en *l'Arlequí* de Picasso pintat durant la seva estança a Barcelona el 1917, una font d'inspiració important per alguns pintors catalans com Josep de Togores, Joan Miró i Pere Pruna.³⁴ Com diu Seguranyes, comissària d'una recent exposició sobre la pintura d'aquest període, l' *Arlequí* de Picasso "inspirarà temps després una sèrie de pintors catalans que es troben en la tessitura d'assolir un nou realisme espiritual, transcendent... que té en compte l'equilibri, la geometria i les arrels clàssiques."³⁵

D'aquesta generació que Fontbona anomena del 1917,³⁶ destaquen tota una colla de joves pintors que busquen una renovació de l'art al marge del Noucentisme i que aniran formant agrupacions, cadascun amb un discurs diferent, amb el propòsit de donar-se a conèixer, com a grup tenen més possibilitats d'exposar i de fer-se més visibles. Segons Joan Mates, va ser al Faianç Català dirigit per Santiago Segura on es va veure la necessitat de crear aquest tipus d'agrupacions artístiques.³⁷ Així el 1910 al Faianç es forma el grup Les Arts i els Artistes encara amb pintors vinguts del Noucentisme, però serà a partir del 1918 que es formen els principals grups: Els Evolucionistes, L'Agrupació d'artistes Catalans, el grup Courbet i el grup Nou Ambient com a més destacats. Tots aquests grups tenen en comú estèticament la fugida de l'idealisme noucentista i una tendència cap al realisme, buscat per diferents camins i que ve propiciat pel moment històric i social que viu Catalunya i també Europa.

³³ FONTBONA, Francesc. "Els pintors de la generació de 1917", a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936*...op. cit. p.68

³⁴ Aquest és un dels discursos de la recent exposició itinerant *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936*, inaugurada el juliol del 2019 al Museu Mar i cel de Sitges i comissariada per Mariona Seguranyes i que desenvolupa en un dels textos del catàleg de l'exposició : "Pintors catalans sota la influència de Picasso a mitjan anys vint" a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936*.... op. cit. p.33-67

³⁵ *Ibid* . p. 34

³⁶ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya*..op. cit. p.269

³⁷ MATES, Joan. *Nonell*, AUSA, Sabadell, 2000, p.84 (escrit el 1935)

En aquesta línia, Mariona Seguranyes diu:

"emergeixen uns nous realismes en diversos artistes catalans, tant els pintors que havien estat representants del Noucentisme, com els d'una segona generació que creen diverses agrupacions i aposten per un art nou." ³⁸

Així Joaquín Torres-García, que havia estat pintor noucentista, el 1917 publica el seu manifest Art-Evolució, on reivindica la realitat quotidiana com a font de creació. El títol del manifest serà adoptat com a nom pel grup de Els Evolucionistes. ³⁹

Fontbona assenyala les diverses causes socials, culturals i polítiques que propicien els nous valors estètics en els membres més joves d'aquesta generació del 1917. En aquests anys ens trobem en un context europeu molt conflictiu amb una Primera Guerra Mundial i la Revolució Russa. El 1917 hi ha una greu crisi del govern espanyol. A Catalunya, la mort de Prat de la Riba el 1917 representa l'inici de la crisi política del Noucentisme i també el començament de la seva davallada cultural i estètica. A més se succeeixen els conflictes socials que culminen amb una vaga general convocada pels sindicats i reprimida per l'exèrcit. ⁴⁰

Artísticament, cal assenyalar que al 1917, Barcelona acull al Palau de Belles Arts, l'Exposition d'Art Français que mostra la pintura de diversos Salons que no es va poder exposar a París a causa de la primera guerra Mundial. Va ser l'oportunitat per als pintors catalans més joves d'aquesta generació, que no havien estat a París, de veure obres de Cézanne, Bonnard, Vuillard i també dels *fauves*, Manguin, Marquet, Matisse, Rouault, entre d'altres. Alguns d'ells, especialment Cézanne, influiran en la seva obra.

També el 1917, Picasso presenta al Liceu la seva escenografia amb elements cubistes dels Ballets Russos de Serge de Diaghilev. Picasso va dissenyar els decorats, el vestuari i accessoris en estil cubista que no va tenir la recepció que calia esperar en el conjunt del públic i en bona part de la crítica, però que va ser rebut amb entusiasme per molts d'aquests pintors joves que estaven en procés de recerca d'un llenguatge propi, alguns d'ells experimentaran amb l'estètica cubista.

A través de Josep Pla, tenim el testimoni d'Alfred Sisquella de la presència en aquests esdeveniments d'aquests pintors:

³⁸ SEGURANYES, Mariona. "Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936." a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936*....op. cit. p.24

³⁹ SEGURANYES, Mariona. "Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936."... op. cit. p. 10

⁴⁰ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya* ...op. cit. p. 269 i més recentment FONTBONA, Francesc. "Els pintors de la generació de 1917", a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936*,... op. cit. p. 70

"Memorable exposició d'art francès modern a Barcelona i ocasió de veure directament originals dels pintors impressionistes, de Cézanne i de Gauguin, pintors que si no hagués estat aquella exposició, no hauríem pogut veure fins anys després. Gairebé al mateix temps apareix al Liceu la meravella dels ballets russos de Diaghilev. Davant de "Parade" amb decorats cubistes de Picasso, aplaudeixo entusiàsticament. Amb els companys (Serra, Viladomat, Cortès,etc...)fem aixecar el teló set vegades seguides."⁴¹

També hi ha cartes d'artistes del grup Nou Ambient com Francesc Camps Ribera i Vidal Galícia⁴² que mostren l'interès per aquesta exposició d'art modern i també per l'Exposició d'art Francès d'avantguarda celebrada l'octubre de 1920 a les Galeries Dalmau, amb obres dels artistes avantguardistes europeus refugiats de la primera guerra mundial que fan estada a Barcelona com els cubistes Maria Blanchard, Francis Picàbia, Albert Gleizes, Juan Gris, Marie Laurencin, Fernand Léger, Jean Metzinger i també els *fauves* més radicals com Kees van Dongen i Maurice Vlaminck. La majoria es queden poc temps i utilitzen Barcelona com a plataforma per marxar a d'altres països però mostren i posen a la venda les seves obres a bon preu, ocasió que Barcelona no va saber aprofitar perquè ni el públic ni la crítica en general estaven encara preparats per acceptar aquestes tendències artístiques.

Aquesta nova generació de pintors catalans, com hem dit, formaran diversos grups al marge de l'estètica del noucentisme, tot i que, segons Miralles,⁴³ van ser formats dins de l'esperit noucentista, i donat que el Noucentisme ja tenia les seves figures de prestigi, veuen la seva oportunitat de destacar constituint-se en grups i anar més enllà del noucentisme encara que no s'allunyin gaire dels seus postulats estètics, això no treu que hi hagi un avenç en el terreny plàstic. Miralles també remarca que falta un programa estètic sòlid, cap grup va escriure cap manifest, la seva activitat artística serà organitzar algunes exposicions conjuntes. Són grups que es dissoldran amb facilitat i fins i tot alguns canviaran de grup. Joan Cortés, que va formar part del grup dels evolucionistes i després es convertirà en crític d'art remarca que per aquells joves Cézanne era " la más alta ejemplaridad a seguir i el máximo artista moderno a quién venerar entre los universales i como en Nonell el más puro y más admirable de los pintores catalanes".⁴⁴ Cézanne i Nonell també seran uns referents molt importants per al grup Nou Ambient com veurem. Nou Ambient coincideix amb altres grups del moment a nivell de plantejaments temàtics i estilístics i "se'n diferenciarà en el reconeixement implícit del passat i en

⁴¹ PLA, Josep. "Alfred Sisquella, pintor realista" (1958) a *Homenots. (Quarta sèrie)*, Obres completes, V.XXIX, Destino, Barcelona, 1975, p. 126

⁴² Carta de Camps Ribera a Alfons Iglesias, 1917, Arxiu Borràs, Capsa: C3, Biblioteca de Catalunya. Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 1920, Arxiu Borràs, Capsa V9, Biblioteca de Catalunya.

⁴³ MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970. Història de l'Art català*, v. VIII, ed. 62, Barcelona. 1983, p. 21

⁴⁴ CORTÈS, Joan. "El Saló dels Evolucionistes", *Destino*, nº 1000, 6-10-1956, p. 57

voler donar coherència ideològica al conjunt davant dels altres que ni tan sols ho intentaven."⁴⁵

A partir del 1923, amb Primo de Rivera al govern, tots aquests grups es van dissolent, també alguns components canvien de grup. Tot i que, acabada la dictadura, hi ha uns intents de reunificació no reeixits, com l'exposició del 1932 celebrada a El Ateneo de Madrid organitzada per la Casa de Catalunya, en la qual hi van participar diversos artistes d'aquest grups, entre ells Francesc Camps Ribera. També el mateix any, els membres de l'antic grup Saló Nou Ambient organitzen una exposició conjunta a la galeria Les Arts. Però el temps de les agrupacions artístiques com a manera de donar-se a conèixer, ha passat. Molts d'aquests artistes continuen una carrera individual, i s'imposen nous models de promoció dels artistes, esmentem el sistema d'exclusives que inicia la Sala Parés a partir de la seva nova etapa del 1925 i el sistema de subscripcions que inicia Joan Merli i d'altres iniciatives semblants que aniran sorgint i que ja queden fora de l'abast d'aquest treball.

Aquesta tendència cap al realisme d'aquests grups d'artistes catalans s'inscriu dins d'un context europeu d'entre guerres on sorgeixen nous realismes, dels quals Seguranyes destaca: *el rappel a l'ordre* esmentat per Cocteau, el Realisme màgic batejat per Franz Roh, el Novecento italià i la Nova Objectivitat alemanya.⁴⁶ Fontbona fa notar que "arreu del món occidental s'expandí amb molta força el figurativisme d'aquesta mena, semblant al dels pintors de la generació del 1917."⁴⁷ Així cita artistes internacionals que fan un art paral·lel al d'alguns artistes catalans com Georges Kars, Roger Limouse, G. Paul, Émile Sabouraud, Julius Schüle, Serge Brignoni, Christian Caillard entre d'altres, els quals es relacionen als estius de Tossa dels anys trenta amb artistes catalans d'aquesta generació com Benet, Créixams, Mompou, Bosch Roger, Domingo, Humbert etc... Hi havia una convivència entre aquests artistes figuratius i d'altres avantguardistes que també passen temporades a Tossa com Marc Chagall i Jean Metzinger. Fontbona també remarca la importància de l'exposició de la College Art Association al Rockefeller Center del 1933 organitzada amb el propòsit de donar a conèixer l'art mundial del moment, on hi participen tres-cents trenta-sis artistes de vint-i-un estats del món. Espanya va estar ben representada, entre d'altres, per un bon nombre d'artistes catalans, no només els més internacionals del moment com Miró i Dalí, també alguns pintors d'aquesta generació de 1917 com Joan Serra, Josep Mompou i Pere Pruna.⁴⁸

⁴⁵ MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970...* op. cit. p. 30

⁴⁶ SEGURANYES, Mariona. "Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936." a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936...* op. cit. p. 10

⁴⁷ FONTBONA, Francesc. "Els pintors de la generació de 1917", a *Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936...* op. cit. p. 85

⁴⁸ *ibid.* p.86

3.EI GRUP NOU AMBIENT

Al grup Nou Ambient, hi van formar part 13 artistes nascuts durant l'última dècada del segle XIX amb diversa implicació i durada com veurem. Per ordre alfabètic són els següents Francesc Camps Ribera, Alfons Iglesias Doménech, Tomàs Llobet Barnís, Emili Marquès Gris, Antoni Roca Maristany, Jacint Olivé Font, Francisco Sainz de la Maza, Ramon Soler i Liró, Emili Store Alloza, Àngel Tarrach Barrabia, Josep Ventosa Doménech, Francesc Vidal Galícia i Pere Àngel Villanueva. Eren gent d'orígens diversos, de barri, alguns de Sants. Es tracta d'artistes nouvinguts al món de l'art, com els evolucionistes, diferents com diu Fontbona dels Courbets, "els fills de pis" que "eren els hereus directes de la primera generació noucentista" i provenien de nuclis familiars de tradició artística."⁴⁹

3.1.FORMACIÓ

La formació de la majoria d'aquests artistes prové de dues escoles ben diferents: L'Acadèmia de Belles Arts i l'Escola Arts. També n'hi ha alguns que es formen al taller d'un artista en concret.

Francesc Miralles ⁵⁰ explica que el 1917, la Llotja viu un moment crític en integrar-se dins l'òrbita de l'Administració Pública. Així perd l'autonomia i la personalitat que l'havia caracteritzat durant un segle. El nivell de les classes de dibuix i pintura era deplorable tant per la situació administrativa com pels plantejaments. Durant la primera dècada del segle XX es van crear noves escoles privades d'art, algunes de gran renom, que paliaven les mancances de l'Escola Oficial. Entre elles l'escola Arts, de dibuix i pintura, dirigida per Antoni Gelabert on es van formar alguns dels membres del Grup Saló Nou Ambient.

3.1.1.Escola Arts

L'escola "Arts", estava situada al carrer Petritxol nº 1 i va ser fundada per Manuel Ainaud i el seu amic Antoni Gelabert el 1910. Llorens Artigas escriu un article⁵¹ sobre aquesta acadèmia privada, vuit anys després de la seva obertura en un moment que passa a ser subvencionada per la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament. Artigas assenyala que de les entitats particulars que es dediquen

⁴⁹ F. FONTBONA. *El paisatgisme a Catalunya...*, op. cit.p. 272

⁵⁰ MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970*, op. cit. p. 42 i ss.

⁵¹ ARTIGAS, J. Llorens, "Arts", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 16-9-1918, p. 18

a l'ensenyament de les Belles Arts aquesta és la que ha aconseguit més bons resultats amb els seus moderns mètodes pedagògics.⁵²

La classe superior, és on arriba al seu màxim el rendiment "puix en ella els deixebles s'hi troben lliures per aportar tota la seva col·laboració a l'obra de l'ensenyament resultant, no cohibint-se per res la llur iniciativa i essent-los permès, àdhuc estimulat el manifestar-se en tots els sentits que el medi ambient general comporta". Des del 1915 es presentava una mostra anual dels treballs dels alumnes de totes les escoles instal·lada a l'Escola Industrial⁵³. Artigas comenta que l'escola "Arts" "ha aconseguit sobresortir sempre per la valor dels treballs exhibits, així com per la varietat dels mateixos i dels llurs procediments d'execució."

Fig 1: Alumnes acadèmia Arts pintant a l'aire lliure. A la dreta Gelabert i Ramon Soler. Col·lecció Joan Soler Jové

El nucli inicial del grup Nou Ambient format per Camps Ribera, Vidal Galícia i Solé Liró, Alfons Iglesias i segurament Emili Marquès, es coneixen en aquesta escola pels vols del 1913-1914 i és aquí on anys més tard decidiran formar un grup artístic. Aviat es desmarquen de les tendències més academicistes que ensenyaven a l'escola, cosa que com deia Artigas, la mateixa acadèmia propiciava, afavorint iniciatives pròpies. Tot i que sembla que els membres d'aquest grup, eren més radicals del que el mateix Gelabert podia tolerar. En una carta de Vidal a Iglesias del 1916, Vidal diu a propòsit d'una propera exposició: "nosaltres estem disposats a reventar a totom, puix que aquí a les "Arts" sembla que tots, inclús el Gelabert ens fan la contra i sembla que 'ns tenen por."⁵⁴ Se senten diferents. Sembla que com a grup s'estan desmarcant dels altres.

⁵² L'ensenyament del dibuix i la pintura, i la perspectiva es fa amb mètodes nous. Les Classes de dibuix són amb models al natural.

⁵³ El conseller tècnic era F. d'A. Galí, sota la supervisió del Consell d'Investigació Pedagògica de la Diputació de Barcelona.

⁵⁴ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 23-9-1916, Arxiu Borràs, Capsa: V9, Biblioteca de Catalunya. En aquesta i tots els fragments literals citats en aquest treball, es manté l'ortografia original.

En aquesta i una altra carta,⁵⁵ on Vidal explica que ells presentaran obres a nivell individual a una exposició municipal i Gelabert els aconsella que no les portin, mostra que entre Gelabert i els membres del futur grup hi ha tibantors. L'escuela Arts el 1916 inaugura una sala pròpia al carrer Petritxol amb una exposició de diversos artistes alumnes de l'escuela entre els quals es presenta obra de Camps Ribera, Alfons Iglesias, Ramon Soler i Francesc Vidal Galícia. (fig. 2) El 1917 es celebra al mateix local una altra exposició amb quatre artistes entre ells Francesc Camps Ribera i Francesc Vidal Galícia, els quals hi exposen una bona colla de tremps de temàtica paisatgística i urbana.⁵⁶

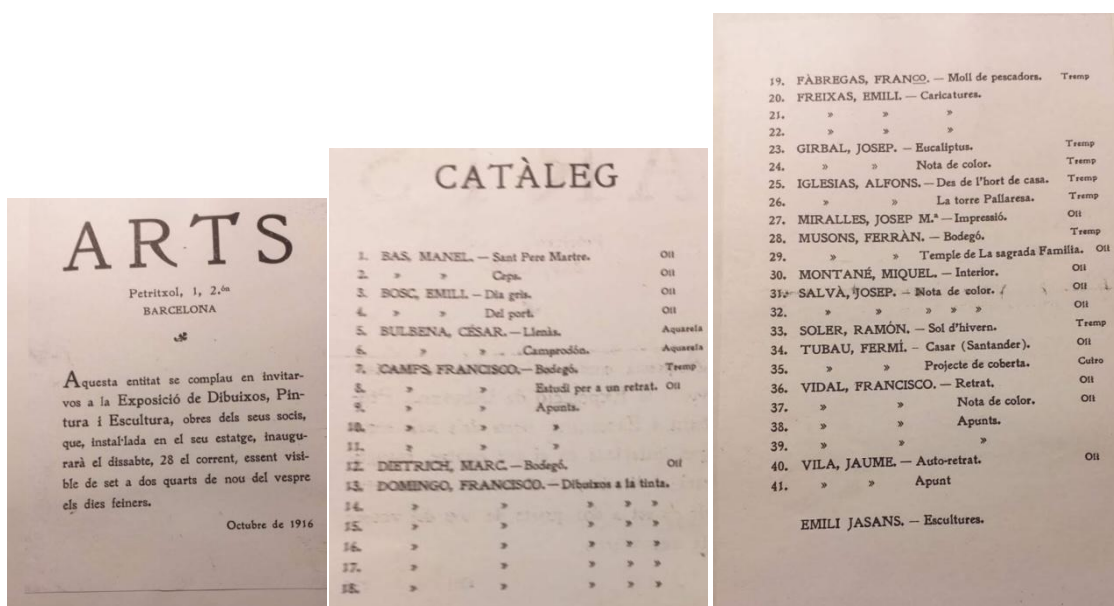

Fig 2: Catàleg Exposició acadèmia Arts, 1916. Col·lecció Joan Soler Jové

3.1.2. Altres formacions

Alguns artistes que s'incorporaran al grup més tard, estudien a l'Acadèmia de Belles Arts com Antoni Roca que estudia a la sucursal de la Llotja situada al Parc de la Ciutadella i va tenir de professor a José Ruiz, pare de Picasso⁵⁷. Àngel Tarrach, apren l'ofici d'escultor amb el seu pare Josep Tarrach Ruiz, i també estudia a la Llotja on va ser deixeble de Joan Llimona i Pablo Gargallo.⁵⁸ Josep Ventosa va iniciar a La Llotja estudis de perspectiva, història de l'Art i anatomia artística, però pel que fa a pintura és autodidacta.⁵⁹

⁵⁵ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 8-3-1918, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

⁵⁶ Catàleg Exposició Saló Arts, 31-3/15-4-1917, Col·lecció Joan Soler Jové. Veure Annex 1

⁵⁷ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* op. cit p.31

⁵⁸ RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña*, v. IV, op. cit. p.153

⁵⁹ *Diccionario Ràfols de artistas de Catalunya y Baleares. Compèndio siglo XX...* op cit. v. V, p. 647

També Alfons Iglesias, abans d'entrar a l' Escola Arts, fa alguns estudis a l'Acadèmia de Belles Arts.⁶⁰

Fig 3: Estudiants de la Llotja, 1913. Àngel Tarrach és el jove del mig amb mà a la butxaca. Museu virtual Àngel Tarrach

Hi ha membres que es formen principalment amb un artista com Jacint Olivé que es va formar amb el pintor i aquarel·lista manresà Lluís Torras Farell (1867-1932) que dirigí una Acadèmia de dibuix i pintura a Barcelona.⁶¹ Emili Store es va formar en un taller d'escultura a la vegada que fou alumne d'escultura i pintura amb Camps Ribera.⁶² Sembla que Tomàs Llobet té una formació autodidacta, no hi ha indicis que estudiés en cap escola d'art, en tot cas aprèn amb el seu amic i company de feina Ramon Soler, de qui li ve l'afició de pintar.⁶³ També tenim el cas de Francisco Sainz de la Maza Ruiz, burgalès de naixement, que va fer els primers estudis artístics a La Escuela Superior de Bellas Artes de San Fernando de Madrid (1915-16). El 1917 s'estableix a Barcelona i el 1918 va completar la seva formació amb Ignasi Mallof.⁶⁴

Ja abans de constituir-se com a grup, els uneix la inquietud de fer una pintura als marges de la institucional. Tenen consciència de ser pintors no entesos pel públic i ja han rebut "desenganys i trepitjades" per part "d'uns carrinclons" que no entenen la seva pintura.⁶⁵

Alguns d'ells, surten a pintar plegats a les zones suburbanes de Barcelona. Aquesta pràctica ja la van començar a l'escola Arts quan sortien a l'aire lliure a pintar amb en Gelabert (fig.1). Els membres del futur grup sobretot pinten al

⁶⁰ ALFONS IGLESIAS I DOMÈNECH. 1894-1975. *Exposició Homenatge*, Grifé&Escoda, Barcelona, 1979 [Catàleg d'exposició], p. 2

⁶¹ RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña ...* op. cit. v. III, p.140

⁶² RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico...* op. cit. p. 1219

⁶³ Entrevista amb Joan Soler- Jové, Sitges, 23-10-2019

⁶⁴ *Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX...* op. cit. v. III, p.3832

⁶⁵ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglésias, l 7-5-1916, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya

barri de Montjuïc. Després aquesta pràctica l'aniran fent de manera més individual a diferents indrets de les rodalies de Barcelona, sempre amb l'esperit de captar els ambients suburbials. Camps Ribera pinta molt a Sants perquè hi passava cada dia per anar a la Bordeta a treballar de dibuixant a "Curcuny Hermanos".⁶⁶ Vidal també va a pintar a l'Hospitalet i a Reixach.

3.2.CONSTITUCIÓ DEL GRUP

Com hem dit, és el nucli d'artistes de l'escola "Arts" que decideixen associar-se en grup artístic. J. M. Cadena⁶⁷, parla de la formació del grup que de bon principi es desmarca de les agrupacions "Arts i Artistes" i del Grup dels Evolucionistes perquè creuen que tenen un llenguatge artístic propi i estaven disposats a imposar-lo. Vidal dona a entendre que dins de les "Arts", hi ha diferents parers, i maneres de veure, hi ha grups com els germans Serra i Josep Viladomat, que formaran part del grup dels evolucionistes. Vidal escriu a Iglesias: "Nou Ambient s'obrirà pas entre tota aquesta caterba d'associacions artístiques..."⁶⁸ cita altres noms d'artistes discrepants com Miquelet,⁶⁹ Navas, Micas...

El grup fundador Nou Ambient estava constituït per F. Camps Ribera, Alfons Iglesias, Tomàs Llobet, Emili Marquès, Ramon Soler, F. Vidal Galícia, i Pere A. Villanueva. Des de bon principi hi ha un interès per Nonell, proposat per Camps Ribera que van ser deixeble seu. Es consideren el grup dels "nonellistes" i planegen fer una exposició la primavera del 1919.⁷⁰ Un més després, Vidal comunica a Iglesias⁷¹ que al Saló del Tango del restaurant "Refectorium", s'ha constituït el grup no amb el nom de "nonellistes" com consideraven al principi, sinó "Grup Nou Ambient". Vidal justifica el canvi de nom perquè de fet no es consideren continuadors de l'obra de Nonell sinó que "tirem a individualistes que a res més." Són 6 els agrupats: Camps, Soler, Llobet, Iglesias, Villanueva i Vidal. De Marquès exposaran les seves millors últimes teles però no consta com agrupat perquè està molt malalt de

⁶⁶ Carta de Camps Ribera a Borràs ,2 -3- 1988, en resposta a una carta de Borràs parlant-li del barri de Sants.Arxiu Borràs, Capsa, C3, Biblioteca de Catalunya.

⁶⁷ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. "Nou Ambient" un grupo artístico y su revista."op.cit.

⁶⁸ Carta Carta Vidal Galícia a Alfons Iglésias,1917-1918 , Arxiu Borràs, Capsa:V9,Biblioteca de Catalunya.

⁶⁹ Miquelet és un dels pseudònims del pintor Miquel Soler i Boyls, que més endavant serà amic d'ells i i el grup Nou Ambient acabaran fent la seva última exposició del 1932 a la seva galeria Arts.

⁷⁰ Carta Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 24-10-1918, Arxiu Borràs, Capsa:V9,Biblioteca de Catalunya.

⁷¹ Carta Vidal Galícia a Alfons Iglesias 26-11-1918, Arxiu Borràs, Capsa:V9,Biblioteca de Catalunya

tuberculosi. D'aquest acord també tenim una nota (fig.4) de Camps a Iglesias on l'informa del nom que han decidit posat al grup.

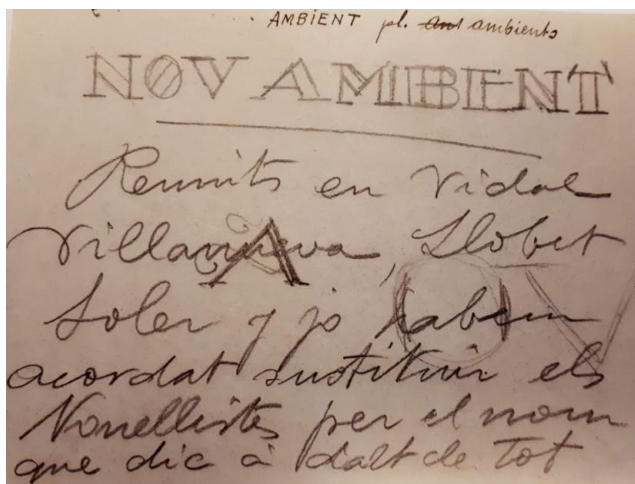

Fig 4: Nota de Camps Ribera a Alfons Iglesias, novembre, 1918, Arxiu Borràs, Capsa:C3, Biblioteca de Catalunya

Segons Vidal, el grup no consta com legalitzat fins el febrer del 1920.⁷² El 1921 mor Emili Marquès i Antoni Roca s'incorpora i exposa per primer cop amb el grup. Vidal Galícia constata que Villanueva ha desaparegut després del seu casament i que han admès a Tarrach però no el deixen exposar aquest any.⁷³ El 1922 entra en el grup Josep Ventosa, l'any següent ho fa Jacint Olivé i sembla que l'últim a incorporar-se és Emili Store, si ens atenem als fets que el 1924 apareixen dues reproduccions seves a la revista del grup i només participa a la col·lectiva del grup del 1925. Francisco Sainz de la Maza no participa en cap col·lectiva del grup. En principi la seva única col·laboració visible és la reproducció de dos retrats seus a la revista Nou Ambient(veure treball p.54,55,99). La seva recent monografia⁷⁴ no inclou cap tipus d'informació sobre la relació artística que aquest artista va tenir amb el grup Nou Ambient. És fa difícil creure que un burgalès format a Madrid compartís ideologia i vida bohèmia amb el grup. Sí que és probable que Sainz de la Maza i els membres del grup es trobessin al Real Cercle Artístic del qual eren socis (Veure treball p.32). També pot ser que els dos retrats de Sainz de la Maza fossin fotografiats per Alejandro Antonietti i aquest actués com a mitjancer per la seva publicació a la Revista Nou Ambient.⁷⁵

Hi ha alguns vincles d'amistat entre aquests artistes ja des del nucli inicial que es coneix a l'escola "Arts" i que influeixen en la dinàmica del grup com veurem. Tomàs Llobet és amic de Soler Liró, el qual també és molt amic de Emili Marquès. Vidal Galícia és molt amic d'Alfons Iglesias fet plenament comprovat

⁷² Carta Vidal Galícia a Alfons Iglesias 23-3-1923, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya

⁷³ Carta Carta Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 14-2-1921:2, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

⁷⁴ GÜELL, Toni. *Sainz de la Maza : pintor y pedagogo, 1900-1984* , op. cit.

⁷⁵ Possibilitat apuntada per J. M Cadena. Entrevista amb Cadena, Barcelona, 11-11-2019

en la correspondència conservada. Hi ha un grup que formen un equip de futbol de pintors i escultors de la barriada de Sants anomenat "Els Pingüins": Jacint Olivé, Camps Ribera, els germans Serra, Josep Viladomat, Antoni Roca i Vidal Galícia⁷⁶ que podem veure en la fotografia (fig.5) la qual, a més, té l'interès de mostrar el seu aspecte descuidat quotidià, com correspon a la seva condició de bohemis i com descriu molt bé Josep Pla en la cita introductòria d'aquest treball, ben lluny de l'elegància que mostren excepcionalment en les fotografies de les seves exposicions a can Dalmau (fig.18,27,28). Antoni Roca serà molt amic de Camps i de Soler, de fet exposaran junts més d'una vegada (veure treball p.67) Roca també és amic de Tarrach, ambdós estudien a la Llotja i també coincidiran fent teatre. Roca a les memòries⁷⁷ explica que era amic de Josep Ventosa, de jovenets feien comèdia. Emili Store va ser deixeble de Camps Ribera.

Fig 5: Equip de futbol "Els Pingüins". D'esquerra a dreta Soler, Vidal, Nicolàs, Olivé, n.i. Josep Viladomat.

Arxiu Joan Solé Jové

3.3.VIDA BOHÈMIA

Durant els primers anys de formació i coneixença d'aquests joves i els primers anys com a grup artístic, aquests artistes viuen una vida bohèmia, amb molta precarietat econòmica. No venen obra i fan feines molt diverses mal pagades per subsistir, algunes com a dibuixants. Fan cartells i encàrrecs per a diverses revistes. Camps Ribera fa dibuixos en diversos setmanaris com "La Piula" i

⁷⁶ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* op. cit. p. 64. Entrevista amb Joan Soler Jové, Sitges, 23-10-2019

⁷⁷ *ibid.* p. 45

denuncia la precarietat d'aquesta feina que a vegades ni es cobra, com a "El Papitu".⁷⁸ Vidal també va dur dibuixos a aquesta revista i no els hi van pagar.⁷⁹

Camps treballa fent d'il·lustrador i pintor en diferents empreses, com la d'anuncis "New Jorch", per a la qual va pintar el teló del teatre Victòria. Vidal Galícia, amb estudis de delineant, treballa de delineant a Altos Hornos, també de dibuixant a la publicació Vulcano.⁸⁰ Tenen dificultats per pagar-se els costos de les exposicions encara que siguin baixos. Alguns d'ells fins i tot no poden pagar-se els marcs de les pintures que exposen.⁸¹ L'únic que durant aquests anys es desmarca d'aquesta situació de precarietat és Francisco Sainz de la Maza que ven obra i té bones crítiques.⁸²

3.4. ESPAIS DE TROBADA

3.4.1. Estudis d'artista

Un lloc molt important de trobada, símbol d'aquesta vida bohèmia, són els estudis que per motius econòmics alguns d'aquests artistes compartien. Segons explica Roca era molt fàcil llogar un estudi de pintor a les golfes o terrats de les cases. Tot i que les condicions d'aquests estudis que ells es poden permetre són dolentes però formen part d'aquest entorn de bohèmia barcelonina que viuen aquests artistes. Roca explica que Ramon Soler, Tomàs Llobet i Emili Marquès van llogar un estudi situat al carrer Argenters (fig.6). Ramon Soler hi va pintar patis des del terrat, i també natures mortes amb Llobet. Roca n'explica les incomoditats: sense llum, amb goteres, a l'hivern a l'estufa de llenya "cremaves algun bastidor amb tela i tot, i amb un "bodegó" pintat". Roca també explica en aquest capítol, les reunions que hi celebraven el grup Nou Ambient. S'hi trobaven amb Camps, i dissertaven sobre temes d'art. Aquí s'hi va incubar la revista. Com que les reunions s'allargaven a la nit feien servir espelmes per il·luminar-se. Més endavant Roca es va quedar l'estudi on hi va pintar molts ninots per a "Las Noticias" i el va mantenir fins poc abans de la guerra civil.⁸³

⁷⁸ Carta Camps Ribera a Alfons Iglesias, s/d, estiu 1917?, Arxiu Borràs, Capsa: C3, Biblioteca de Catalunya

⁷⁹ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, s/d, 191?, Arxiu Borràs, Capsa: V9, Biblioteca de Catalunya

⁸⁰ Carta Vidal a Iglesias s/d, estiu 1917, Arxiu Borràs, Capsa: V9, Biblioteca de Catalunya

⁸¹ Carta Vidal a Iglesias 13-1-1920: 3-4 Arxiu Borràs, Capsa: V9, Biblioteca de Catalunya. Iglesias no pot pagar-se els marcs de l'exposició d'aquest any i Vidal l'ajuda.

⁸² GÜELL, Toni. *Sainz de la Maza : pintor y pedagogo, 1900-1984 ...* op. cit. p.20

⁸³ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria ...* op. cit. p. 87-89

Per altra banda, Camps va compartir estudi amb Miró el 1918 i després amb Vidal al carrer de la Tantarantana (fig.7). Camps també va pintar una temporada en un estudi del carrer de la Bòria (travessia del carrer Princesa) que era de Joan Vicens, col·leccionista de Nonells. Després es trasllada a un estudi de Poble Sec, al carrer de Magallanes.⁸⁴

Fig 6: Soler i Llobet al terrat de l'estudi del carrer Argenters, 1920-25
Arxiu Joan Soler Jové

Fig 7: Estudi de Camps al carrer Tantarantana. Camps Comprava i venia ceràmica.
Arxiu Joan Soler Jové

3.4.2. El Refectorium

El restaurant històric "Refectorium" és el lloc principal de reunió dels membres del grup, els quals s'hi reunien tots els divendres i més endavant els dissabtes. El "Refectorium", juntament amb el restaurant "Lion d'Or" situat just al costat, van ser decorats segons el gust del seu amo el senyor Enric Vilalta, home viatger i ric que va aplicar als seus restaurants moltes de les idees que havia

⁸⁴ SOLER, Jaume. *CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991...* op. cit. p. 5

vist a diverses capitals europees. EL Refectorium com explica Paco Villar⁸⁵ estava situat a la Rambla del Centre nº 36 i va ser inaugurat el 12 de gener de 1917, va ser el primer restaurant subterrani d'Espanya i potser d'Europa. A l'entrada hi havia una ensenya de ferro forjat d'estil gòtic. Villar el defineix com "un museo de arte antiguo catalán, en el cual se instaló un restaurante." Hi havia un soterrani amb voltes de pedra que havia servit de magatzem i es prestava a instal·lar-hi un restaurant decorat "a l'antiga" i així es va fer, en perfecta harmonia, des de la porta de ferro "hasta las arcas vetustas del salón comedor. Tapices, lienzos, arañas, sillones de vaqueta, ánforas, el menor detalle denotava un empaque señorial" (fig.8, veure més fotos annex II). Miquel Regàs⁸⁶ que va participar en el disseny del restaurant juntament amb Vilalta, explica que van buscar i fer portar el mobiliari de diferents indrets de Catalunya i Navarra. Tota la premsa barcelonina se'n va fer ressò amb entusiasme.⁸⁷ El restaurant va tenir molt èxit, va ser freqüentat per intel·lectuals i artistes, també va cultivar la faceta de cabaret fins que amb la dictadura de Primo de Rivera, el retorn a un nou ordre moral i "uns bons costums" va ocasionar que Barcelona perdés bona part de l'alegria nocturna i molts restaurants, bars i cabarets van acabar tancant. Entre ells el Refectorium que va fer fallida el febrer del 1925 i es va liquidar tot el mobiliari. Al seu lloc es va instal·lar un Saló de billars anomenat Alhambra.⁸⁸

Fig 8. Saló principal del restaurant Refectorium. Arxiu Mas.

El "Refectorium" era com "Els 4 Gats" dels modernistes per a aquest grup. És el lloc on es constitueixen com agrupació com ja hem dit.⁸⁹ En aquest espai es reunien setmana rere setmana, feien tertúlia, prenen decisions i arribaven a

⁸⁵ VILLAR, Paco. *Historia y leyenda del Barrio Chino (1990-1992)*, ed. La Campana, Barcelona, 1996, p. 70, 119

⁸⁶ REGÀS I ARDÈVOL, Miquel. *Una generació d'hostalers*, Gráficas Marina, Barcelona, 1952

⁸⁷ *ibid.* p. 41

⁸⁸ ⁸⁸ VILLAR, Paco. *Historia y leyenda del Barrio Chino....*, p. 119

⁸⁹ Veure cita nº 17

acords. També es relacionaven amb el grup dels evolucionistes i d'altres artistes com Artigas, Farrerons etc...⁹⁰ També és en aquest lloc on decideixen fundar la revista *Nou Ambient* que constitueix el seu principal manifest artístic (veure treball p.44 i ss). La percepció de Vidal, que s'evidencia en la correspondència amb Iglesias, és que amb l'intercanvi d'opinions tots van millorant i evolucionant, queda al marge Alfons Iglesias que vivia a les Borges, Vidal anima Iglesias a venir a viure a Barcelona, sinó corre el risc de quedar-se estancat.⁹¹ El restaurant tenia un Saló interior apte per fer-hi exposicions.⁹² Camps Ribera, Roca i Ramon Soler hi van exposar. Roca en les seves memòries recorda les crítiques a *Las Noticias* i *L'Esquella*, "ens van dedicar extenses rebentades".⁹³ Al costat de les més elogioses crítiques guarda les de Manel Marinell-lo (veure Annex IV).

3.4.3. Teatres i cabarets

El grup també freqüenta els *music halls* i els cabarets del Paral·lel i del barri Xinès que ofereixen motius pictòrics a alguns d'ells. Camps té obres sobre els espectacles del Royal i de l'Àpolo amb "La Bella Dorita". També freqüenten el Teatre Nou, des del qual conservem una carta escrita a mitges entre Vidal i Camps a Iglesias.⁹⁴ Vidal també comenta l'espectacle de dansa de "la Tórtola" que va anar a veure amb altres membres del grup, tots ells molt entusiasmats, fa grans lloances de les set dances interpretades per ella, destacant molt especialment "La dansa de l'encens" (fig.9).⁹⁵ Vidal té una fotografia emmarcada de la "Tórtola" en la seva interpretació de la marxa fúnebre de Chopin per " venerarla".⁹⁶

Fig 9. Tórtola Valencia ballant "la dansa de l'encens". Catàleg Exposició *Tórtola Valencia*, Diputació de Barcelona, 1985

⁹⁰ Carta de Vidal a Iglesias, 13-4-1918/5-5-1918, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

⁹¹ Carta de Vidal a Iglesias, 15-4-1920, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya

⁹² També hi exposaven artistes estrangers (*L'Esquella de la Torratxa*, nº 2347, 29/2/1924, p. 125, s'hi fa una exposició de dibuixos de Masberger)

⁹³ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* p. 84

⁹⁴ Carta de Vidal a Iglesias, 20-9-1914, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

⁹⁵ Carta de Vidal a Iglesias, 17-10-1917, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya. Entrevista Soler Jové 23-10-1919: Ramon Soler també era *fan* de Tòrtola València.

⁹⁶ Carta de Vidal a Iglesias, 16-10-1917:2, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

Roca parla amb entusiasme de les danses d'aquesta ballarina internacional Tórtola València amb música de Grieg, que durant la temporada del 1915 va actuar amb molt èxit a la Sala Imperi.⁹⁷ Roca, Ventosa i Tarrach a més de veure teatre feien teatre. Roca comença representant obres curtes a un teatret anomenat Saló Putxet. Roca era amic del pintor Josep Ventosa, de joves feien comèdia al Foment de Vallcarca, fins i tot van arribar a escriure un melodrama i el van representar el dia dels Sants Innocents. Per altra banda Roca coincideix a l'escenari de la "Izquierda del Ensanche" representant Don Juan Tenorio amb Tarrach.⁹⁸

3.4.4. Galeria fotogràfica Antonietti

La galeria fotogràfica Antonietti va ser un espai força singular a la Barcelona dels anys 20. Fundada per Alejandro Antonietti (1887-1961) fotoperiodista rellevant en la premsa barcelonina des del 1906 fins el 1920. Antonietti estava molt relacionat amb diversos artistes i feia fotografies de la seva obra. El 1923 va obrir una galeria-botiga de fotografia i art, la Galeria Fotogràfica Antonietti, al carrer Banys Nous, 22 (fig.10) que va tenir molt èxit degut a la bona reputació com a fotògraf que tenia el seu propietari. A la Galeria es feien exposicions de fotografia i pintura.⁹⁹ El grup Nou Ambient hi va fer exposicions limitades sense pagar res (veure treball p.66). La relació del grup amb Alejandro Antonietti devia ser molt especial i amistosa perquè, a més, els va deixar espai a la galeria per editar la seva revista (treball p.44 i ss.) segurament només a canvi de l'anunci que apareix en els sis números que van sortir (fig.11). Camps va fer un retrat d'Antonietti que es va reproduir a la revista *Nou Ambient*.¹⁰⁰

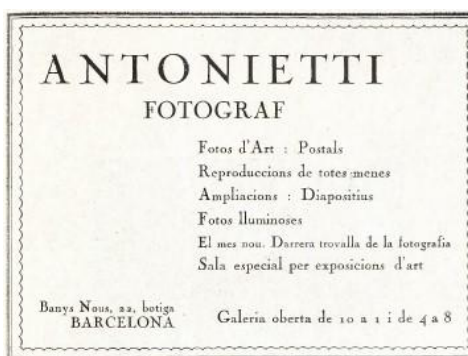

Fig 10. Galeria Fotogràfica Antonietti, Banys Nous, 22. Arxiu Coll Antonietti.

Fig 11. Anunci de la Galeria Fotogràfica Antonietti a totes les edicions de la Revista Nou Ambient.

⁹⁷ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* p. 41

⁹⁸ *ibid.* p.42, 45, 48

⁹⁹ Per a més informació sobre A. Antonietti vegeu Coll Antonietti, Ricard, *Galeria fotogràfica Antonietti* <http://www.reportersgrafics.net/es/autors/antonietti> /Consultat 9-7-2019

¹⁰⁰ *Nou Ambient. Revista d'art*, nº 2, juny 1924, p. 10. Veure treball, fig. 82

3.4.5. Cercles artístics

Tan el Real Cercle Artístic com el Cercle Artístic de Sant Lluç han estat des de la seva fundació a finals del XIX dos centres molt importants en la vida cultural del país, especialment en el seu vessant artístic. Alguns dels membres del grup Nou Ambient, van aprofitar les diverses activitats que aquests centres oferien a canvi de pagar unes quotes molt barates que fins i tot ells es podien permetre.¹⁰¹ Des de la oferta de formació artística a la més cultural en forma de conferències, concerts, actuacions teatrals entre d'altres. El més interessant per ells, era l'oportunitat de participar en les exposicions que aquests cercles organitzaven, a més dels contactes i relacions amb d'altres artistes.

3.4.5.1. Real Cercle Artístic

En el Real Cercle Artístic hi tenien cabuda artistes de totes les tendències. Tot i que com diu Fontbona en els anys que ens ocupen, els artistes noucentistes i els més avantguardistes hi van tenir poca cabuda.¹⁰² Sí, però que hi podem trobar socis del grup dels evolucionistes i del Nou Ambient.

Concretament, consten com a socis Camps Ribera, Alfons Iglesias, Francesc Vidal Galícia i Francisco Sainz de la Maza.¹⁰³ Ja al 1920 Sainz de la Maza va obtenir un premi en el concurs reglamentari fet entre els concurrents a la Sala de Dibuix al natural.¹⁰⁴ Àngel Tarrach, no consta a la llista general de socis però segurament ho era, ja que va participar en diverses exposicions organitzades pel Cercle. Concretament, el trobem al llistat d'artistes de l'Exposició General d'Art de Primavera, del maig de 1916.¹⁰⁵ També, Tarrach i Sainz de la Maza van participar a l'Exposición Nacional de Bellas Artes de Madrid la primavera del 1924.¹⁰⁶ És una possibilitat pensar que aquesta connexió pugui estar relacionada amb la reproducció de dos retrats de Sainz de la Maza a les edicions de la revista *Nou Ambient* de l'agost i setembre del mateix any 1924. Hi ha altres participacions dels membres Nou Ambient en exposicions del cercle però ja surten del marc cronològic d'aquest treball. Només remarcuem de manera especial que el Cercle Artístic va organitzar el concurs "Barcelona vista pels seus artistes" al Palau de les Arts decoratives, en el qual hi van participar Camps Ribera, Vidal Galícia i Alfons Iglesias que va

¹⁰¹ Entrevista a Joan Soler Jové, Barcelona, 20-11-2019

¹⁰² MARIN, Maria Isabel. *Cercle Artístic de Barcelona. Primera aproximació a 125 anys d'història...* op. cit. Pròleg F. FONTBONA, p. 8

¹⁰³ *ibid.* p. 210-214

¹⁰⁴ *ibid.* p. 214

¹⁰⁵ *ibid.* p. 71

¹⁰⁶ *ibid.* p. 88

obtenir una Menció Honorífica del Jurat Qualificador per l'obra *Passatge Moreno*.¹⁰⁷

El Cercle Artístic també actuava de filtre per presentar obres dels seus socis a les Exposicions de Belles Arts. Així Vidal Galícia explica que ell i Camps Ribera han obtingut "el pase" a l'exposició de Belles Arts del 1920 gràcies a un jurat nomenat pels socis de l'entitat.¹⁰⁸ També, alguns membres del grup Nou Ambient que eren socis com ell mateix, Camps i Tarrach, que també eren molt amics, feien reunions al Cercle.¹⁰⁹ Vidal utilitza el paper de carta on hi surt el nou segell social d'aquesta entitat amb motiu del reconeixement de l'entitat pel rei Alfons XIII com a Reial Cercle Artístic.

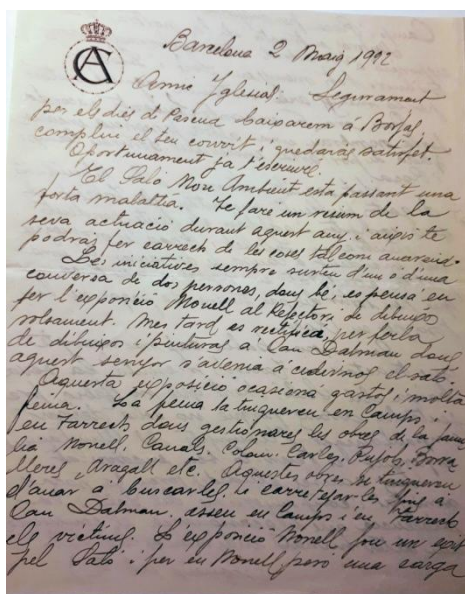

Fig 12. Carta de Vidal a Iglesias, 2-5-1922:1 Arxiu Borràs,Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

3.4.5.2. Cercle Artístic de Sant Lluc

Sebastià Gasch¹¹⁰ explica que la lluita per l'art renovador de la generació del 1917 es feia notar el Cercle de Sant Lluc, en el qual als anys 20 hi ha socis dels grups dels evolucionistes, els Courbets i membres del grup Nou Ambient que busquen alternatives al Noucentisme així com també hi tenen cabuda artistes més avantguardistes com Miró.

Del grup sabem que van pertànyer al cercle Camps Ribera,¹¹¹ Jacint Olivé que va participar en les exposicions del cercle dels anys 1920 1921¹¹² i també

¹⁰⁷ íbid. p. 210

¹⁰⁸ Carta de Vidal a Iglesias ,15-4-1920, Arxiu Borràs,Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹⁰⁹ Carta de Vidal a Iglesias, 22-5-1922:3 , Arxiu Borràs,Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹¹⁰ GASCH, Sebastià. " Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient", *Diario de Barcelona*, 17-8-1963 GASCH. Sebastià. "A la luz del recuerdo",*Destino*, nº 1322, Barcelona, 8 -12- 1962 p. 67

¹¹¹ *Cercle artístic de Sant Lluc. Cent Anys* , Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1993 p. 91

participa en una exposició de 50 dibuixos inèdits dels socis. Segons Cadena Ramon Soler també era membre d'aquest cercle.¹¹³ Antoni Roca també pertanyia al Cercle tal com ho demostra una anècdota que Sebastià Gasch explica en el seu llibre sobre Miró.¹¹⁴

3.5.DINÀMICA DEL GRUP

Les cartes de Vidal a Iglesias evidencien tensions i diferències entre els diferents membres del grup. En general, tots els membres del grup accepten a Camps Ribera com a líder, però arriba un punt segons diu Vidal¹¹⁵ que els companys ja no volen sortir a pintar amb Camps per por de copiar-lo. A més de líder del grup, admetre que Camps és el millor pintor del grup costa més d'acceptar. Vidal mostra desacords amb el que diu o fa Camps. Sovint s'hi refereix amb ironia i fa capelleta amb Iglesias: "t'escric aquestes ratlles per equilibrar les poquetes d'en Camps que sembla que faci testament."¹¹⁶

L'any 1922, quan ja s'han incorporat tots els membres del grup, passen per una bona crisi que Vidal recull, parcialment, en dues cartes i que es produeix després de l'exposició de Nonell, que ha comportat molta feina i també un desgast i tensions entre ells perquè no tots s'hi han implicat per igual. Tarrach, que és un dels membres més implicats en la gestió d'aquesta exposició es dona de baixa (temporal) del grup,¹¹⁷ al·lega falta d'amistat i companyonia del Saló i també "per l'ambient poc favorable del Saló." Exposar que hi ha dues tendències al Saló una més progressista que vol avançar i una altra "d'egoisme i estancament." Es queixa que Solé i Llobet no volen contribuir a les despeses per fer una exposició del grup a Madrid. Carrega tantes contra Solé com el principal membre que propicia aquest estancament, està al Saló només per estalvi de drets de Saló i no afavoreix l'expansió artística del grup.¹¹⁸ Solé esdevé impopular i també es proposa la seva baixa. Surt del grup i se'l torna a admetre. Mesos més tard, Vidal explica que és Camps qui vol deixar el grup, mostra el seu pessimisme perquè no pot fer tot el que voldria, i Roca també es planteja deixar el grup per divergències amb Tarrach que sembla que és qui

¹¹² JARDÍ, Enric. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluc*, Barcelona, Destino, 1976. p.93,95, 177, 131-132

¹¹³ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Ramon Soler, pintor humilde e injustamente olvidado." *Diario de Barcelona*, (15-10-1972) p. 12

¹¹⁴ GASCH, Sebastià. *Joan Miró*, Biografies Populares, Barcelona, 1963, p. 18 Roca vol comprar un dibuix pseudocubista de Gasch exposat a l'Exposició de Primavera del Cercle de Sant Lluc del 1919, no per la pintura sinó pel marc, superb, antic de talla.

¹¹⁵ Carta de Vidal a Iglesias, 24-11-1921: 1, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹¹⁶ Carta de Vidal a Iglesias, 13-1-1920: 1, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹¹⁷ Carta de Vidal a Iglesias, 2-5-1922:4, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹¹⁸ íbid. p. 5, 6.

desestabilitza més el grup. Vidal, conscient del pes que té Camps, demana a Iglesias que el convenci de no deixar el grup. Vidal diu: " Cal aprofitar els aventatges de seguir agrupats per tenir el Saló Anual i "mantenir el públic i demés a l'ambient de les nostres obres".¹¹⁹

De fet aquest és possiblement el principal argument que manté el grup unit fins el 1925. Són artistes que no venen obra i la majoria amb escassos recursos econòmics que de moment no els permeten una projecció individual¹²⁰, tot i que Camps Ribera i Jacint Olivé tenen més possibilitats i exposen individualment en aquest període (treball p.66-67). Junts tenen més possibilitats d'exposar, de fer parlar encara que hi hagi males crítiques. L'important és que es parli d'ells. A més, malgrat les rivalitats, junts comparteixen idees i s'estimulen per avançar individualment i també en un projecte comú que té consistència ideològica com veurem.

3.6.DISSOLUCIÓ DEL GRUP

El grup es dissolt el 1925 oficialment per les circumstàncies polítiques, tot i que la relació entre ells continua. Com diu Fontbona és el període "del silenci col·lectiu".¹²¹ Tot i que durant els anys de funcionament del grup ,no manifesten públicament les seves afeccions polítiques, molts d'ells són partidaris de la República i la independència de Catalunya. Així ho manifesta Vidal en una carta a Iglesias.¹²² Més endavant alguns d'ells patiran la repressió de la dictadura. Camps Ribera i Àngel Tarrach compromesos amb la República, el 1937 i 1939 respectivament, prendran un llarg camí cap a l'exili.¹²³ També Emili Store, republicà declarat, passarà molts anys a la presó.¹²⁴ Antoni Roca va ser "depurat" en època franquista i Ramon Soler va viure anys amb la por que el detinguessin.¹²⁵

El 1932 fan una última exposició com antics membres del grup Nou Ambient a la Galeria les Arts. En un escrit conjunt al catàleg (fig.13) expliquen la inquietud que els va portar a agrupar-se, expressen el seu agraïment a Josep Dalmau que els va ajudar a divulgar la seva obra i exposen les raons de la seva dissolució:

¹¹⁹ Carta de Vidal a Iglesias, 20-7-1922:2, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya. Veure Annex III.

¹²⁰ Id. Exposar individualment costava en aquests anys un mínim de 100 duros. Cap membre del grup es pot permetre aquesta quantitat.

¹²¹ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya...* op. cit. p. 275

¹²² Carta de Vidal a Iglesias, 12-1918, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya. Vidal acaba la carta dient: "Visca la República i visca la Independència."

¹²³ SOLER, Jaume. *CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991...* p.6

¹²⁴ FONTDEVILA ,Mariàngels. *Art déco català...* op. cit. p.171

¹²⁵ Entrevista amb Joan Soler Jové, Sitges, 23-10-2019

" obligats a canviar absolutament la nostra manera de pensar, i exigint-nos l'ús d'un idioma que no era el nostre, solemnement i davant d'un representant de la Dictadura, dissolguérem l'entitat "Nou Ambient" que es movia dintre un brillant historial artístic, no tenia ni volia defensar interessos materials;els seus interessos eren espirituals."

El text , doncs, és la primera manifestació pública del seu compromís amb l'art i amb Catalunya.

També cal afegir, com a causa de la dissolució del grup, en la línia de les tensions que hi havia entre els membres del grup (veure treball p.32) que Camps Ribera,com a pintor amb més possibilitats de fer carrera individual en aquell moment, li va interessar sortir-ne i la dissolució va caure per si mateixa en el context de les circumstàncies esmentades.¹²⁶ Com diu Jaume Soler, un cop dissolt el grup,Camps Ribera es consagra com a artista en solitari arrel de la seva exposició individual a Can Dalmau el 1925.¹²⁷ Joan Soler Jové és més del parer que no només Camps volia dissoldre el grup, hi havia discrepàncies entre ells.¹²⁸

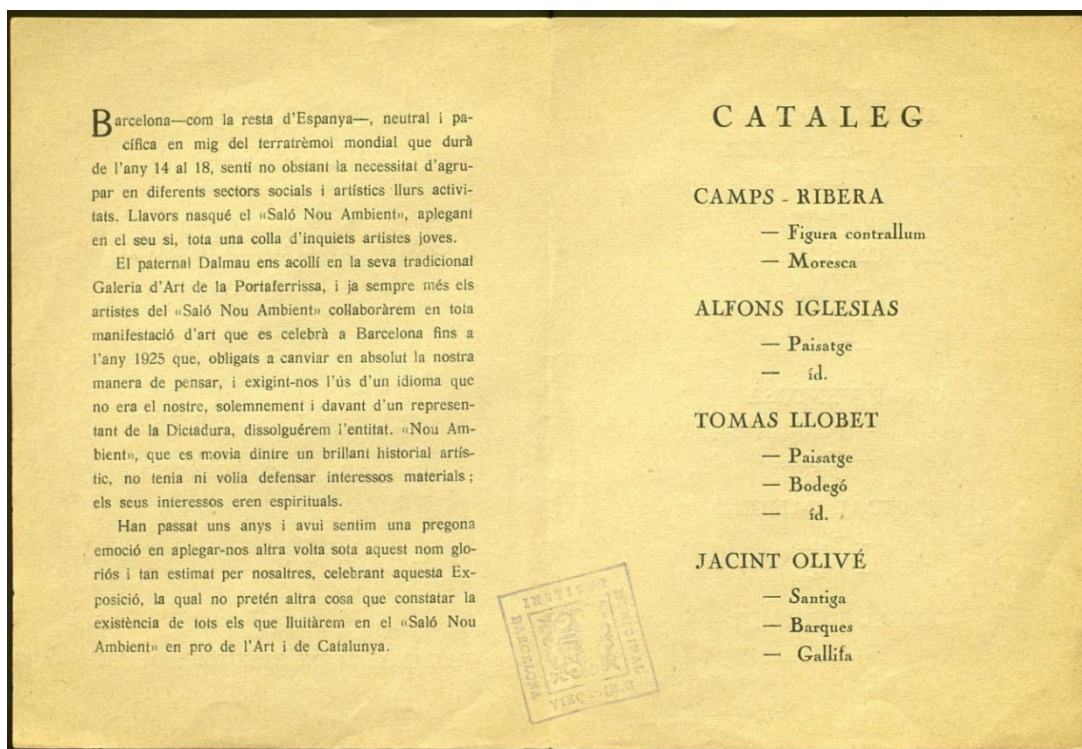

Fig 13. Pàgina central del catàleg de l'última exposició del grup a la Galeria Art, el 1932.
Arxiu Històric de Barcelona

¹²⁶ Entrevista amb J.M. Cadena, Barcelona, 11-11-2019.Cadena assenyala com a causa important de la dissolució del grup la marxa de Camps Ribera.

¹²⁷ SOLER, Jaume. *Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995*, op. cit. p. 8

¹²⁸ Entrevista amb Joan Soler Jové, Barcelona, 20-11-2019

4.PROJECTE IDEOLÒGIC COMÚ

Diversos especialistes coincideixen a dir que dels grups de la generació del 1917 el Grup Nou Ambient és el més sòlid ideològicament. Així Sebastià Gasch destaca sobretot la seva coherència ideològica i el seu afany renovador, els veu "como uno de los grupos que llevaban a cabo una tarea más coherente e impetuosa(...) solo pensaban en romper moldes".¹²⁹ Fontbona considera "que és el grup que més activitat demostrà".¹³⁰ Per a Miralles és el grup "més dinàmic i consistent."¹³¹

És un grup que té molta consciència de la seva responsabilitat com a pintors i moltes ganes de menjar-se el món. Diu Vidal en una carta : "Som nosaltres els que demà regirem la pintura de Catalunya, dons tots estan caducats i els joves que pugen amb nosaltres estan desorientats i van per camins falsos." Ells se senten més avançats que el grup "Les Arts i els Artistes" que segueixen l'impressionisme que ells ja han deixat. Vidal concedeix l'honor de posar el grup de "Els Evolucionistes" davant d'ells, però ara també estan desorientats, i afegeix amb petulància: " així amb cinc anys serem els amos".¹³²

Referent a l'exposició de Belles Arts del 1921, Vidal considera que de tots els paisatges presentats s'ha "mostrat la impotència de casi tots els pintors catalans."¹³³ Excepte de Canals, Colom i sobretot Carles que han pensat felicitar-lo en nom de tot el Saló.

El projecte comú del grup té tres puntals:

- La reivindicació de Nonell.
- Els sis números de *NOU AMBIENT.Revista d'Art* que van publicar el 1924. (veure treball p. 44 i ss.).Podem dir que és el seu manifest artístic.
- L'obra artística. Tot i que és individual i cada artista té la seva personalitat, hi ha unes línies i tendències comunes. (veure treball p. 56 i ss.)

En aquest capítol tractarem la reivindicació de Nonell i la Revista Nou Ambient que tenen un caràcter més ideològic i reservarem un capítol independent per l'obra artística on prima l'estètica.

¹²⁹ GASCH, Sebastià. " Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient" op. cit.

¹³⁰ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya...* op. cit. p. 275

¹³¹ MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970 ...* op. cit. p. 27

¹³² Carta de Vidal a Iglesias, 28-9-1921:3, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹³³ Carta de Vidal a Iglesias, 24-11-1921:4, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

4.1. REIVINDICACIÓ DE NONELL

Hi ha especialistes que consideren la reivindicació de Nonell per part del grup Nou Ambient com la seva activitat més remarcable. Sebastià Gasch afirma que el gran mèrit del grup va ser l'exposició sobre Nonell en un moment de complet oblit d'aquest artista. L'exposició del 1922 marca època i és el primer intent de revalorització de l'artista, a partir d'aquí proliferen els col·leccionistes de Nonell com Juan Vicens.¹³⁴ Cadena també destaca el mèrit que tenen per haver reivindicat a Nonell amb l'exposició celebrada el 1922 a la Sala Dalmau: " Tan solo por este gesto reivindicativo respecto a Nonell los del Nou Ambient ya merecian quedar en la historia - mayor o menor pero nuestra- de los movimientos artísticos barceloneses".¹³⁵

En el díptic de l'exposició (fig. 14) hi ha un text escrit per Antoni Roca amb el pseudònim "Lluís d'Ara" del qual destaquem : " Nosaltres devotament amb aquell recolliment que havem admirat en el Prado a Velázquez, a Goya, a Rafael, el Greco, a Fra Angèlic, avui admirem el nostre Isidre Nonell". Paraules que a ulls del grup eleven Nonell al podi dels gran artistes, no es pot expressar de millor manera la seva admiració.

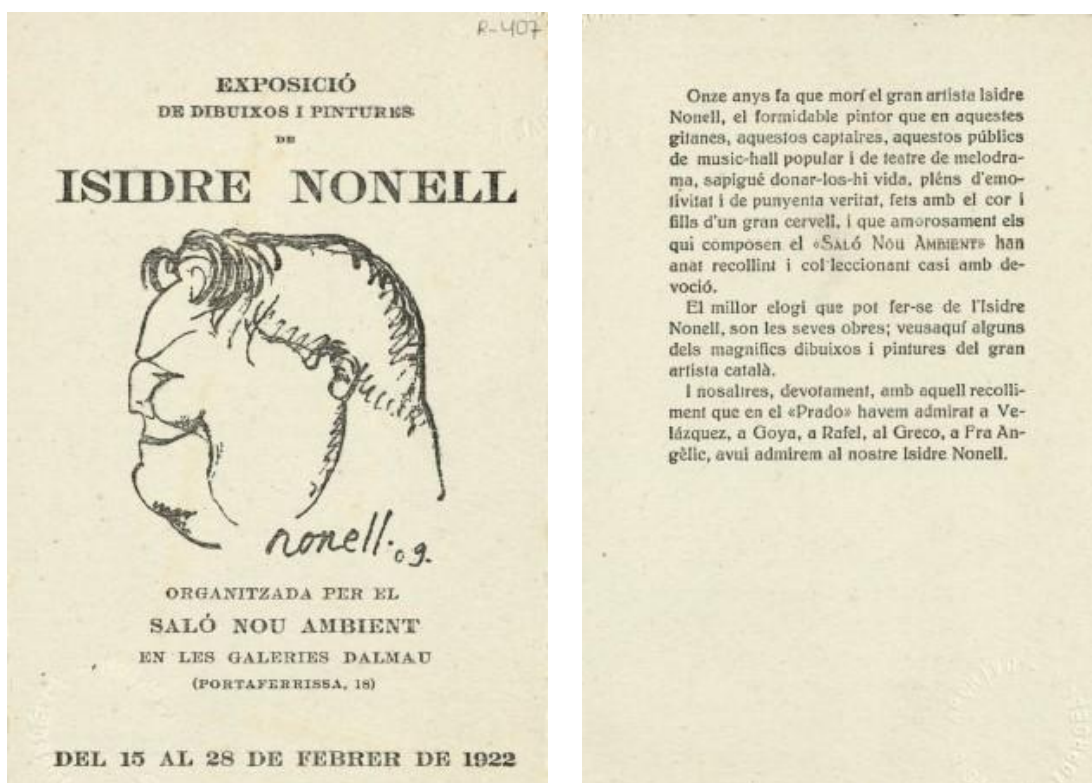

Fig 14. Díptic de l'Exposició Homenatge a Nonell a les Galeries Dalmau el 1922, amb text escrit per Antoni Roca. Arxiu històric de Girona

¹³⁴ GASCH, Sebastià. " Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient"...op. cit.

¹³⁵ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. "Nou Ambient" un grupo artístico y su revista."op. cit.

Fig 15. Sala Dalmau amb l'exposició de Nonell del 1922. Al fons, d'esquerra a dreta: Camps, Roca, Vidal, Llobet i Olivé. En portada d'aquest treball foto de la mateixa sala amb els membres del Nou Ambient en diferent ordre. Arxiu Mompou. Biblioteca de Catalunya

Cassanyes, un any després d'aquesta exposició, escriu que equiparar Nonell als grans de la pintura " depassa els límits del grotesc. Imperdonable mostra de la manca total del sentit de la valoració i de la jerarquia".¹³⁶ Ara que ja s'ha posat en valor la seva pintura és hora " d'un seré judici valorador." Cassanyes considera molt superiors les pintures que els dibuixos de Nonell, del qual troba admirable la seva qualitat pictòrica, que evoca a Daumier i Delacroix. De fet Cassanyes acaba fent com els del grup Nou Ambient : busca comparacions amb grans pintors molt reconeguts.

La devoció per Nonell ve d'origen de Camps Ribera que sens dubte la transmet a tot el grup. Jaume Soler transcriu una conversa directa amb Camps parlant de Nonell:

"Vaig conèixer el Nonell i vaig treballar al seu taller allà per l'any 1910. Recordo perfectament el seu taller i les seves models: a Consuelo, la Pilar, la Flores, la Tana....Recordo com em feia treballar els models i com me'ls corregia o retocava. Quan ens cansàvem, anàvem a voltar pel barri i fèiem cap, sovint, al mercat de Santa Caterina. Entràvem a les parades i m'ensenyava aquell bé de Déu de fruites i de verdures, de peixos i de carns i aleshores exclamava:- Mira, nano, ! Això sí que són autèntiques natures mortes!"¹³⁷.

També parteix de Camps la idea de fer una exposició sobre el seu mestre, com ho demostra el text de Roca on explica que a iniciativa de Camps, el va acompanyar a casa de la família de Nonell, al costat de la botiga de fideus familiar, per veure les seves pintures. Roca explica que va atendre'ls una senyora "que va restar tota sorpresa" davant la petició de veure les obres de

¹³⁶ CASSANYES. M. A. *Saló Nou Ambient*. Monitor, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 5

¹³⁷ *Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995...* op. cit. a cura de Jaume Soler, Nota 1 p. 15

Nonell. Roca també comenta que poc després el grup va organitzar l'exposició dedicada a Nonell, en un temps que les seves pintures "anaven a qualsevol preu", un col·leccionista Joan Vicens, amic de Camps, en va comprar molts.¹³⁸ També tots els membres del Grup Nou Ambient van comprar obra de Nonell a preus molt baixos.¹³⁹ Roca també parla de la forta influència de la pintura de Nonell en l'obra de Camps fins al punt que "sorgí la llegenda dels falsos Nonells atribuïts a Camps Ribera".¹⁴⁰

També alguns crítics han escrit sobre la influència de Nonell sobre Camps. Joan Mates relaciona Camps Ribera amb l'obra d'Isidre Nonell com a continuador, sobretot pel color i l'arrel clàssica. Tot i deixar clar que a part d'estar "units pel temperament i per la visió", Camps i Nonell són artistes diferents.¹⁴¹

El mateix Camps, en la seva faceta de crític d'art, escriu un article en nom del grup a l'edició que la revista *Nou Ambient* dedica a Nonell¹⁴² (fig.16). Utilitzant el pseudònim de Pallarés fa una encesa reivindicació del seu mestre així com un elogi de la seva obra, especialment la prolífica producció dels últims anys i el seu optimisme malgrat les adversitats (veure treball p.48).

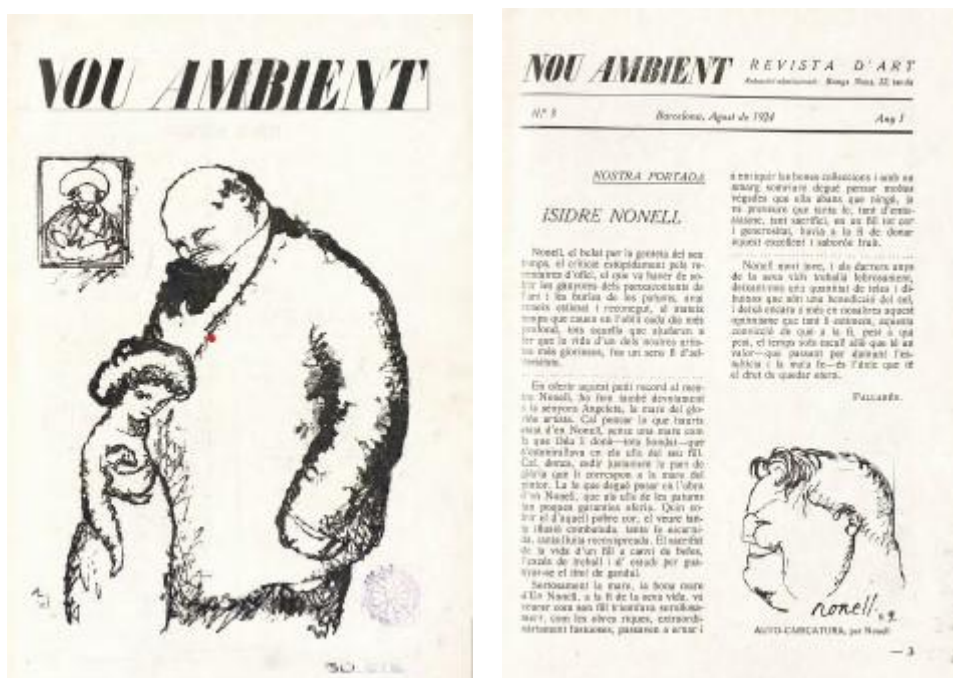

Fig 16. Portada i article sobre Isidre Nonell. *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 3, Barcelona, Agost, 1924. Biblioteca de Catalunya

¹³⁸ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* op. cit. p.89

¹³⁹ Entrevista amb Joan Soler Jové, 23-10-2019. Van comprar dibuixos a duro.

¹⁴⁰ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* op. cit. p.90

¹⁴¹ MATES, Joan. "Camps Ribera", *Art*, nº2, Barcelona, 11-1933, p. 50-54

¹⁴² *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 3, Barcelona, Agost, 1924, p. 3

Més endavant escriu un article més extens sobre l'obra de Nonell¹⁴³ on fa un repàs de la trajectòria de la seva obra i la incomprensió per part del públic de la seva pintura, el suport familiar que va rebre, les estades curtes a París on assimila les últimes tendències, com l'impressionisme, japonisme, Cezanne, però també mestres més antics com Daumier, Millet, juntament amb clàssics espanyols com Zurbarán, el Greco, Ribera, Goya etc... Valora la seva obra, el considera "el temperament més important de l'escola catalana".¹⁴⁴ També destaca els atacs, ironies sobre la pintura acadèmica del XIX que li reportaren més enemics. Tot exemplificant la decadència amb la qual acaben alguns pintors de l'època com Casas, Pidelaserra i Canals, es pregunta com hagués evolucionat la seva pintura que la seva mort prematura deixa a mig camí.

En un principi hi ha divergències entre el grup sobre on celebrar l'exposició. Alguns membres proposaven fer-la al Refectorium, Vidal s'hi oposa "pel mal caient del local " al final acorden fer-la a la Sala Dalmau. ¹⁴⁵El grup es va implicar en l'organització de l'exposició, de manera desigual, alguns com Roca i Tarrach hi van treballar molt. La feina la van gestionar sobretot Camps i Tarrach per aconseguir les obres de la família de Nonell i també de les altres famílies: Colom, Carles, Canals, Pujols, Borralleres, Aragay etc..¹⁴⁶ El catàleg de l'exposició no mostra el llistat d'obres exposades per això és interessant l'article de Francesc Fontbona,¹⁴⁷ qui a partir de dues fotografies de l'arxiu Mompou (fig.15 i portada treball) dedueix algunes de les obres presentades.

L'exposició de Nonell va tenir molt èxit i i va causar molt rebombori, l'Ajuntament de Barcelona hi va aportar 3000 ptes.¹⁴⁸ El diari *La Vanguardia* ¹⁴⁹ publica l'acord de l'Ajuntament de Barcelona de destinar 3000 ptes a l'exposició de Nonell just el dia abans de la seva inauguració. Vidal també comenta les moltes despeses i feina que ha ocasionat l'exposició de Nonell. També es parla entre el grup de fer una exposició sobre Nonell a Madrid si l'ajuntament aporta els diners convinguts. Es nomena una comissió per organitzar aquesta exposició, surten escollits Tarrach, Camps i Roca.¹⁵⁰

¹⁴³ CAMPS-RIBERA, Francesc. "Isidre Nonell", *Art*, N°10, Barcelona, Juliol 1934, p. 327-330.

¹⁴⁴ *ibid.* p. 330

¹⁴⁵ Carta de Vidal a Iglesias, 8-2-1922: 2 Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹⁴⁶ Carta de Vidal a Iglesias, 2-5-1922: 2 Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹⁴⁷ FONTBONA, Francesc. "Nonell i el Saló Nou Ambient" a *Nonell figures i espais*, Fundació Caixa Girona, Girona, 2009. [Catàleg d'exposició], p. 15-17

¹⁴⁸ Carta de Vidal a Iglesias, 4-3-1922. Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹⁴⁹ *La Vanguardia*, 16-2-1922, p 7 A la sessió ordinària de l'ajuntament de Barcelona. S'acorda: "Una de los señores Giralt, Gambús, Montaner, Degollada, Arquer, Bordas y Barbey: Para que se acuerde destinar 3.000 pesetas a la entidad «Saló Nou Ambient» para contribuir a los gastos de la exposición de dibujos y pinturas de don Isidro Nonell que se inaugurará mañana, y para la exposición de las mismas obras y de otras del propio autor que proyectan celebrar en Madrid. (Pasó a informe de la comisión de Hacienda)."

¹⁵⁰ Carta de Vidal a Iglesias, 2-5-1922:1,2, op. cit.

Aquesta exposició a Madrid no es va dur a terme, en part pel tema econòmic, pels entrebancs per trobar sala a Madrid i també per les tensions i crisi entre membres del grup, de la qual ja hem parlat(veure treball p.32). Tot plegat indica que el grau d'implicació en la reivindicació de Nonell no era uniforme entre tots els membres del grup.

4.1.1.Ressó de l'exposició Nonell a la Premsa

La premsa barcelonina es va desfer en elogis sobre la bona pensada del Grup Nou Ambient d'organitzar una exposició sobre Nonell. A més va servir per revaloritzar la seva figura i la seva obra, donant a conèixer aspectes de la seva vida i analitzant aspectes de la seva obra, de la seva tècnica pictòrica, amb la perspectiva que el pas d'onze anys pot donar. Hi ha articles per a tots els gustos, remarcant diferents aspectes segons la tendència dels diaris i revistes.

Alguns diaris recullen la notícia de l'exposició homenatge a Nonell a la primera pàgina com *El Liberal*,¹⁵¹ article de Antonio Vallescà el qual no cita el grup Nou Ambient sinó que parla genèricament de "Una agrupación de artistas jóvenes ha querido rendir un tributo de cariñosa admiración al inolvidable pintor(...) exaltando como era debido sus méritos y condiciones excepcionales." Passa a fer un elogi de les obres de Nonell que "tienen todavía la sugestión de lo nuevo", l'obra de Nonell, doncs, desafia el pas del temps, hi ha "el soplo del genio". Elogia el conjunt d'obres exposades, encara que en faltin d'importants, perquè permeten formar-se una idea "de una de las personalidades más interesantes, y de mayor relieve de nuestra pintura moderna."

El diari *La Tribuna*,¹⁵² també publica tota una columna a primera plana sobre l'exposició de Nonell, aprofitant el dia exacte de l'aniversari de la seva mort. El signa un amic de Nonell amb el pseudònim volterià de "Pangloss", que podria ser el periodista Rafael Moragas,¹⁵³ que freqüentava "Els Quatre Gats", i destaca que és a París on l'obra de Nonell va ser més compresa. Parla sobre el seu estil i els llocs on es pot trobar la seva obra. Al final en una P. D. escriu una emotiva carta a Nonell sobre l'exposició que "amorosamente" han preparat el grup Nou Ambient " que han sido, los que con fervor, andando de aquí allá reunieron las maestras telas y admirables dibujos que nos dejaste". Destaca que Camps "que cuida que nada falte y que todo en ti resulte esencial. Ya no se te discute. Más allá de la muerte has vencido." (Veure Annex IV)

¹⁵¹ VALLESCÀ, Antonio. "Notas de Arte. Isidre Nonell", *El Liberal*, Barcelona, 1-3-1922, p. 1

¹⁵² "Efemerides. Isidor Nonell", *La Tribuna*, Barcelona, 21-2-1922, p.1

¹⁵³ MANENT, A. i POCA, J. *Diccionari de pseudònims usats a Catalunya i a l'emigració*, Pagès editors, Lleida, 2013. p. 353

La Publicidad,¹⁵⁴ també recull un article sobre la retrospectiva de Nonell en una columna sencera al bell mig de la portada signada per Rafael Benet que comença dient: " La agrupación Nou Ambient puede apuntarse la gloria de haber organizado esta exposición en recuerdo del oncenno aniversario de la muerte del gran Isidro Nonell." Rafael Benet també remarca que després d'uns anys de molt variades tendències que han creat confusió l'art de Nonell ressurgeix, malgrat la seva prematura mort, " sano, fuerte, corpóreo, va volviéndose clásico, naturalmente, sin haber pretendido serlo." També comenta el lema de Nonell "jo pinto i fora" i defensa l'artista instintiu, biològic " con ojo sensualmente afilado" per sobre de la pintura intel·lectual que domina avui dia. Benet comenta amb cert detall la dificultat de la tècnica pictòrica divisionista de Nonell. També destaca la gràcia lineal dels seus dibuixos.

També el dia de l'aniversari, *El diluvio*¹⁵⁵ publica un article escrit per José Rigaut Sala que parla del menyspreu i la incomprensió que havia caigut " el pintor Nacional de Catalunya". També remarca que els primers artistes joves a reivindicar-lo han estat el grup Nou Ambient: "ese grupo de artistas llenos de inquietudes espirituales, los que han querido tributar un homenaje al maestro". L'articulista acaba aplaudint la iniciativa del grup.

Un dels articles més complets el signa Carles Capdevila(Nonell li va fer un retrat) a *La Veu de Catalunya*¹⁵⁶ que inclou dues il·lustracions de dibuixos de Nonell, un de la col·lecció d'Alfons Iglesias. Capdevila lloa la noble iniciativa del grup Nou Ambient. També considera que l'èxit de l'exposició és una mostra evident que ha arribat el moment de la consagració definitiva de Nonell. Capdevila recorda els escarafalls del públic en veure les obres de Nonell i com aquest es barrejava entre el públic per sentir aquestes crítiques que el feien créixer encara més en les seves conviccions pictòriques. Capdevila també detalla les qualitats de l'obra de Nonell, que onze anys després de la seva mort, ha esdevingut un clàssic "pel seu equilibri de la forma i del color".

El crític de *La Revista de Bellas Artes*¹⁵⁷ considera exquisida l'obra de Nonell i felicita el grup Nou Ambient per posar-la en valor i per haver fet l'esforç de reunir una obra que es troba principalment en mans dels particulars.

El Día gráfico,¹⁵⁸ seguint la seva línia d'explicar vivències, descriu una experiència de vida de José Artís que va conèixer Nonell poc després de tornar de París i va ser veí seu al carrer Sant Pere Baix. El descriu passejant

¹⁵⁴ BENET, Rafael. " Retrospectiva de Nonell en casa Dalmau", *La Publicidad*, Barcelona, 21-2-1922, p. 1

¹⁵⁵ RIGAUT SALA, José. "Isidro Nonell", *El diluvio*, Barcelona, 21-2-1922, p. 11

¹⁵⁶ CAPDEVILA, Carles. "Pàgina Artística. Nonell" nº 550, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 4-3-1922, p. 5

¹⁵⁷ "Nonell", *Revista de Bellas Artes*, Barcelona, nº 5, març, 1922, p. 16-17

¹⁵⁸ ARTÍS, José. " Las horas pasadas. Isidro Nonell", *El Día gráfico*, Barcelona, 19-2-1922, p. 4

pel barri " con aquel su caminar pausado, con aquel su bastón de cayado, con aquella su carpeta bajo el brazo." Temps més tard, el 1908 un amic comú li presenta i el visita al seu estudi: "Nonell comenzó a apartar quadros y más quadros (...) Agotados, o poco menos los quadros, venga abrir carpetas atiborradas de dibujos y apuntes y venga hablar de todo, de su arte (...), de su constante batalla por atraerse la atención de la Prensa y del público."

A la revista satírica *L'Esquella de la Torratxa*,¹⁵⁹ C. Arbó no deixa de desplegar ironia quan es refereix a Nonell com "el protector de les gitanes lletges". Considera l'homenatge dels socis de «Nou Ambient» com "una acció digna de lloa l'honorar als morts i més encara, quan de vius havien tingut talent."

4.2. NOU AMBIENT. Revista d'art (Abril-Desembre 1924)

Entre l'abril i el desembre de 1924 el grup Nou Ambient va publicar sis números d'una revista que duia el seu nom. La revista es proposava treure un número cada més, però durant els mesos de maig, juliol i octubre no va aparèixer. El format era petit, de 167x238mm, amb 16 pàgines de paper estucat i es van imprimir a dues columnes a la impremta Ràfols (Portaferriça, 13). Els exemplars es van vendre a 50 cèntims, ja en el segon número s'anuncia la possibilitat de subscriure's anualment per 5 pessetes, per 10 des de l'estranger, fet que pressuposa intenció de continuïtat.

La redacció i administració del primer número es va fer des del local del carrer Comerç, 46 i després a partir de la segona edició des de Banys Nous, 22 on tenia l'estudi el fotògraf Alejandro Antonietti, amic d'alguns dels components del grup, que a més van exposar al seu Saló. Antonietti també contribueix al sosteniment de la revista amb l'anunci publicitari del seu negoci que apareix en tots els números (fig.11). També hi ha altres patrocinadors com les Galeries Dalmau i cases de pintura com R. Ventosa i J. Rigol Ginebra.

Hi ha dos especialistes J. M. Cadena i Francesc Miralles que han dedicat unes poques línies a parlar d'aquesta revista. El 1972, Cadena dedica un curt espai a parlar-ne en general, destacant la seva intenció reivindicativa del passat i " por la voluntad que tuvieron de expresarse personalmente con formas propias, pero sin por ello creer que el arte empezaba con ellos." ¹⁶⁰ Miralles¹⁶¹ aporta informació sobre l'autoria dels articles de la revista: quasi tots els textos són de Camps Ribera i d'Antoni Roca, els quals escriuen amb diferents pseudònims per fer

¹⁵⁹ARBÓ, C. "Xerrameques artístiques", *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, 3-3-1922, p. 149

¹⁶⁰ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. "Nou Ambient" un grupo artístico y su revista...

op. cit.

¹⁶¹ CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991...op. cit. p. 45

veure que hi col·laborava més gent. Camps Ribera signa amb els noms de Pallarés, Jordi, J. P., Jordi Pallarés i amb el seu nom. Antoni Roca signa amb els pseudònims de Adrià Rebec, H., Lluís d'Ara, Kimet i P. de Sils.

Ramón Soler Liró també hi aporta alguns textos literaris amb el pseudònim de Marcel.¹⁶² També hi ha textos de col·laboradors externs al grup com Josep Ricart i Sala.¹⁶³ En un estudi posterior, Miralles escriu: "La petita revista, molt ben feta però sense cap pretensió, va ser un exponent fidel de les inclinacions i gustos dels components del grup."¹⁶⁴ És pot dir que ambició de fer una revista per fer sentir la seva veu sí que la tenien i també hi ha indicis que havien planificat un programa de llarg abast que va quedar truncat al sisè número per la dissolució del grup.

Ambdós especialistes estan d'acord en què la revista neix amb mal peu degut a la censura de dues obres del primer número, reproduccions d'obres de dos pintors del grup: *Abillant la núvia*, de Ramon Soler i *Noia nua ajeguda*, de F. Camps Ribera. La censura obliga a repetir el tiratge de la primera edició que va deixar els espais censurats en blanc. De manera provocadora en el segon número, s'inclou *La maja desnuda* de Goya, com si a nivell ètic no fos igual un nu de Goya que un de Camps Ribera. La premsa es va fer ressò d'aquest fet (veure treball p.107).¹⁶⁵

La revista neix com un mitjà reivindicatiu, crític i que busca polèmica. A més, a manca de cap altre manifest, constitueix el testimoni més fidedigne de la ideologia del grup i de les seves ambicions artístiques sense oblidar la seves individualitats. Així ho manifesten en una declaració d'intencions en el primer número de la revista que defineixen com "una continuació de nostres campanyes" fins ara materialitzades en 5 exposicions conjuntes a les Galeries Dalmau. Hi ha la idea de fer una revista "selecta" i oberta a "l'art català per excel·lència".¹⁶⁶

La revista va ser ben acollida per la crítica. Joan Sacs¹⁶⁷ celebra que hi hagi una altra revista d'art, a més de la *Gasetta de les Arts*. Fa un elogi del primer número, tant de la forma "copiosament il·lustrat amb paper satinat" com del contingut, del qual destaca "l'assenyada veneració pels mestres catalans de més vàlua", prova de la "solvència que tothom concedirà a la revista i al grup que representa."

¹⁶² Entrevista amb Joan Soler-Jové, Sitges, 23-10-2019

¹⁶³ Josep Ricart Sala era un sindicalista amb diversos càrrecs que forma part del CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria)

¹⁶⁴ *Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995...* op. cit. p. 10

¹⁶⁵ SOLDEVILA, Carles. "Full de dietari.El nu pecaminós", *La Publicidad*, 10-5-1924, p. 8.

¹⁶⁶ "El perquè de la Revista". *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1, Barcelona , Abril, 1924, p.7

¹⁶⁷ SACS, Joan. "Nou Ambient", *La Publicidad*, 10-5-1924, p.1.Veure Annex IV

Anem a veure quins són aquests principis ideològics i artístics de grup i també individuals.

4.2.1.Reivindicació del passat artístic català

Com diu Miralles "el respecte al passat era, sens cap mena de dubte, la característica principal dels components de "Nou Ambient".¹⁶⁸ Com es desprèn d'algunes cartes de Vidal a Iglesias, tots els membres anaven quan podien al Museu del Prado i manifesten la seva admiració principalment per Velázquez, Goya i el Greco.¹⁶⁹

El grup té com a propòsit important reivindicar els mestres de la pintura catalana en uns moments que molts d'ells estaven molt poc valorats. Roca explica a les seves memòries que les pintures de Martí Alsina i Joaquim Vayreda es poden trobar com a trastos vells recollits per drapaires. Roca amb Camps havien fet fet "furgues apassionants pels cataus dels drapaires". Per 15 pessetes es podia comprar un Martí Alsina amb marc.¹⁷⁰ Aquesta mirada als mestres del passat serà decisiva en la seva recerca d'estil propi que condueix a una tendència cap al realisme.

En el primer número queda clar que un primer gran objectiu serà reivindicar els mestres de la pintura catalana del passat sense seguir una línia concreta : Martí i Alsina, Simó Gomez, Casanovas, Modest Urgell, Xavier Gosé, Pellicer Viladomat, Benet Mercader, Fortuny, Joaquim Vayreda, Nonell, Tomàs Padró etc...¹⁷¹ Les 6 portades dels 6 números de la revista estan il·lustrades amb una obra dels 6 artistes que reivindicaran de la llista anterior, seguides d'un article sobre els mèrits de la seva obra. Els sis artistes escollits són de personalitat i obra molt diversa i pertanyen a un període de temps que va de la segona meitat del XIX a principis del XX. Però tenen elements comuns, el més destacable és el realisme de la seva obra, el fet de captar el seu temps, tendència que també és un referent important de l'obra pròpia del grup Nou Ambient. Un segon element comú és que han tingut present la ciutat de Barcelona com a tema artístic, qüestió que, com veurem, el grup reivindica especialment. Una altra constant dels mestres escollits és la qualitat dels seus dibuixos, disciplina artística molt apreciada i practicada per tots els membres del grup com a tècnica independent, no només com a suport de la pintura.

¹⁶⁸ CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991... op. cit. p.9

¹⁶⁹ Cartes de Vidal a Iglesias, 22-2-1915 , 19-6-1920 , Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

¹⁷⁰ ROCA, Antoni. *Tot fent memòria*... op. cit. p. 91

¹⁷¹ "El perquè de la Revista". *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1, Barcelona , Abril, 1924, p.6

Fig 17. Portada i article sobre Martí i Alsina . *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº1, Barcelona ,Abril, 1924. Biblioteca de Catalunya

Així el primer de la llista és Martí i Alsina(fig. 17), del qual es fa notar el realisme del seus paisatges fruit de l'observació diària de la ciutat de Barcelona, dels diferents fenòmens atmosfèrics i de les seves figures, especialment els retrats de la seva dona i fills, gènere molt apreciat per tots els membres del grup: "L'obra de Martí i Alsina és essencialment filla del seu temps i d'un fort regust barceloní del vuitcents."¹⁷² El segon número el dediquen a Tomàs Padró del qual destaquen de les seves il·lustracions, el mateix que a Martí i Alsina: "una pàgina vivent de la Barcelona del seu temps; pàgina plena de realitat i d'encís."¹⁷³ El número 4 de la revista està dedicat a Modest Urgell, de la seva obra fan un elogi de la captació de la llum dels seus capvespres rurals i també dels carrerons típics de la ciutat de Barcelona dels quals Urgell n'extreu "tota la poesia i l'encant."¹⁷⁴ A més de l'obra *Professó Rural* de Modest Urgell, inclouen com a deferència una obra d'un interior intimista amb figura femenina del seu fill Ricard. El cinquè lliurament de la revista està dedicat al barceloní Eusebi Planas(1833-1897), l'il·lustrador de la novel·la romàntica i sentimental

¹⁷² *ibid.* p. 3,4

¹⁷³ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 2, Barcelona , Juny, 1924, p. 3

¹⁷⁴ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 4, Barcelona , Setembre, 1924,p.3

per entregues tant en voga a mitjans del XIX, del qual es destaca la qualitat del seu dibuix com la d'altres mestres com Martí i Alsina, Fortuny... Després d'una estada exitosa a París, torna a Barcelona el 1857 on amb l'auge editorial es va fer un nom amb les seves il·lustracions. I l'últim número va dedicat a Fortuny, amb la reproducció a la portada d'un fragment de *la Vicaria*. Fortuny és destacat com l'artista català més internacional, amb una obra extensa i variadíssima, "un virtuós del pinzell i un dibuix correctíssim".¹⁷⁵ (Veure annex V portades i article, nº revista 2,4,5 i 6)

El número 3 de la revista està dedicat a Nonell, en uns moments de molt baixa reputació d'aquest artista, el grup Nou Ambient i molt especialment Camps Ribera, que havia treballat al seu estudi, en fan una apassionada defensa del "befat per la genteta del seu temps, el criticat estupidament pels reventaires de l'ofici."¹⁷⁶ De Nonell, inclouen dues reproduccions de dos dibuixos caricaturescos, aspecte menys conegut d'aquest pintor, un és un cap de perfil del 1909 inclòs en el díptic catàleg de l'exposició homenatge del 1922 (fig. 16). És un pas més en la reivindicació d'aquest artista, del qual el grup Nou Ambient va organitzar una exposició a les Galeries Dalmau el 1922 (veure treball p.37 i ss.).

4.2.2.A favor d'artistes contemporanis

No només hi ha una reivindicació del passat sinó també dels artistes més innovadors del moment. Com l'escultor Apel·les Fenosa, que té més visibilitat a París que aquí i del qual reproduïen la seva obra *La noia del mirall*¹⁷⁷. També hi ha elogis per a Joaquim Mir en la seva exposició a les Galeries Laietanes.¹⁷⁸ El més destacat és l'article que Pallarés escriu en defensa de Picasso amb motiu d'una exposició a París sobre aquest artista i d'una crítica de Francisco Susanna a *El diluvio*, en la qual defensa el Picasso dibuixant però com a pintor el considera feble: "Hoy más que nunca creemos que hay en Picasso un formidable dibujante junto a un pintor muy endeble."¹⁷⁹ Es tracta d'un article molt sensacionalista que demostra que Susanna no ha entès ni el cubisme ni l'evolució que Picasso fa després: "la obra de Picasso nos hace siempre el efecto de una obra acabada a medias, que peca a lo mejor de muy abstracta". Pallarés defensa la pintura de Picasso de pocs colors però magistralment posats. En la segona part posa en valor el cubisme, moviment que Susanna considera com "una humorada" que afortunadament s'ha acabat. Pallarés pronostica que "les

¹⁷⁵ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.5

¹⁷⁶ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 3, Barcelona, Agost, 1924, p. 3

¹⁷⁷ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 2, Barcelona, Juny, 1924, p.8

¹⁷⁸ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.7

¹⁷⁹ F. SUSANNA. "Picasso, ilustre dibujante", *El diluvio*, Barcelona, 18-4-1924, p.20

teles cubistes de bona llei, seran buscades ara i sempre i fins entraran als Museus."¹⁸⁰ Fins i tot acaba defensant que el cubisme s'hauria d'ensenyar a les escoles d'art. (Veure crítica F. Susanna, Annex IV)

4.2.3. Defensa del cubisme

La mateixa idea de defensa del cubisme com a matèria d'estudi, s'expressa en l'article "El cubisme a Catalunya"¹⁸¹ signat per H., pseudònim d'Antoni Roca. Article que treu continguts del llibre de Joan Sacs *La pintura moderna francesa fins al cubisme*.¹⁸² Dins la polèmica que hi ha a l'època a favor i sobretot en contra dels moviments d'avantguarda, el grup, amb aquest article, es posiciona clarament en la seva defensa. S'esmenta la qualitat dels pocs artistes catalans que han seguit els seus principis, malgrat el rebuig del públic i de la crítica en un moment en què el cubisme encara no és acceptat en el nostre país perquè és un art de concepció no d'imitació. Entre ells, a primera fila Miró i Barradas. També del grup dels Evolucionistes, Sisquella ha fet destacables dibuixos cubistes, un dels quals es reproduïx en l'últim número de la revista. Dins del grup Nou Ambient, es destaca a Camps com un dels artistes cubistes catalans més interessants. Altres membres del grup que s'han significat són Emili Store, Antoni Roca i Ventosa. De tots ells en diferents números s'inclouen il·lustracions d'obres cubistes. Aquest article s'il·lustra amb *La taquimecanògrafa* de Camps (fig.45), *El violoncel·lista* de J. Ventosa (fig.39) i un *Figurí de Parade* (fig. 36) de Picasso. També s'esmenten els artistes estrangers cubistes com A. Gleizes i J Metzinger que han passat per Barcelona i han exhibit obra gràcies a les Galeries Dalmau.

En un altre article, amb motiu de l'exposició de Joan Brull a les Galeries Dalmau,¹⁸³ es destaca el que ha fet Josep Dalmau per l'art més innovador, com les exposicions d'art cubistes, sense oblidar l'art del passat com aquesta retrospectiva sobre el que va ser mestre de Josep Dalmau el pintor simbolista Joan Brull.

¹⁸⁰ NOU AMBIENT. *Revista d'art*, N° 2, Barcelona, Juny, 1924, p.5

¹⁸¹ NOU AMBIENT. *Revista d'art*, N° 3, Barcelona, Agost, 1924, p.4-6

¹⁸² Joan SACS. *La pintura moderna francesa fins al cubisme*, Publicacions de la Revista, Barcelona, 1927

¹⁸³ NOU AMBIENT. *Revista d'art*, N° 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.6

4.2.4. Defensa de "la bona pintura"

A la revista hi ha diferents articles en defensa del que ells consideren "la bona pintura" és a dir la pintura renovadora. Arremeten sovint contra aquells pintors que fan pintura "comercial" o carrinclona i contra els crítics que la defensen.

Així, Jordi (Camps) escriu un text paròdic i mordaç contra Manuel Marinell-lo, crític de l'*Esquella de la Torratxa* i director en cap del diari *Las Noticias*, el considera "defensor entusiasta de la pintura dolenta", és a dir, de la pintura feta " amb seny, amb estalvi de sensacions.... com aquell qui renta bugada."¹⁸⁴ Naturalment, l'article és en resposta a les males crítiques que Marinell-lo fa contra els pintors "d'avançada." Manuel Marinell-lo dedica unes crítiques "rebentades" com diu Roca al diari "Las Noticias" a les exposicions del 1919, 1922 i 1923 que van fer el Grup Nou Ambient. Marinell-lo qualifica de "una desgràcia" la primera exposició del grup: "manifestaciones desordenadas e insignificantes de la rebeldía y la fatuidad innovadora".¹⁸⁵ La crítica es recrea sense pietat en el fet que aquests artistes no tenen prou nivell per presentar-se en públic, és una "tortura" haver de mirar aquestes obres que no prometen el futur renovador que pretenen. En les següents exposicions segons Marinell-lo aquests pintors continuen en la mateixa línia.¹⁸⁶

Contra aquest crític en particular i d'altres crítics barcelonins i incompetents en general, hi ha un altre article signat per Camps, Soler i Roca. De Marinell-lo diuen que "bat el record de la bestiesa" quan escriu a *la Torratxa* en to de broma sobre "els artistes que pinten de cor."¹⁸⁷ Es queixen de la passivitat dels artistes per denunciar la situació i del públic que es creu el que diuen els crítics. Aquest article és resposta a la crítica de Marinell-lo sobre l'exposició de Camps, Roca i Soler al salónet Antonietti. Marinell-lo considera que tot plegat és poca cosa i els qualifica de pintors "extremistas".¹⁸⁸ A l'*Esquella de la Torratxa* també hi ha la crítica irònica de C. Arbó (possiblement pseudònim de Marinell-lo) sobre aquesta exposició, en la qual aquests artistes "mostren les seves primícies que no tenen pas res de saboroses."¹⁸⁹ Tot i que el grup mateix inclou una crítica elogiosa d'aquesta exposició en l'edició de desembre de la seva revista.¹⁹⁰

¹⁸⁴ "Elogi del crític d'art". *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1, Barcelona, Abril, 1924, p.10

¹⁸⁵ MARINELL-LO, Manuel. "Crónicas de arte. Galerías Dalmau". *Las Noticias, Barcelona*, 11-3-1919.

¹⁸⁶ MARINELL-LO, Manuel. "Galerías Dalmau", *Las Noticias, Barcelona*, 7-4/-922 i 18-4-1923.

¹⁸⁷ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.5

¹⁸⁸ MARINELL-LO, Manuel. " Tres pintores", *Las Noticias, Barcelona*, 15-11-1924

¹⁸⁹ ARBÓ, C. "Xerrameques artístiques.", *L'Esquella de la Torratxa*, nº 2373, 14-11-1924. Veure Annex IV.

¹⁹⁰ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 5, Barcelona, Novembre, 1924, p.8-9

En un altre article, carreguen tintes contra els pintors "comercials" Felix Mestres i Julio Borrell, anomenat en to de befa *Culio*, que ells posen en dubte que siguin tals pintors. El motiu d'aquesta animadversió que es manifesta amb intensa ironia és que aquests pintors ocuparan els llocs de Ricard Canals i Francesc Pujols a la Junta de Museus i això pot implicar que *Culio* Borrell ompli els museus amb les seves "fantàstiques pornografies" que exposa al Saló del " carrer de les Pastisseries"¹⁹¹ i que són del gust d'una gran part del públic.

J. P. (Camps) defensa la professió de pintor com un ofici pel qual a més de tenir talent s'ha de fer un bon aprenentatge. També desplega ironia davant de la proliferació de diversos tipus de pintors diletants i qualifica la pintura com " d'estúpida afició." ¹⁹²

4.2.5.En defensa de la jove pintura catalana

Tal com expliquen en la seva declaració d'intencions del primer número, la revista també dedica un espai a parlar de la trajectòria artística individual dels seus membres. En la curta trajectòria de la revista només hi ha espai per tres artistes: Ramon Soler, Antoni Roca i Jacint Olivé. Són articles escrits per Camps on destaca les qualitats d'aquests pintors, comenta algunes de les obres amb imatges incloses. De Ramon Soler, del qual fa un repàs de les seves quatre etapes, destaca els seus patis amb la seva gent i els paisatges suburbials, dels qual reprodueixen *Pas nivell*, i *Rec* (fig.57) exposada a l'exposició col·lectiva de 1921. Camps destaca com a millor obra de Soler *La vergonyosa*¹⁹³(veure treball p.103). Aquesta obra s'exposarà a la mostra col·lectiva del 1925 a El Camarín.

També es destaquen i s'inclouen paisatges suburbials, fora ciutat, i natures mortes de Jacint Olivé, a punt d'inaugurar una exposició individual a la sala Dalmau. Es comenten les reproduccions incloses en l'article de les obres *Bodegó* i *Les Palmeres*, de les quals es valora "la sobrietat de color i una justesa de valors que enamoren."¹⁹⁴

D' Antoni Roca en destaca la seva àmplia cultura i diversitat de tècniques com artista:" En Roca que pinta, dibuixa, escriu i llegeix contínuament".¹⁹⁵ S'inclou la seva pintura *Les roses*,(fig.92) presentada a l'exposició de les Galeries Dalmau del 1923. Tots els números de la revista reprodueixen diverses caricatures de Roca.

¹⁹¹ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 2, Barcelona , Juny, 1924, p.14

¹⁹² "L'afició....a la mandra". *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 2, Barcelona , Juny, 1924, p.12

¹⁹³ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 3, Barcelona ,Agost, 1924, p. 10

¹⁹⁴ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 6, Barcelona, Desembre, 1924, p. 8

¹⁹⁵ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 4, Barcelona , Setembre, 1924, p.8

En el primer número s'enumeren les cinc exposicions conjunts que el grup ha fet fins ara durant els anys el 1919, 1920, 1921, 1922, 1923 a les Galeries Dalmau.¹⁹⁶ No parla de cap exposició del grup que s'hagi fet el 1924, tal com diu J. M. Cadena: "y la sexta en marzo de 1924, con los mismos expositores segun creo, aunque no he podido comprobarlo."¹⁹⁷

El 1924 sí que van fer una col·lectiva limitada a les Galeries Antonietti on hi van participar Camps, Roca i Soler, de la qual la revista en dona notícia i fa una valoració d'algunes de les obres presentades. De Camps, es destaca "el domini del seu ofici i les seves bones aptituds com a retratista" mostrades en el retrat del seu fill. Es remarca la gràcia de les caricatures de Roca a més de "la sobrietat i bona tècnica" de les seves pintures. De Soler, s'elogien els seus suburbis, "que atrauen per la finor del color i la manera senzilla amb què el pintor sap fer-nos veure les bel·leses del natural".¹⁹⁸

En el mateix article s'anomenen "els dos grups fortíssims" de pintors joves: Els evolucionistes i El grup Nou Ambient, continuadors de la tradició de mestres com Canals i Nonell. Es planteja com una lluita per veure quin grup donarà més bons fruits.

Tot i que no hi ha més monogràfics dels altres membres del grup, sí que es comenten en articles específics algunes de les seves obres i es reproduïxen imatges de gairebé tots ells, la majoria no exposades en cap col·lectiva, cosa que afegeix valor documental a la revista. Així, com anirem comentant hi ha imatges i comentaris d'obres de Camps, J. Ventosa, Tomàs Llobet i Vidal Galícia. També tenim imatges sense cap comentari d'obres de d'altres membres del grup com un paisatge d'Alfons Iglesias, dues obres d'Emili Store i dues de F. Sainz de la Maza.

4.2.6. Gèneres pictòrics

L'obra artística del grup Nou Ambient, com Cézanne, es centra sobretot en tres gèneres: el paisatge urbà, el retrat i la natura morta. En diversos articles de la revista argumenten les motivacions de la tria dels dos primers gèneres.

La reivindicació del paisatge urbà està centrada en la ciutat de Barcelona i els seus suburbis. Així Pallarès (Camps) escriu "El Paisatge de suburbi", un text evocatiu i nostàlgic d'aquells hortets, camps, reguerons, fàbriques bellament emmarcades en arbres que Camps i els pintors del grup pinten una i altra

¹⁹⁶ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 1, Barcelona, Abril, 1924, p. 7

¹⁹⁷ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. "Nou Ambient" un grupo artístico y su revista." op. cit.

¹⁹⁸ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 5, Barcelona, Novembre, 1924, p.8-9.

vegada, conscients que és un món en vies d'extinció, en el seu lloc creixen els blocs moderns de pisos. El suburbi com a tema pictòric és suggestiu i divers i va perdent bellesa amb l'expansió de les ciutats:" aquell ordre dins del desordre, ha desaparegut, quedant en son lloc el caos més complet(...)lo que abans tenia tot un encís de vida silenciosa , avui s'ha convertit en un veritable camp d'operacions." ¹⁹⁹ Camps evoca el sota Montjuïc, que ell ha pintat tantes vegades, la Bordeta, el barri de Sants i Camp de l' Arpa que ja estan irreconeixibles. L'esperança, ja sabem que vana, és que aquest trànsit impliqui una bella urbanització d'una ciutat en expansió com Barcelona.

En resposta a aquest article, J.M. Junoy n'escrigué un altre a la seva secció "Les idees i les imatges" a la Veu de Catalunya on fa una exaltada defensa d'aquells suburbis desapareguts i que donen lloc a altres suburbis que ja no són iguals:

"Els suburbis són el nímbus humaníssim. la resplendor fisiològica, l'aurèola tèrbola inconfusible de la gran ciutat. La marca suprema, damunt la pell encetada, de la gran urbs. La màxima bravada del gran conglomerat." ²⁰⁰

Camps i Junoy coincideixen en la mateixa idea de la gran ciutat com a devoradora de suburbis. Junoy menciona les "escaients" pintures suburbials de Jacint Olivé i Tomàs Llobet reproduïdes a la revista i fa un gest còmplice a Pallarès per aquest passat urbà irrecuperable però del qual la pintura n'és testimoni.

Així com la Barcelona suburbial és un tema que treballen quasi tots els membres del grup, la Barcelona més típica, de moment, és reivindicada sobretot en teoria en diversos textos. Així ja en el primer número hi ha un article molt evocatiu signat per Josep Ricart Sala "O! Rambla, la ben amada" ²⁰¹ d'un dels espais més emblemàtics de la ciutat i una defensa a mantenir-lo amb el seu tipisme característic enfront de la modernització de convertir La Rambla en boulevard com es pretenia a l'època. Al mateix número, a la secció "Trossos", escriuen un text nostàlgic sobre els cafès típics barcelonins com el Novedades, la Maison Dorée, llocs de tertúlia i de trobada, en procés de desaparició en favor dels bars. L'autor celebra la reobertura del cafè Colon decorat per Xavier Nogués. ²⁰² En aquest sentit, també hi ha un text d'homenatge a Angel Guimerà, mort el 18 de juliol de 1924, fet a través de la taverna " un xic antiquada" del carrer Petritxol, freqüentada als vespres pel dramaturg com a lloc de tertúlia. ²⁰³

¹⁹⁹ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 4, Barcelona, Setembre, 1924, p.6

²⁰⁰ JUNOY, J. M. . "L'agredolç encís dels suburbis", *Les idees i les imatges, La Veu de Catalunya*, Barcelona, 12-10- 1924, p. 7.

²⁰¹ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 1, Barcelona, Abril, 1924, p.4-6

²⁰² *íbid.* p. 11

²⁰³ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 3, Barcelona, Agost, 1924, p. 14

A més dels paisatges suburbials de Jacint Olivé i Tomàs Llobet, citats per Junoy, la revista inclou dibuixos sobre aquest gènere com *Terrats* (fig.70)de Vidal Galícia, presentat a l'exposició del 1920. A destacar també, entre d'altres, els olis sobre rodalies de Barcelona de Josep Ventosa i dos paisatges suburbials de Ramon Soler.²⁰⁴(Veure treball p.89-91)

En aquesta línia de reivindicar Barcelona com a tema pictòric no és estrany que dediquin elogis a l'obra del pintor del grup dels evolucionistes Domenec Carles *El port de Barcelona*, exposada al Camarín.²⁰⁵En aquest mateix últim número de la revista, Jordi Pallarés signa un article titulat "Volem un pintor de la ciutat" on fa un repàs dels nostres artistes des del segle XIX fins a l'actualitat que han pintat molts indrets de Catalunya però no Barcelona, que encara no té cap pintor de referència, només alguna pintura esparsa. Cita pintors de fora com Dario Regoyos que havia immortalitzat Les Rambles, però són els pintors d'aquí i no els de fora que haurien d'interpretar i pintar la seva ciutat, en la qual els motius són il·limitats."La ciutat és una font inestroncable de motius pictòrics, avui en desapareixen uns per a sortir-ne altres de nou."²⁰⁶Pallarés acaba preguntant-se si tindrem el pintor de la ciutat de Barcelona que volem." Alguns dels nostres pintors joves ho podrien ser."Aquesta proposta no es materialitzarà fins que el 1931 es realitza l'exposició *Barcelona vista pels seus artistes* organitzada pel Reial Cercle Artístic i celebrada al Palau de les Arts decoratives. En aquesta exposició hi participen alguns dels membres del grup com F. Camps Ribera, Ramon Soler ,F. Vidal Galícia i Alfons Iglesias. Aquests dos últims reben mencions honorífiques del Jurat per les seves obres aportades a l'exposició.²⁰⁷

Per altra banda , la revista també dedica espai al retrat en forma de textos i imatges. Antoni Roca, l'excel·lent caricaturista del grup i del qual en trobem diferents exemples en tots els números de la revista, escriu un article argumentant el valor que té la caricatura. Passa revista a la història de la caricatura des dels grecs fins als nostres dies. Sosté la tesi que és en els països més avançats i espirituals on s'ha manifestat més esplendorosament. Acaba assenyalant els millors caricaturistes catalans del XIX com Tomàs Padró i del XX destaca les caricatures de Nonell a la revista *Papitu*, del 1909 i 1910 que poden considerar-se com " entre les millors del mestre, d'una força magnífica i d'un humorisme subtil i punxant, que a l'ensem que fa esclatar la rialla, burxa fins a fer sang."²⁰⁸

També Jordi Pallarés, en un altre article, posa en evidència els pocs retratistes que hi ha a Catalunya segurament per la competència de la fotografia, tot i

²⁰⁴ íbid. p.8,9

²⁰⁵ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 6, Barcelona, Desembre, 1924, p. 7

²⁰⁶ íbid, p.10

²⁰⁷ *Barcelona atracció Barcelona.Sociedad de Atracción de Forasteros*, nº238,Abril1931, p.121

²⁰⁸ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 2, Barcelona , Juny, 1924, p. 7

deixar clar que no és el mateix. Atribueix l'èxit de la fotografia "al mal gust i la tacanyeria d'alguns senyors".²⁰⁹ Parla de la bona tradició catalana de pintors retratistes des de l'Edat Mitjana fins els actuals, lamentant que un Casas, un Sunyer i un Canals i altres pintors més joves no tinguin encàrrecs i hagin de fer natures mortes a contracor. La revista ofereix imatges de retrats: dos de Camps, un d'ells el retrat d'Aurèlia²¹⁰ (fig.80) un de Ricart Canals,²¹¹ uns apunts de Soler Liró, també un retrat dibuix de Sainz de la Maza²¹² del qual en el número següent reproduïen un magnífic oli del seu germà violoncel·lista²¹³(veure treball p.100).

Sobre la Natura morta no hi ha textos, és de suposar que n'hi havia de previstos per altres edicions, però sí imatges: *El Llibre* (fig.94) de Vidal Galícia,²¹⁴ obra exposada a les Galeries Dalmau el 1922. EL *Bodegó de les arengades* de Camps,²¹⁵ *Flors* d'Alfons Iglesias,²¹⁶ també un bodegó de Josep Ventosa,²¹⁷ i un de Jacint Olivé²¹⁸(veure treball p.104 i ss.).

4.2.7.Nou Ambient, un grup estrictament artístic

El grup Nou Ambient es manté al marge de tots els conflictes polítics i socials del moment que no eren pocs. Fins i tot quan tenen motiu eviten la implicació política i la resposta es manté estrictament en l'àmbit artístic. Així, quan en el primer número de la revista censuren els nus de Camps i Soler i Liró, la seva resposta és provocadora i irònica, però és artística, no política. També, Josep Ricart signa un article on celebra l'amnistia del dibuixant i caricaturista d'ideologia anarquista Alfons Vila i Franquesa, condemnat a mort per fabricació d'explosius i per la seva implicació en l'atemptat contra el general Martínez Anido. Enlloc d'escriure sobre el perfil polític del personatge, Ricart opta per accentuar el seu perfil poètic : "el Poeta que plasma la tortura i dolor humana" ... l'art al servei d'una sensibilitat fortament humana."²¹⁹ Una altra oportunitat per posicionar-se socialment i políticament és amb motiu de la mort de Joan Salvat-Papasseit el 7 d'agost del 1924. La revista ret homenatge a Papasseit, reproduint fragments del panegíric de Cot de Reddis publicat a *Justícia Social*

²⁰⁹ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 5, Barcelona ,Novembre, 1924, p.6

²¹⁰ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924,p.11

²¹¹ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 3, Barcelona ,Agost, 1924,p.16

²¹²íbid, p.14

²¹³ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 4, Barcelona , Setembre, 1924, p.10

²¹⁴ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 2, Barcelona , Juny, 1924, p.14

²¹⁵ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 5, Barcelona ,Novembre, 1924, p. 5

²¹⁶ íbid. p. 13

²¹⁷ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.6

²¹⁸ íbid.,p.8

²¹⁹ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 3, Barcelona ,Agost, 1924,p.12

el 16 d'agost.²²⁰ L'elecció d'aquest article és deguda a què com ells diuen, Cot de Reddis defineix l'obra avantguardista del poeta, aquest és el vessant que interessa al grup, no el Papasseit anarquista, independentista i compromés socialment amb diverses causes. No hi ha indicis que el grup Nou Ambient tingués contacte directe amb Salvat-Papasseit i el seu entorn, el fet de recórrer a un article d'altri enlloc de fer-ne un de propi ho corrobora. Tot i així, hi ha diversos punts que els uneixen en l'espai i el temps. Salvat no va deixar de ser mai un noi de barri, cert que poetitza el París més modern, però sobretot, escriu sobre la seva Barcelona suburbial i la seva gent. La seva poesia està plena d'imatges concretes de la vida de barri que casen perfectament amb els paisatges suburbials que pinten el grup.

El projecte de la revista planificat a més llarg termini queda truncat el 1925, les circumstàncies polítiques els obligaven a escriure la revista en castellà i això ells, tan catalanistes i independentistes no estan disposats a fer-ho. A més el grup es dissolt oficialment per motius polítics tal com expliquen en el programa de la darrera exposició del grup el 1932. (Veure apartat dissolució del grup. p. 35)

²²⁰ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 4, Barcelona , Setembre, 1924, p.10

5. L'OBRA ARTÍSTICA

En aquest capítol es donarà una visió de grup de l'obra d'aquests artistes, primer a través de les exposicions majoritàriament col·lectives en les quals van participar en aquests anys. Després es farà una anàlisi en base a aquelles tendències i gèneres que els uneixen i poden generar un discurs, sabent encara que no prioritizant, que cada membre del grup és un artista individual. L'excepció serà l'escultura en bronze de Tarrach, que ha de ser tractada individualment perquè té la seva pròpia idiosincràcia, tot i així s'intentarà incloure-la en el discurs del grup.

5.1.EXPOSICIONS

Abans de constituir-se en grup, alguns membres del futur grup Nou Ambient ja havien participat en exposicions col·lectives organitzades per l'Escola Arts i també en algunes municipals (veure treball p.22). Je hem vist que el 1917 ja surten a pintar junts, però pròpiament no tenen consciència de poder exposar en grup amb un discurs comú fins el 1918, any de trobades, i de planificació d'una exposició conjunta per l'any 1919.²²¹

Detallem les exposicions del grup Nou Ambient i les individuals fins el 1925. Excepcionalment, per la seva transcendència citarem l'última exposició conjunta del 1932. També citarem les exposicions col·lectives en les quals els membres del grup van participar.

²²¹ Carta de Vidal a Iglesias, 24-10-1918, Arxiu Borràs, Capsa: V9, Biblioteca de Catalunya.

5.1.1.Exposicions del grup Nou Ambient

El grup Nou Ambient té la intenció d'exposar conjuntament per primer cop el 1919. Pregunten les condicions a diverses galeries: a les Galeries Laietanes és molt car.²²² Tantegen el Saló Goya però els sembla molt informal. Finalment a les galeries Dalmau on han exposat Els Evolucionistes l'any anterior, troben un marxant Josep Dalmau disposat a acollir-los amb la condició que l'obra "siga nou o jove, dolent o bo però modern".²²³ Dalmau els obre una via per exposar en condicions gens oneroses per ells.²²⁴ Camps Ribera recorda amb emoció el seu lligam amb Dalmau:"

En Dalmau -ha dit- a més de la sensibilitat afinada que posseïa, era una gran persona que va fer que els artistes joves poguessin ser coneguts. Els sabia triar i ,en el seu moment, els feia exposar a la galeria..."²²⁵

El grup Nou Ambient exposarà cinc vegades a les Galeries Dalmau entre el 1919 i el 1923, a més de l'exposició d'homenatge a Nonell del 1922.

Fig 18. D'esquerra a dreta, Dalmau, Vidal, Camps, Soler, Iglesias i Llobet a l'exposició de Galeries Dalmau, 1922
Arxiu Joan Soler Jové.

²²² Carta de Vidal a Iglesias, 26-11-1918, Arxiu Borràs,Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya. A les Laietanes els cobren 300 ptes per exposar a la Sala Gran.

²²³ id.

²²⁴ Carta de Vidal a Iglesias, 30-12-1919, Arxiu Borràs,Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya. Vidal explica que Dalmau només els va cobrar 15 duros per l'exposició de l 1919. A l'exposició del 1920 els en demana 25 duros.

²²⁵ *Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995*, op. cit. Nota 2p. 15 Jaume Soler transcriu conversa amb Camps Ribera.

La primera s'inaugura l'1 de març fins el 15 de març del 1919 amb obres dels membres fundadors del grup: Francesc Camps Ribera, Alfons Iglesias, Tomàs Llobet, Emili Marquès, Ramon Soler, Francesc Vidal Galícia, i Pere A. Villanueva. Al catàleg (fig.19 ,20)no s'especifiquen les obres que presenten però podem saber alguns detalls d'algunes a través de les crítiques. Així sabem que Camps presenta al menys una natura morta, Vidal un retrat i Marquès cinc paisatges.²²⁶ Segons Vidal, aquesta exposició va tenir molt èxit de públic i molt males crítiques però l'important al principi és que es parli del grup.²²⁷

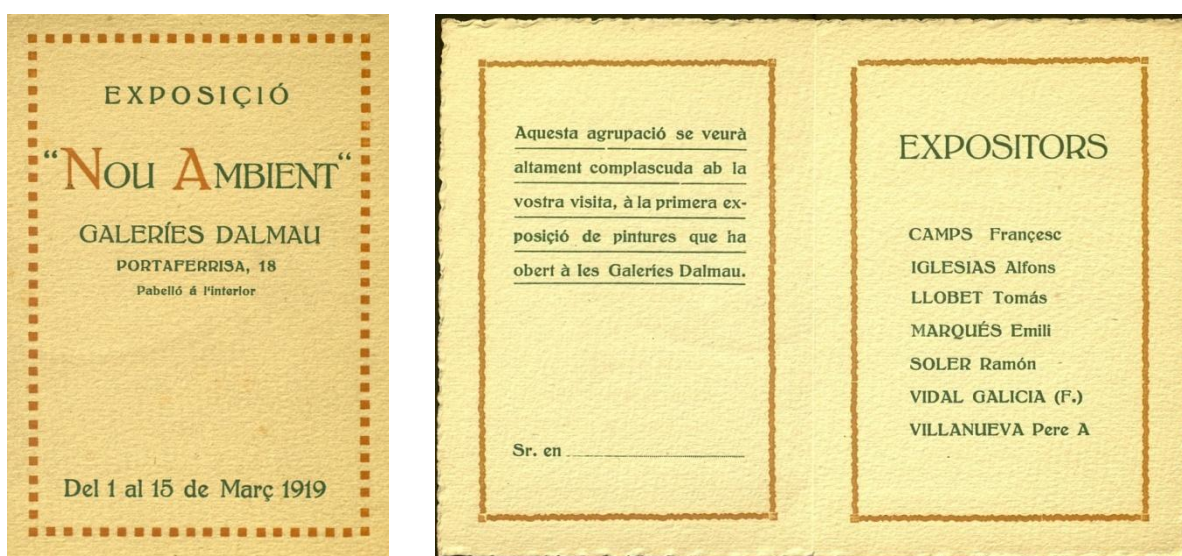

Fig 19 i 20. Catàleg Exposició Nou Ambient a les Galeries Dalmau, 1919. Arxiu Històric de Barcelona

²²⁶ MARINEL·LO, Manuel. "Crónica de Arte. Galerías Dalmau", *Las Noticias*. Barcelona, 11-3-1919. Veure Annex IV

²²⁷ Carta de Vidal a Iglesias, 11-3-1919, Arxiu Borràs, Capsa: V9, Biblioteca de Catalunya.

La segona exposició a can Dalmau es celebra del 31 de gener fins el 14 de febrer del 1920. Hi participen els mateixos set components de la primera amb trenta-sis obres, de les quals s'especifica el títol però no si es tracta de dibuix o pintura. Pels títols podem ja deduir els gèneres que treballaran aquest grup: natures mortes, paisatges, sobretot suburbials i de barri i comencen a presentar algun estudi de figura (fig.21,22). La percepció de Vidal sobre l'obra presentada pel grup en aquesta segona exposició és ascendent, el grau d'exigència que tots s'han imposat és més alt.²²⁸

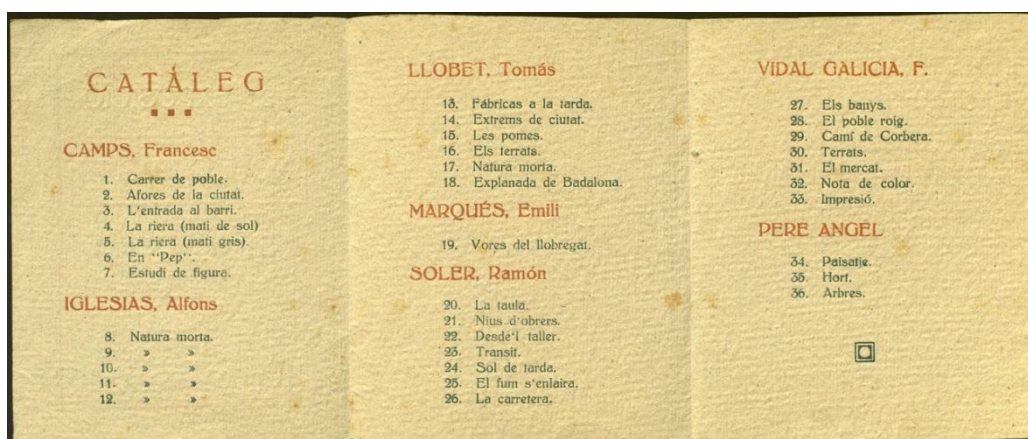

Fig 21, 22. Catàleg Exposició Nou Ambient a les Galeries Dalmau, 1920. Arxiu Històric de Barcelona

²²⁸ Carta de Vidal a Iglesias ,13-1-1920: 2, Arxiu Borràs,Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

La tercera exposició es va fer de l'1 al 15 de març del 1921. Hi exposen els membres anteriors excepte Emili Marquès que ja és mort i Pere Àngel Villanueva que desapareix. S'hi afegeixen Antoni Roca i Josep Ventosa. En total presenten quaranta-vuit obres de les quals s'especifica que hi ha cinc dibuixos i la resta olis. Pels títols podem veure que minva dràsticament el gènere natura morta, es consolida el paisatge suburbial i urbà i augmenta considerablement el nombre de figures sobretot retrats de Camps i Iglesias i les escenes quotidianes de Roca(fig.23,24).

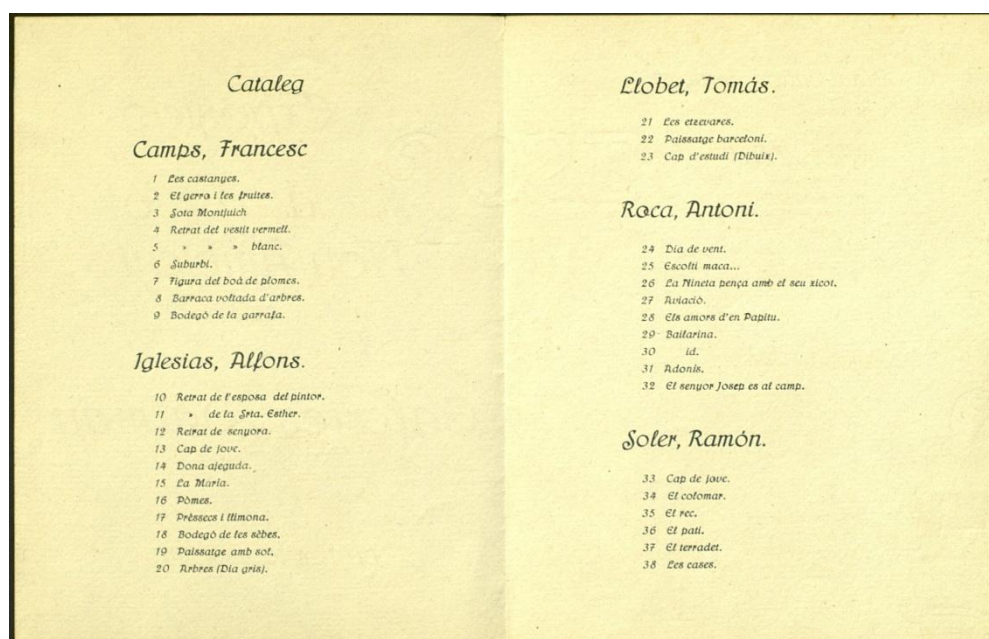
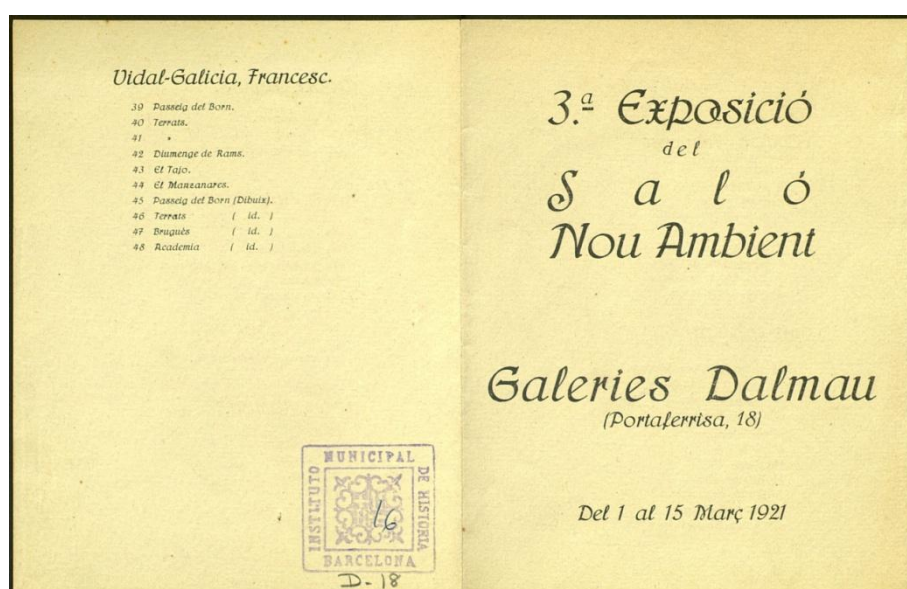

Fig 23, 24. Catàleg Exposició Nou Ambient a les Galerías Dalmau, 1921. Arxiu Històric de Barcelona

La quarta exposició inaugurada el 16 de març, just 15 dies després de l'exposició homenatge a Nonell, dura fins el 30 de març del 1922. Els mateixos membres de l'exposició de l'any anterior hi presenten cinquanta obres, meitat dibuixos i meitat olis. Pel que fa als gèneres es manté la mateixa tendència que l'exposició anterior, amb un protagonisme important del dibuix (fig. 25,26).

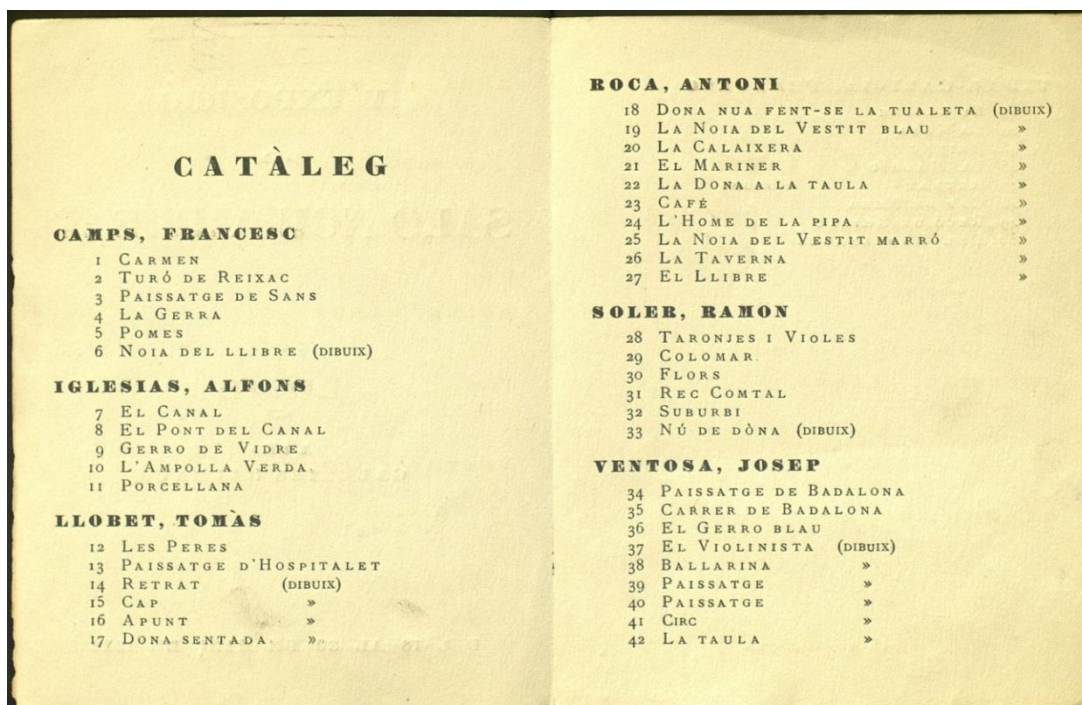
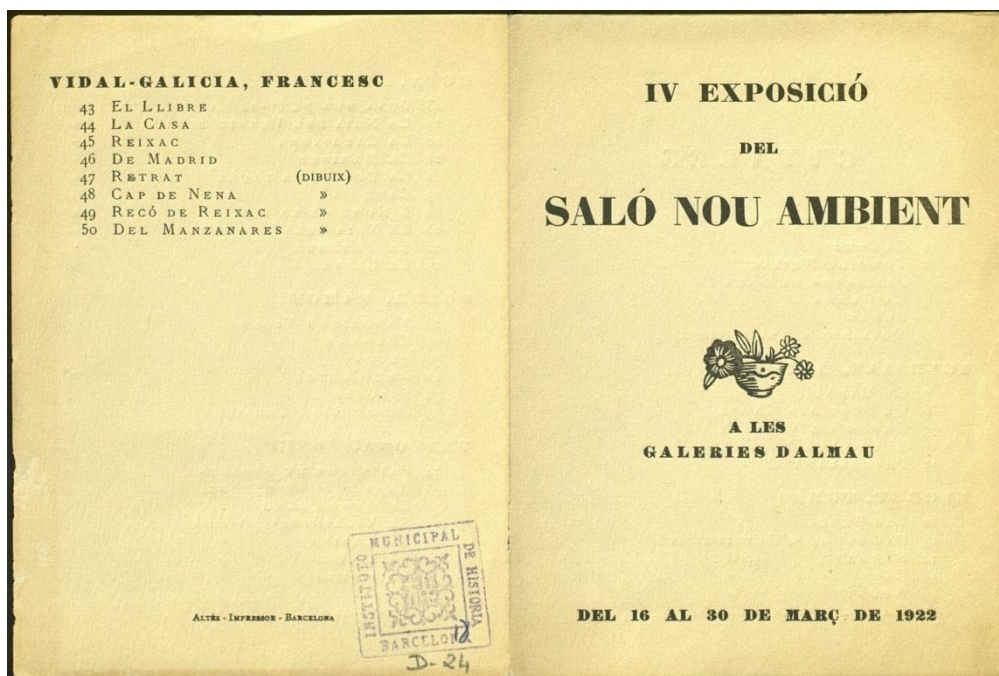

Fig 25, 26. Catàleg Exposició Nou Ambient a les Galeries Dalmau, 1922. Arxiu Històric de Barcelona

Hi ha fotografies del grup d'aquesta exposició, en les quals es poden identificar algunes de les obres presentades, així a la figura 27 a l'esquerra podem identificar el retrat de la *Carmen* de Camps Ribera (veure treball p. 98).

Fig .27. D'esquerra a dreta, darrera: Soler, Vidal i Llobet. A primer terme: Camps i Callicó. Exposició Galeries Dalmau, 1922. Arxiu Joan Soler Jové.

A la figura 28, el primer quadre de l'esquerra és un paisatge de Josep Ventosa,(fig.62) el següent és el *Llibre* de Francesc Vidal Galícia. A la dreta hi ha *El rec comtal* (fig.58) de Ramon Soler i al costat *El gerro blau* de Josep Ventosa. En aquestes fotografies es pot veure que les obres no estan disposades ni per artistes ni per gèneres. És difícil saber quin criteri o quin discurs van utilitzar en la col·locació de les obres. Sembla que hi havia competència entre ells per ocupar els millors llocs i els millor il·luminats.²²⁹

Fig .28. D'esquerra a dreta, darrera: Vidal , Llobet, Roca i Soler. A primer terme: Camps i Callicó. Exposició Galeries Dalmau, 1922. Arxiu Joan Soler Jové.

²²⁹ Entrevista amb Joan Soler Jové, Barcelona, 20-11-2019

La darrera exposició a les Galeries Dalmau s'inaugura el 31 de març del 1923 i dura fins el 13 d'abril. Als membres anteriors s'hi afegeixen les obres de Jacint Olivé. En total exposen quaranta-un olis i dos dibuixos. Hi trobem obres dels tres gèneres esmentats amb domini del paisatge urbà. Vidal parla d'aquesta exposició on no han venut res, igual que l'any anterior, hi ha un bucle entre compradors que fan cas dels crítics que no són de la seva corda²³⁰ (fig.29,30).

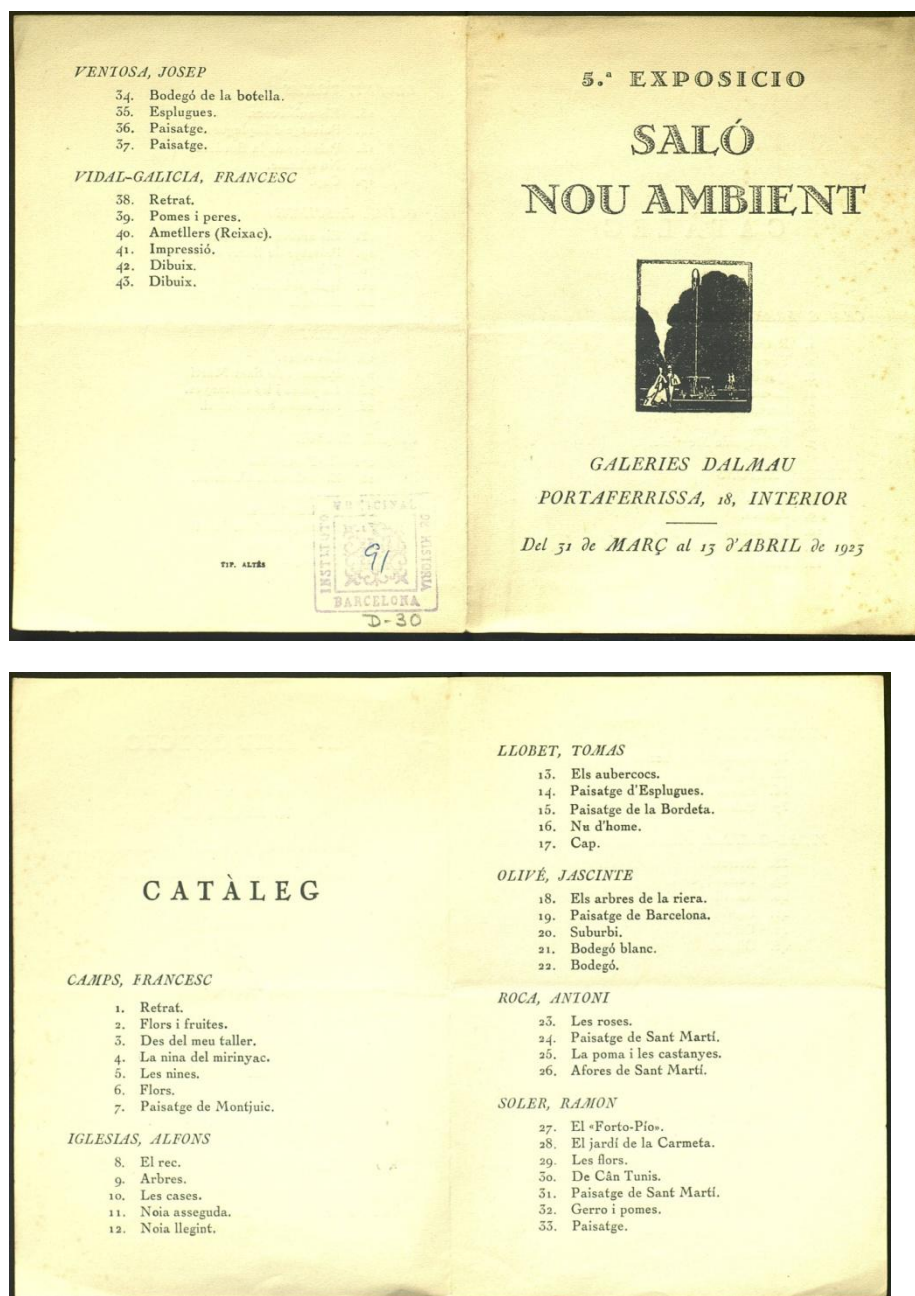

Fig .29,30. Catàleg Exposició Galeries Dalmau, 1923. Arxiu Històric de Barcelona

²³⁰ Carta de Vidal a Iglesias, 1923, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya.

La següent exposició col·lectiva i última com a grup constituït, té lloc a la galeria El Camarín del 2 al 16 de maig del 1925. Hi participen els membres de l'exposició anterior excepte Tomàs Llobet i Antoni Roca i s'hi afegeixen escultures d'Emili Store i Àngel Tarrach. En total presenten vint-i-tres olis amb un clar domini del gènere paisatgístic i en segon lloc figuratiu i cinc escultures (fig. 31, 32).

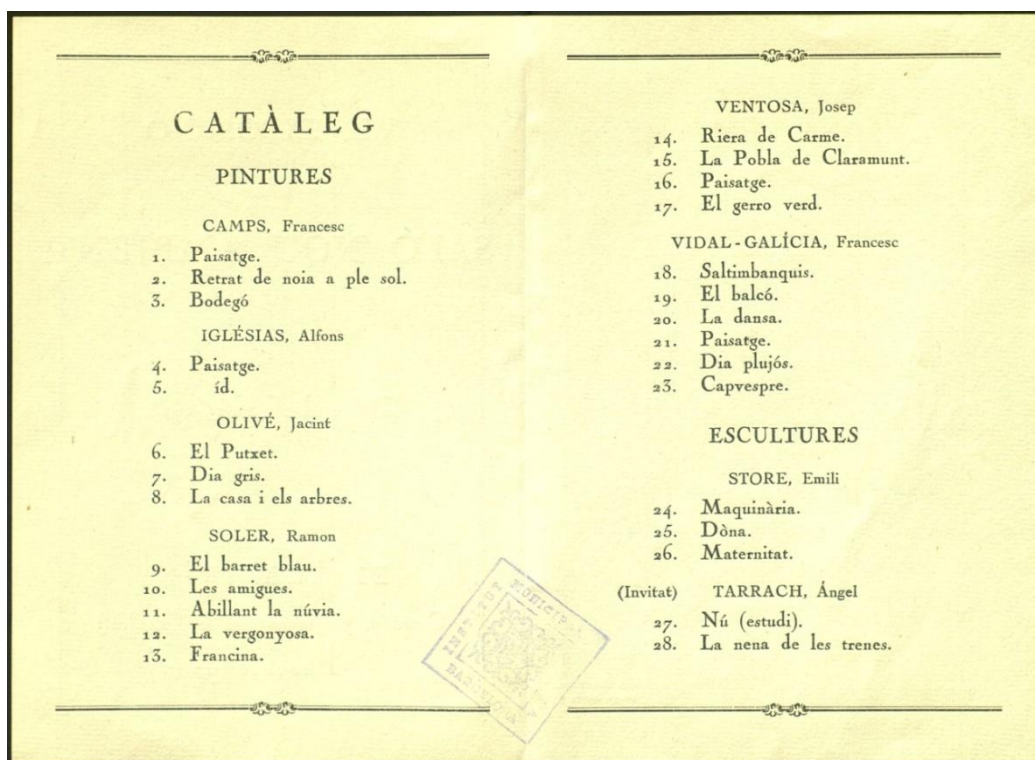
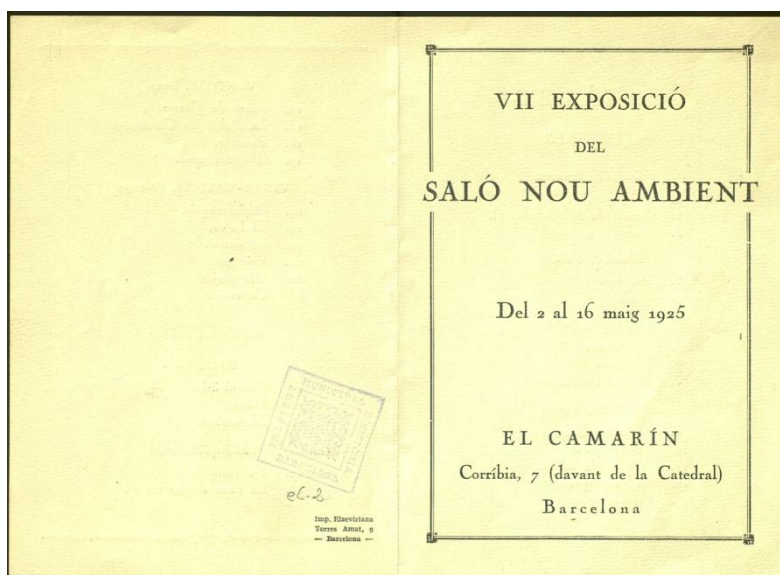

Fig .31,32. Catàleg Exposició El Camarín, 1925. Arxiu Històric de Barcelona

Cal esmentar una darrera exposició d'antics components del grup Nou Ambient del 10 al 24 de desembre del 1932 que es va celebrar a la Galeria Les Arts, al carrer Duran i Bas, regentada en aquell moment pel pintor Solé Boyls, amic dels membres del grup.²³¹ Com ja hem dit, en el catàleg (fig. 34) hi ha un text explicatiu dels motius de la seva dissolució com a grup. Hi participen més membres que mai. Camps Ribera, Alfons Iglesias, Tomàs Llobet, Jacint Olivé, Antoni Roca, Ramon Soler, Josep Ventosa, Vidal Galícia i Àngel Tarrach. Hi presenten vint olis i una escultura en la mateixa línia de gèneres que els és característica.

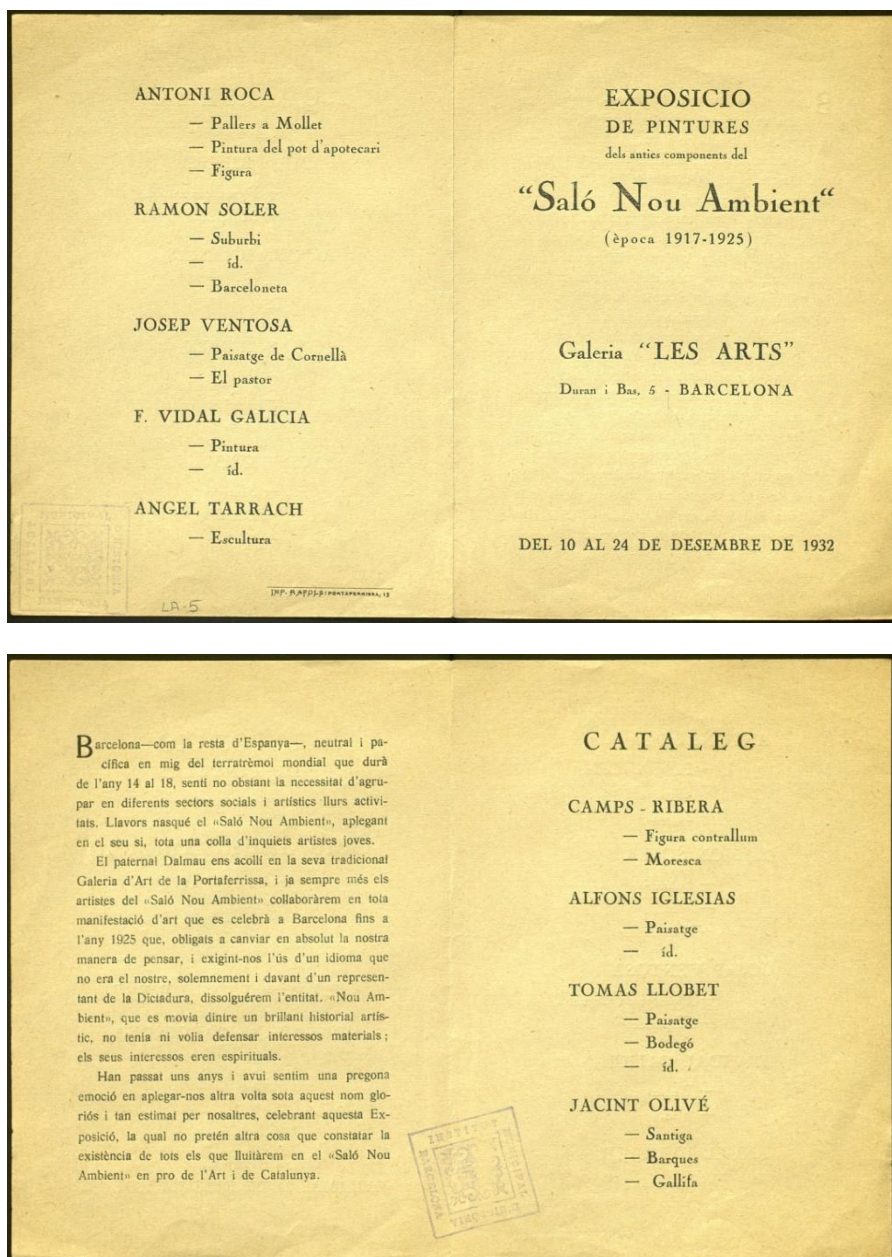

Fig .33,34. Catàleg Exposició Galeria "Les Arts" 1932. Arxiu Històric de Barcelona

²³¹ GASCH, Sebastià. "Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient", Diario de Barcelona, 17-8-1963

5.1.2.Exposicions del grup limitades

Tenim notícia d' almenys tres exposicions d'alguns membres del grup dins el període que van estar constituïts. Antoni Roca explica que amb Camps Ribera i Ramon Soler van fer una exposició tots tres al restaurant "Refectorium" el febrer del 1922. La crítica els va dedicar "extenses rebentades".²³² Els tres mateixos components van fer una altra exposició a la galeria Antonietti el novembre del 1924. La crítica en general és negativa però serveix per saber quines obres hi van exposar. El més ben parat és Camps, del qual es destaca el retrat del seu fill i la impressió de *La processó a Borges d'Urgell*. Les caricatures de Roca són titllades com a "passadores". De Soler es destaca la nota "grisenca i ajustada" de *Canyet*.²³³ Al diari *Las Noticias*,²³⁴ Marinell-lo també destaca com a més ben orientat a Camps pel seu *Paisatge prop del Llobregat*. Presenten doncs paisatges dins la línia suburbial i urbana.

Camps Ribera i el que va ser el seu deixeble Emili Store van fer una exposició a les Galeries Dalmau del 28 de febrer al 13 de març del 1925,²³⁵ en la qual Camps va presentar catorze pintures de temàtica variada entre retrats i escenes urbanes, entre les que destaca *La plassa Blasco de Garay* (veure treball p.90 fig. 65) i Store presenta catorze joies entre agulles, penjolls i rellotges, de disseny insòlit, considerades com a " composicions cubistes".²³⁶ L'exposició va tenir molt èxit i la seva projecció va propiciar que fos escollit per participar a "l'Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes" de París el mateix 1925, on va exhibir 4 peces: un penjoll, un fermall, un rellotge de paret i un tercet de músics²³⁷ (veure treball p.76).

5.1.3.Exposicions individuals

Abans de constituir-se en grup, cap membre del Nou Ambient va realitzar cap exposició individual, excepte Antoni Roca que exposa a Sabadell el 1918.²³⁸ Durant els anys que dura l'agrupació només tres artistes aconseguixen exposar en solitari. Cal dir que a partir del 1925 molts dels components realitzaran diverses exposicions individuals.

²³² ROCA, Antoni. *Tot fent memòria...* op. cit. p.84

²³³ C.ARBÓ. "Xerrameques Artístiques", *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, nº 2373, 14-11-1924

²³⁴ MARINELL-LO, Manuel. *Las Noticias*, Barcelona, 15-11-1924

²³⁵ Veure el catàleg a Annex I

²³⁶ " Exposicions", *Gasetta de les Arts*, nº 21, Barcelona, 15-3-1925, p. 7

²³⁷ GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Argenters i joiers de Catalunya*, Destino, Barcelona, 1985, p. 207

²³⁸ ROCA GUAL, Jordi. *Anton Roca, oblidat ninotaire català* .<https://core.ac.uk/download/pdf/> Consultat 1-12-2019

La relació del grup amb Josep Dalmau segurament propicia que Jacint Olivé exposi individualment dues vegades a les Galeries Dalmau, una l'abril del 1922 on exposa quinze obres del 1919 al 1922 en la línia de la natura morta i el paisatge urbà. La segona, el gener del 1925²³⁹ on presenta vint-i-tres obres realitzades entre l'any 1923 i 1925. Algunes d'aquestes obres van ser reproduïdes el 1924 a la revista *Nou Ambient* com *L'Arc de Sant Martí*²⁴⁰, *Els caballitos*²⁴¹ (fig.64) *Bodegó* i *Les Palmeres*.²⁴² Camps Ribera exposa individualment a la Sala El Camarín el febrer del 1924.²⁴³

Vidal explica que a l'abril del 1923, inaugura amb una exposició de dibuixos seus, en una sala que ell mateix va decorar amb un fris de la Galeria Fotogràfica Antonietti a l'abril del 1923. Vidal va vendre dos dibuixos.²⁴⁴ Segons ell, darrera seu, al més de juny va exposar Camps Ribera i seguidament Jacint Olivé. A ells, l'Antonietti no els cobra res per exposar, als altres artistes els fa pagar entre 5 i 10 duros per exposar 15 dies.²⁴⁵

5.1.4. Participació dels membres del grup en exposicions col·lectives

Tots els membres excepte Pere À. Villanueva presenten obra en exposicions col·lectives oficials. Pel fet d'estar agrupats i a condició de tenir certa antiguitat s'asseguren la participació en les mostres d'art oficials, almenys a nivell individual. En algunes han de tenir cinc anys d'antiguitat com a grup per poder tenir sala pròpia conjunta.²⁴⁶

A les Exposicions del Palau de Belles Arts de Barcelona, organitzades per l'Ajuntament de Barcelona, els artistes que hi participen estan reunits pels cercles als quals pertanyen o bé hi participen com a independents. Els catàlegs d'aquestes exposicions donen referència de les adreces dels artistes, dels títols de les obres presentades de les quals hi ha unes poques reproduccions.

²³⁹ *Repertori d'exposicions individuals d'art a Catalunya fins el 1938... op. cit.* p. 248.

²⁴⁰ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1, Barcelona, Abril, 1924, p.13

²⁴¹ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 2, Barcelona, Juny, 1924, p.12

²⁴² *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p. 8, 9

²⁴³ *Repertori d'exposicions individuals d'art a Catalunya fins el 1938... op. cit.* p. 74.

²⁴⁴ Carta Vidal a Iglesias, 26-3-1923, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya

²⁴⁵ Carta Vidal a Iglesias, 17-5-1923, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya

²⁴⁶ Carta Vidal a Iglesias, 23-3-1923, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya. Vidal explica que estan legalitzats com a grup des del Febrer del 1920. Al Saló de Primavera no tindran Sala pròpia fins passats 5 anys, és a dir el 1925.

El 1918 hi participen Francesc Camps Ribera com a independent amb l'obra *La platja* i Ramon Soler amb el grup del Cercle de Sant Lluç amb el tremp *Sant Foix*.²⁴⁷

A l'exposició de l'any següent, 1919 hi consten com a independents Francesc Camps Ribera amb dos retrats i amb el paisatge urbà *L'estació del Nord*, Tomàs Llobet amb dos tremps *Paisatge i Bodegó*, Jacint Olivé amb dues obres, el tremp *Visió de tarda i Capvespre*, i Ramon Soler amb un *Autoretrat* al tremp. Francisco Sainz de la Maza hi participa com a membre del Real Cercle Artístic amb les obres *Retrat de Màxim Guijano*, *Parc del Monjuic* i *Paisatge*.²⁴⁸

A l'exposició del 1920, hi presenten obres amb el Real Cercle Artístic Francesc Camps Ribera amb *El galliner* (reproduït, fig.68) i Francisco Sainz de la Maza amb un *Retrat* (reproduït) i un *Paisatge*. Com a membres del Cercle de Sant Lluç hi presenten obra Jacint Olivé amb *Patí gris* (fig. 69) i dues natures mortes *Les magranes* i *El canti* i Josep Ventosa amb *Bessós* i *Vora el riu*. Emili Marquès es presenta com a independent amb l'obra *Jardí*.²⁴⁹

A l'exposició del 1921, es presenten com a membres del Real Cercle Artístic Francesc Camps Ribera amb les obres *La model en el descans*, *El Manzanares*, *La Torreta del Sr. Esteve* i *El Tajo* i Francisco Sainz de la Maza amb el *Retrat d'Eusebi Oller* i el *Retrat del pianista Gaciluaga*. Com a membres del Cercle de Sant Lluç, es presenten Tomàs Llobet amb l'obra *Paisatge* (fig.59) Jacint Olivé amb les obres *Eixides Blanques*, *Carrer gris*, *Recó d'eixida* i *La manta zamorana* (reproduïda, fig.96) Ramon Soler amb l'obra *Les cases* i Josep Ventosa amb les obres *Els terrats*, *Vora el riu* i *Sol en el poble*.²⁵⁰

A l'exposició del 1922 no hi participa cap membre del grup Nou Ambient i a la del 1923, celebrada al Palau de la Indústria, amb un elevat nombre d'artistes participants, del grup Nou Ambient només hi consta Jacint Olivé com a membre del Real Cercle Artístic amb l'obra *L'endemà de la festa*.²⁵¹

Els membres del grup també participen als Salons de Tardor organitzats per l'Associació d'Amics de les Arts celebrats a les Galeries Laietanes. Concretament al segon Saló de Tardor del 1920 hi participen diverses associacions com Els evolucionistes, El grup Nou Ambient i també pintors independents. Jacint Olivé, que encara no pertanyia al grup Nou Ambient, hi participa formant part del Círcol Artístic de Sant Lluç. Del grup Nou Ambient, que per primera i única vegada exposen com a grup en una col·lectiva, hi

²⁴⁷ *Repertori de catàlegs d'exposicions col·lectives d'art a Catalunya fins el 1938...* op. cit.

p. 112-113. Veure catàleg Annex I

²⁴⁸ *Íbid.* p. 115-116. Veure catàleg Annex I

²⁴⁹ *Íbid.* p. 119. Veure catàleg Annex I

²⁵⁰ *Íbid.* p. 124. Veure catàleg Annex I

²⁵¹ *Íbid.* p. 136. Veure catàleg Annex I

participen F. Camps Ribera, Alfons Iglesias, Tomàs Llobet, Antoni Roca, Ramon Soler i F. Vidal Galícia, els quals aporten dibuixos i pintures on domina el tema del paisatge urbà (fig. 35).²⁵²

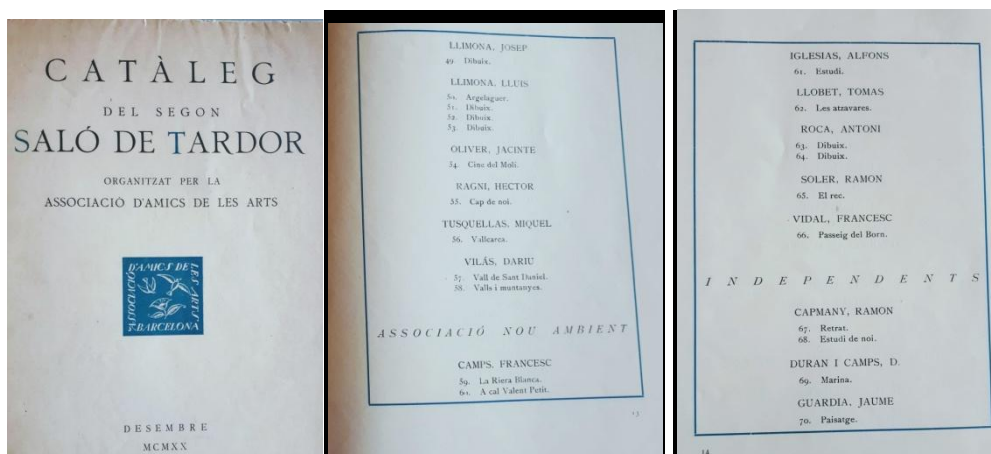

Fig .35.Catàleg Exposició Segon Saló de Tardor, 1920. Arxiu Històric de Barcelona

El tercer Saló de Tardor del 1922, a diferència de l'anterior, no està agrupat per associacions sinó que està organitzat per un llista amb ordre alfabètic d'artistes. Del grup Nou Ambient hi participen: Camps Ribera el qual hi presenta *Retrat de pintor i Palco a los toros* (veure treball p.78, fig. 44). Alfons Iglesias, Tomàs Llobet ,Sainz de la Maza, Ramon Soler i Francesc Vidal Galícia hi aporten paisatges urbans i algun retrat.²⁵³

A les Galeries Dalmau es celebren les exposicions de Pintures i Dibuixos de diversos artistes, en les quals també hi participen diversos membres del grup. Així en la del 1921, Francesc Camps hi presenta dos dibuixos i l'oli *Dona al balcó* i F. Vidal Galícia, la seva natura morta *El llibre*, que també presentarà a l'exposició del grup del 1922.²⁵⁴ En l'exposició del 1922 hi participen diversos artistes catalans i també el pintor francès cubista Albert Gleizes. Francesc Camps Ribera hi aporta un nu i Alfons Iglesias un retrat .²⁵⁵ També el desembre del 1923 a l'Exposició inaugural del nou local del passeig de Gràcia, 62 hi van participar, entre molt diversos artistes, F. Camps Ribera, Antoni Roca i Francesc Vidal Galícia.²⁵⁶

²⁵² íbid. p. p.119

²⁵³ íbid. p. 130 Veure catàleg Annex I

²⁵⁴ íbid. p. 123.Veure catàleg Annex I

²⁵⁵ íbid. p. 129. Veure catàleg Annex I

²⁵⁶ íbid. p. 133. Veure catàleg Annex I

A la Galeria Fotogràfica Antonietti també es va fer el 1923 una exposició de setze artistes de diferents tendències, entre els qual hi havia obra de Nonell i també de l'avantguardista Barrades. Del grup Nou Ambient hi participen Francesc Camps, Antoni Roca, Jacint Olivé i Francesc Vidal Galícia.²⁵⁷

A les Galeries Laietanes el 1923 es presenten les obres del concurs Plandiura en el qual hi participen molts artistes de diferents tendències de la generació del 1917. Del grup Nou Ambient només hi trobem l'obra *Una taula vella* de Jacint Olivé.²⁵⁸

De tot plegat constatem que Francesc Camps Ribera participa en gairebé totes les col·lectives fins el 1923, li segueix Ramon Soler i Vidal Galícia amb una participació a la meitat dels exposicions, els demés participen en dues o tres exposicions excepte P. A. Villanueva que no consta en cap. Àngel Tarrach començarà a participar en exposicions col·lectives a partir del 1927. També cal apuntar que el grup no participa en cap col·lectiva dels anys 1924 i 1925 tot i que haguessin tingut ple dret a exposar com a grup en l'Exposició Oficial de Barcelona del 1925, un cop passats 5 anys de la seva associació oficial. Aquest fet, és a dir, que ni per conveniència continuessin junts uns anys més fa pensar en desavinences que hi havia entre membres del grup que les circumstàncies polítiques van precipitar el final com associació.

Pels títols de les obres presentades i algunes reproduïdes, el gènere que treballa més el Grup Nou Ambient i sobre el qual tenen un discurs més potent, és el paisatge suburbial i urbà de les rodalies de Barcelona i també hi ha alguns exemples de les rodalies de Madrid, ciutat que van visitar per estudiar els mestres del Prado. El retrat i les composicions amb figures va i anirà tenint un protagonisme creixent i per últim la natura morta té força presència en totes les exposicions.

²⁵⁷ íbid. p. 132. Veure catàleg Annex I

²⁵⁸ íbid. p. 131. Veure catàleg Annex I

5.2.CUBISME NOU AMBIENT

Com ja hem dit, el grup Nou Ambient fa una defensa del cubisme com a matèria d'estudi en uns moments en què encara és poc acceptat al nostre país. (veure treball p.47)Com explica Mercè Vidal,²⁵⁹ les referències sobre el cubisme a Catalunya comencen a aparèixer a partir del Salon de la Société des Indépendants, al Salón d'Automne del 1911 a París on hi participen artistes cubistes com Delaunay, Marie Laurencin, J. Metzinger, Albert Gleizes i Léger entre d'altres, que a París tampoc va ser ben entesa per bona part del públic i la crítica. Els primers escrits a Catalunya els trobem sobretot a La Veu de Catalunya on el primer a dedicar diverses gloses sobre el cubisme va ser Eugeni d'Ors que en principi defensa el cubisme al seu *Glossari* com a moviment amb les qualitats de "raó, mesura constant i disciplina"²⁶⁰ on es feien notar "les palpitations del temps". Ors coincideix a veure el cubisme com a una escola i veure-hi afinitats amb el noucentisme on es sacrifica la sensació a la forma, i s'exagera i subratlla l'element constructiu dels objectes. Però el caràcter de ruptura del cubisme respecte els valors establerts esdevé molt aviat evident i això els noucentistes no estan disposats a acceptar-ho.

El clima d'atenció vers el cubisme augmenta quan Barcelona rep obres cubistes de l'estranger. Sobretot és decisiva la figura de Dalmau per acollir L'exposició d'art cubista del 1912, que va ser mal acceptada pel públic i per la crítica:" moltes plomes s'havien aixecat irades,i d'altres contraposant el noucentisme al cubisme, l'havien respectat però també provaren d'allunyar-se'n."²⁶¹Ja hem dit

que la presentació el 1917 del ballet *Parade* no va ser gaire entesa, excepte pels joves artistes de la generació del 1917(veure treball p.17).El cubisme era ben present en els vestits dels ballarins de *Parade*, amb la juxtaposició de plans i amb la bidimensionalitat del decorat. La Revista Nou Ambient en reproduïx un figurí. (fig.36).

Fig .36.Figurí del ballet Parade per Picasso.
NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 3, Barcelona ,
Agost, 1924, p.4

²⁵⁹ VIDAL, Mercè. "El primer cubisme i la seva recepció crítica a Catalunya",1995 a *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*, Barcelona, V.II, Institut d'Estudis Catalans, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998-1999, p. 253

²⁶⁰ D'ORS, Eugeni. "Glossari. Sobre el cubisme", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 2 7-4-1912, p.1

²⁶¹ VIDAL, Mercè. "El primer cubisme i la seva recepció crítica a Catalunya"... op. cit. p. 161

També va rebre moltes crítiques la següent exposició d'artistes cubistes estrangers del 1920 que Dalmau va gosar celebrar a la seva galeria. Joan Sacs l'any 1917 havia publicat una profunda reflexió sobre el cubisme²⁶², alguns dels continguts van ser utilitzats per escriure l'article sobre cubisme a la revista *Nou Ambient* escrit per Antoni Roca amb el pseudònim d'Adrià Rebec (veure treball p.49). Joan Sacs escriu una crítica sobre aquesta exposició i retreu al cubisme "la incapacitat per arribar a l'ànima de les coses."²⁶³ Rafael Benet qualifica despectivament el cubisme com a "desig hipertrofiat d'estructura".²⁶⁴

Seran aquestes exposicions d'art cubista francès, que els membres del grup Nou Ambient van veure, les que els serviran de referent per assajar el cubisme posant en pràctica allò que defensaven per escrit en teoria a la seva revista. En general practiquen un cubisme més amable, acolorit i menys pur que el proposat per Picasso i Braque, és un cubisme més proper a A. Gleizes i J. Metzinger que surten esmentats a l'article que el grup dedica a la seva Revista.²⁶⁵ L'experimentació del cubisme encaixa molt bé en el seu concepte d'expressar l'essència de l'objecte, aquesta síntesi desproveïda de detalls superflus que també posaran en pràctica en la seva obra no cubista. Així Roca cita a Maurice Raynal, un dels principals promotors del cubisme:

" Concebir un objecte vol dir representar-se'l en l'esperit, això és, el més purament possible, en la seva absoluta totalitat i deslliurat de tots els detalls que el situen en l'espai i el temps. "²⁶⁶

En aquest sentit, els artistes del grup Nou Ambient en aquests anys estan buscant el seu propi llenguatge per expressar-lo en dibuix i pintura i malgrat les males crítiques, com a grup no cediran a fer un art més del gust i de la comprensió del públic. De fet a la seva revista critiquen els artistes que ho fan (veure treball. p.50).

Gleizes diu: " la pintura no debe dirigirse a la multitud con el lenguaje de la multitud sino con su propio lenguaje: para emocionar, dominar, dirigir, no para ser comprendida. Igual que las religiones. "²⁶⁷

²⁶² SACS, Joan .*La pintura moderna francesa fins al cubisme...*op. cit.

²⁶³ SACS, Joan."Exposición de arte de vanguardia francés en las galerías Dalmau",*La Publicidad*, Barcelona, 2/ 6 -11-1920

²⁶⁴ BENET, Rafael. "L'Exposició d'Art francès de can Dalmau", *La Revista*, Barcelona, nº 124,16-11-1920, p. 326 i nº 125, 1-12-1920, p.339

²⁶⁵ REBEC , Adrià."El cubisme a Catalunya", *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 3, Barcelona , Agost, 1924, p.4-6

²⁶⁶ íbid. p.5

²⁶⁷ GLEIZES, A.-METZINGER,J. *Sobre el cubismo*, Colección de Arquitectura, Valencia, 1986, p. 51. Cito per l'edició traduïda de l'original publicat el 1912.

De A. Gleizes i J Metzinger Roca també cita la seva referència a la quarta dimensió : " Els cubistes volen ésser els pintors de la quarta dimensió que és la dimensió espiritual i metafísica."²⁶⁸ Com veurem, Camps Ribera experimentarà el cubisme en aquest sentit. L'article també esmenta els pocs artistes catalans que s'han significat com a cubistes:Joan Miró i Barradas a primera fila i després Alfred Sisquella, Joan Cortés, Francesc Camps Ribera, Antoni Roca, Josep Ventosa i Emili Store.

Com a bons dibuixants, molts membres del grup Nou Ambient fan sobretot dibuixos cubistes, partint de la base que les figures geomètriques en les quals es basa el cubisme són el més essencial en el dibuix. El primer va ser Camps Ribera que serà el que més experimentarà amb el cubisme al llarg de la seva carrera en dibuix i pintura. El 1918 comparteix estudi amb Joan Miró i tots dos al principi tenen uns plantejaments similars en la seva recerca que després evoluciona de diferent manera. Així Cassanyes referint-se a les recerques cubistes de Camps parla " d'un original i esquarтерat concepcionisme que junt amb el primitiu i exasperat etnicisme expressivista d'en Joan Miró, són les notes més jòvens de la pintura catalana."²⁶⁹ Fontbona també parla de la proximitat de concepte i també temàtica entre Camps i Miró en aquest període.²⁷⁰

Altres membres del grup com Antoni Roca, Ramon Soler i Josep Ventosa també fan experimentació més que innovació en el dibuix cubista. Molts d'aquests dibuixos es ceneixen a representar allò més essencial, el cas més extrem són les línies molt sutils, elegants i sintètiques de l'*Arlequí* de Ramon Soler (fig.37).

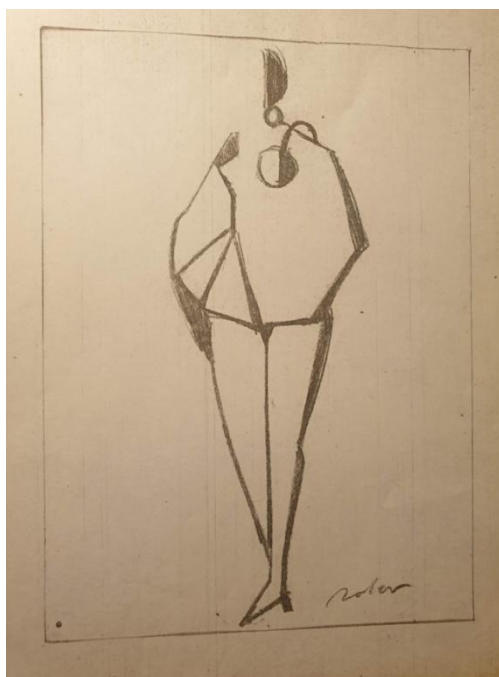

Fig .37.Ramon Soler Liró,*Arlequí*, anys 30
Col·lecció Joan Soler Jové

²⁶⁸ REBEC, Adrià. "El cubisme a Catalunya", *NOU AMBIENT. Revista d'art*, op. cit. p.5

²⁶⁹ CASSANYES. M. A. *Saló Nou Ambient*. Monitor, Sitges, nº 1, gener 1923, p. 6

²⁷⁰ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya...* op. cit. p. 276

També en la línia de depuració de la realitat quotidiana, el dibuix de Roca representa els elements essencials d'una escena de cafè, la figura està suaument descomposta en dos plans, els trets facials geomètrics són molt simples, utilitza taques negres amb acabat vibracionista per donar volum a la figura i crear ombres que es complementen en contrast amb taques blaves. És un cubisme primitiu on es noten els procediments del dibuix caricaturista, gènere que Roca domina i va conrear àmpliament amb molt èxit.

Fig .38.Antoni Roca.*Al cafè*,1921.tinta negra i blava,16x11,5cm
Col·lecció Joan Soler Jové

Amb *El violoncel·lista* (fig.39) obra que il·lustra l'article sobre el cubisme de la revista *Nou Ambient*.²⁷¹ Ventosa recorre a un tema clàssic del cubisme, en la línia de Juan Gris, com és la figura fosa amb un instrument musical que té forma humana, de tal manera que un és la prolongació de l'altra. La fragmentació no impedeix la identificació d' objecte i figura de la composició que està en la línia d'un cubisme sintètic on dominen les línies verticals. Es busca la síntesi per sobre de l'anàlisi, preval la integració del músic i el seu instrument per sobre dels detalls.

Fig .39.Josep Ventosa,*El violoncel·lista*
NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 3,
Barcelona ,Agost, 1924, p.6

²⁷¹REBEC, Adrià. "El cubisme a Catalunya", *NOU AMBIENT. Revista d'art*, op. cit. p.4-6

Un cas especial és el de Emili Store, que durant un temps va ser deixeble de Camps, és un artista principalment rellotger i joier, també va fer escultures i relleus, gravats, dibuixos i pintures de tendència cubista i art déco, que de fet deu molt al cubisme. Rafel Benet en un article on fa una selecció d'artistes de "l'última fornada" escull Store com l'artista català cubista:" amb els seus flocs de metall fa escultures recargolades, invertides quant a l'expressió del volum, vibrants de qualitat. El seu cubisme pictòric i escultòric és massa intuitiu."²⁷² La revista *Nou Ambient* dona a conèixer dues obres cubistes d'Store una *Natura morta* i un *linoleum*.²⁷³ El *linoleum* (fig.40) també està en la línia de representar allò més essencial per expressar diferents estats d'ànim. La figura està descomposta en dues parts no ben simètriques, que representen dos estats d'ànim, tristesa i por o també cohibició i gosadia. L'obra serveix per il·lustrar un article de la secció *Apunts Musicals* dedicada a l'obra de Richard Strauss signat per Fra Bemoll (molt probablement Antoni Roca). L'article explica que

la música d'Strauss al començament era més continguda i progressivament anirà expressant tots els estats d'ànim humans possibles: l'amor i la passió a *Don Juan*, la filosofia de la mort a *Mort i Transfiguració*, la por a *Electra*, etc.. Pensant en la relació que hi pot haver entre l'obra musical i la plàstica, el gravat d'Store també transmet estats, emocions i pensaments humans diversos.

Fig .40.Emili Store,*Linoleum*, NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 6, Barcelona , Desembre, 1924.

La Natura morta (fig.41) amb objectes clàssics del cubisme sintètic és d'una factura i color molt elegant combinant una gamma de colors freds amb càlids. El més important és la composició vertical en la qual els objectes en realitat no es recolzen enlloc perquè les estovalles també estan en sentit vertical. Hi ha un joc de transparències de copes, plats i estovalles molt suggerent resultat de la descomposició suau dels objectes. Hi ha els elements essencials d'una realitat quotidiana perfectament reconeixedora i intranscendent.

Fig.41.Emili Store,*Natura Morta*,1924.Col·lecció J. Mercader

²⁷² BENET, Rafael. "Un cubista, Emili Store", *Gasetta de les Arts*, nº 41, Barcelona, 15-1-1926

²⁷³ NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 3, Barcelona ,Agost, 1924,p.7. NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 6, Barcelona ,Desembre, 1924, p. 12

El ressò que va tenir l'exposició que Store va fer amb Camps a les Galeries Dalmau el 1925 (veure treball p.67), va propiciar que Store pogués exposar a l'Exposició Internacional de París del 1925 on hi mostra peces radicalment modernes en estil cubista i art déco.²⁷⁴

L'obra *Un rellotge de paret* (fig.42), 1925 destaca pel seu procediment lacat i la utilització de la closca d'ou, també rebel·la la influència de Gargallo que rebutjava els materials nobles. Hi ha un domini de les figures geomètriques triangulars, molt freqüents en la seva obra.

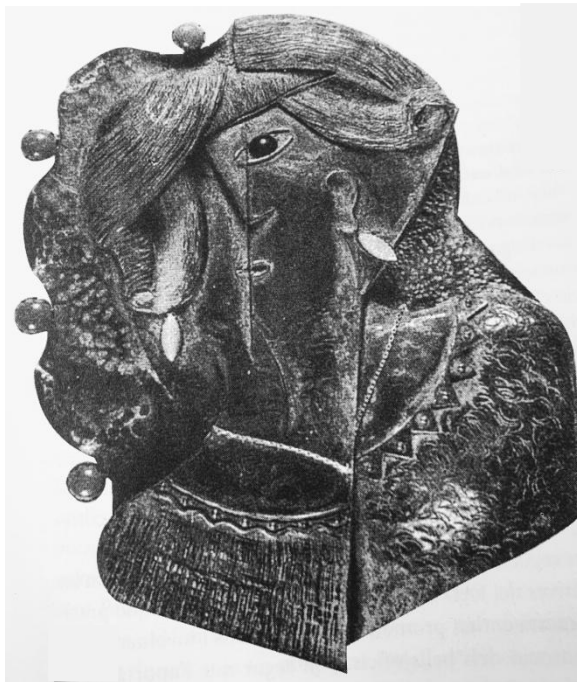

Fig. 42. Emili Store, *El rellotge de paret*, París, 1925. Fig. 43. Emili Store, *Joia*, París, 1925. Reproduïdes a Mariàngels Fontdevila.. "Emili Store (1899-1963) un joier oblidat."

Serra d'Or, nº490, octubre, 2000, p.40

La influència de Gargallo també es patent en *Joia*, 1924 (fig.43) en l'experimentació de les formes arcaïques i la utilització de l'expressivitat de la màscara que es descompon en diferents plans que ja abans es pot veure en obres de Picasso. En aquesta peça, Store trasllada en tres dimensions la fragmentació de la figura, cosa que principalment fa la pintura cubista en dues dimensions. Partint de formes geomètriques, Store "descompon els elements en plans buscant un sentit ornamental i decoratiu amb formes abstractes, seguint molt especialment les pautes del cubisme".²⁷⁵

²⁷⁴ FONTDEVILA, Mariàngels. *Art déco català (1909-1936)*, Memòria Artium 18, UAB, Bellaterra, 2015, p. 169

²⁷⁵ FONTDEVILA, Mariàngels. "Emili Store (1899-1963) un joier oblidat." *Serra d'Or*, nº490, octubre, 2000, p.40

Francesc Camps Ribera és del grup Nou Ambient l'artista que va explorar més el cubisme pictòric i en va donar més variades solucions. L'article sobre el cubisme de la revista del grup, el reconeix com "un dels artistes cubistes més interessants de Catalunya, cita teles "magnífiques" com *Modes*, *Palco als toros*, *Manicura* i reproduïen el dibuix *La taquimecanògrafa*.²⁷⁶

La pintura *Palco als toros* (fig.44) segons Rafael Benet va ser la primera tela cubista d'un artista autòcton exhibida a Barcelona, va ser exposada per primer cop al Tercer Saló de Tardor del 1922. Benet també opina que "Apollinaire segurament l'hauria considerat com un exemple del que ell definí com a "Cubisme físic".²⁷⁷ Certament els elements del quadre són presos de la realitat visual i les figures estan senceres, només s'ha descompost un detall com és el mantó de Manila que apareix en primer terme. On sí hi ha descomposició és en el fons i el context, l'arena representada en colors terrosos i negres entre el mantó i la bandera espanyola, tots tres símbols imprescindibles d'allò que es vol representar a primer terme en un format geomètric i dinàmic, en moviment. Aquest és un element molt interessant d'aquesta pintura, especialment en les figures, en les quals Camps ha volgut fer un assaig de la quarta dimensió, el temps, de la qual parlen Albert Gleizes i J. Metzinger utilitzant la terminologia de Bergson.²⁷⁸ Camps ha representat tres punts de vista en els rostres i cossos de les figures amb moments congelats simultanis que també es manifesten en els moviments del ventall que mou el braç també en moviment. L'obra és un fragment de realitat que connecta l'art amb la vida i amb una escena quotidiana com és dues *manolas* en una tarda de toros. Però no és una realitat estàtica com acostuma a representar el cubisme sinó una realitat en constant transformació, en flux continu, en aquesta representació del moviment l'obra s'acosta al futurisme. Hi ha una utilització molt viva del color, no arbitrària, en la línia de A. Gleizes amb gradacions de color a les carnacions per donar sensació de volum a les figures. L'obra s'emmarca en la temàtica folklòrica espanyola que Camps conrearà en d'altres composicions i que era molt apreciada a nivell internacional des dels romàntics i els impressionistes. D'alguna manera mostra les aspiracions de Camps de ser reconegut fora de l'àmbit artístic català. Cal dir que Camps i altres membres del grup acostumaven a anar a veure els toros i van dibuixar i pintar obres sobre aquest tema.

²⁷⁶ NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 3, Barcelona, Agost, 1924, p.4,5

²⁷⁷ BENET, Rafael. "Saló Nou Ambient", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 21-12-1932, p. 6

²⁷⁸ GLEIZES, A.-METZINGER, J. *Sobre el cubismo*, op. cit. p.56

Fig .44.Francesc Camps Ribera,*Palco a los toros*, 1921
oli sobre cartró, 79,5 x 69 cm.
Col·lecció Particular

En la mateixa línia de representació del moviment es troba el dibuix *La taquimecanògrafa* (fig.45) on també hi ha com a l'anterior una depuració de la realitat, només es representen els elements imprescindibles per crear un ambient de despatx, reflex de la vida moderna tecnificada, molt en la línia futurista. També hi ha tres punts de vista representats en tres moments congelats simultanis i el triple moviment de la mà que fa anar la màquina.

Fig .45.Francesc Camps Ribera,
La taquimecanògrafa, 1920, Lapis grafit
sobre paper, 18,3x12,6cm. MNAC

Fig .46.Francesc Camps Ribera,*La Cantadora*
(*Juanito el Dorado*) 1920, Aiguada sobre
paper, 24x16cm. MNAC

Aquest moviment Camps també el representa en un altre dibuix del mateix any, en les cames de *la Cantadora*, 1920 (fig.46) que pot recordar el moviment de *Nu baixant les escales* de Duchamp, presentat a les Galeries Dalmau a l'exposició cubista del 1912 amb gran escàndol fins que va ser retirat i del qual Camps Ribera també en va fer la seva pròpia interpretació.²⁷⁹

Més estàtic i molt geomètric és el dibuix *Balcó barceloní*, 1920 (fig.47) també en la línia de la representació de la vida quotidiana molt depurada. Aquí amb un doble punt de vista totalment oposat amb el personatge amb doble cara mirant a l'interior i a l'exterior, amb forts contrastos de llum amb el blanc i el negre. Aquest dibuix servirà el 1927 de base per fer un plafó de laca *urushi* amb closca d'ou realitzat en col·laboració amb l'artista Ramon Sarsanedas.²⁸⁰ (fig.48).

Fig .47.Francesc Camps Ribera,*Balcó barceloní*,1920 Tinta xinesa i aguada sobre paper,27x21,5cm.MNAC

Fig .48.Ramon Sarsanedas i Francesc Camps Ribera, Plafó laca urushi amb closca d'ou,1927.Col·lecció particular. Reprodult per Mariàngels Fontdevila, *Art déco català*, op. cit. p. 147

²⁷⁹ Entrevista Soler Jové, Barcelona, 20-11-2019

²⁸⁰ FONTDEVILA, Mariàngels. *Art déco català...* op. cit. p.147

Tampoc podia faltar una escena de cafè com la que ofereix el dibuix *Café Apolo*, 1921(fig. 49) lloc molt freqüentat pels membres del Nou Ambient, construït en tres plans geomètrics, ofereix una realitat quotidiana depurada en tres elements essencials: la *vedette*, el client i la copa, també amb doble punt de vista facial i amb la utilització de lletres que acosten la representació a la realitat del dia a dia tal com feien els cubistes sintètics.

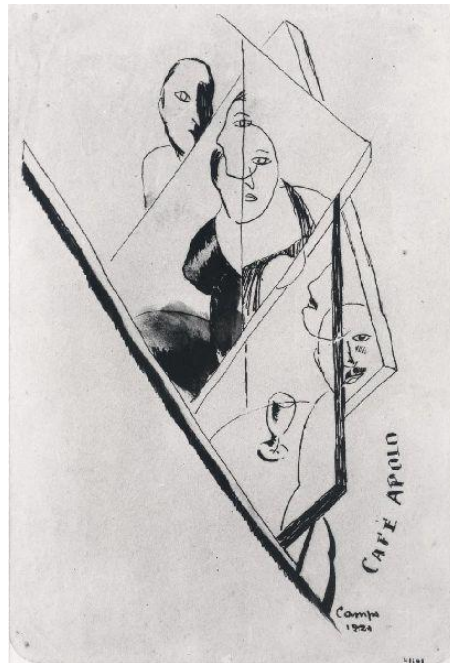

Fig .49.Francesc Camps Ribera, *Café Apolo*,Tinta a la ploma sobre paper.18x12,3 cm. MNAC

5.3.CAP AL REALISME

J.E.Cirlot menciona els corrents pictòrics que reaccionen contra el modernisme entre 1915 i 1935 i que tenen en comú una concepció més naturalista que els acosta als mestres del segle XIX amb la diferència que aquest concepte naturalista està "cada vez menos apegado a lo descriptivo i más interesado en captar una visión unitaria de la realidad exterior. La simplificación y aun el abocetamiento son comunes en estas tendencias." ²⁸¹

Ja hem comentat (veure treball p.16) aquest esclat de realismes a mitjan anys vint a Catalunya que reben diferents influències i que tendeixen a mostrar allò més essencial d'una realitat sense idealismes. Els referents principals a seguir seran alguns pintors del XIX com Courbet, màxim exponent del realisme i Cézanne. A més i concretament el grup Nou Ambient tenen com a referent a Isidre Nonell i a més de prendre bona nota de la seva tècnica, que influeix especialment en l'obra de Francesc Camps Ribera i en menor mesura en d'altres membres del grup, adopten una part de la seva temàtica pictòrica com veurem. Nonell per aquest grup també és un referent ideològic, com diu Joan Mates " l'obra de Nonell representa el punt d'enllaç entre el realisme pictòric de l'escola antiga catalana i el de la moderna." ²⁸² En els elements essencials Nonell retroba la tradició pictòrica catalana i la posa al dia i aquesta tasca també se la proposa el grup Nou Ambient que reivindica els mestres catalans del XIX d'accentuat caràcter realista com Martí Alsina i Modest Urgell(treball p.46).Per últim destacar que els membres del grup van viatjar a Madrid diverses vegades per estudiar els mestres del Prado especialment els no acadèmics Velázquez, el Greco i Goya. Fruit d'aquesta experiència Vidal escriu: "Cada vegada que veig a n'en Velázquez em refermo amb la meua teoria de que cal pintar la realitat tal com tu la coneixes sense fantasies ni falsetats." ²⁸³

5.3.1.Cezannisme en la generació de 1917

Francesc Miralles dedica un bon espai a analitzar la influència de Cézanne en aquesta generació de pintors. Segons ell el cezannisme és una de les "connotacions estilístiques més fortes de la pintura" d'aquests pintors que apareixen a l'entorn de 1917 i "han configurat el panorama de la pintura nostra els 20 anys anteriors a la guerra civil i han influenciat els inicis de molts pintors de la generació de postguerra." ²⁸⁴

²⁸¹ CIRLOT, J. E. *Pintura catalana contemporánea*, Omega, Barcelona, 1961, p.25

²⁸² MATES, Joan. *Nonell...* op. cit.p. 97

²⁸³ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 4-3-1922, Autògrafs Borràs, V9, Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

²⁸⁴ MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970...* op. cit. p.31

Miralles atribueix l'èxit del cezannisme a què per aquests joves pintors, molts d'ells formats en l'àmbit del noucentisme, però que volen superar-lo, veuen en Cézanne un ordre, una teoria compositiva i també un pintor que s'enfronta a la natura a *plein air*, Cézanne per a ells "era suficientment clàssic i suficientment revolucionari."²⁸⁵

Certament és una influència que es pot comprovar només mirant les obres d'aquests artistes, tot i així hi ha reticències d'alguns crítics i estudiosos a donar-la per bona. Miralles cita a Ferran Callicó, amic i company del grup Nou Ambient,²⁸⁶ com un dels principals opositors de l'avantguardisme, especialment del cubisme. Callicó dedica un capítol del seu llibre *L'art i la revolució industrial*²⁸⁷ a parlar de l'extensió del fenomen cezannià durant la dècada dels anys 20. Segons ell, el model de Cézanne no és res més que ineptitud per fer retrats realistes " normals",acadèmics, tal com demanda el gran públic. La tendència, segons Callicó s'ha suavitzat i s'ha passat d'un "cezannisme monstruós" a un "cezannisme amable" que practiquen els expresionistes, i acaba dient amb ironia "que té l'avantatge d'ésser un ofici menys costós que el dels mestres antics i que de totes maneres, encara vesteix."²⁸⁸

Joan Sacs en el seu llibre sobre la influència de la pintura francesa, referit a la influència de Cézanne, també esmenta " la inquietud que abrusa" la pintura dels nostres pintors.²⁸⁹ Joan Sacs en aquest llibre també argumenta la idea errada que el cubisme " és una perllongació del cezannisme".²⁹⁰ Cert que Picasso i Braque comencen a fer cubisme a partir de Cézanne, però també és veritat que el concepte cezannià sobre la pintura deriva cap el realisme, del qual precisament el cubisme n'està molt allunyat. Així la influència de Cézanne en els pintors de la generació de 1917 es manifesta en aquesta via cap el realisme. Cézanne marca molt els inicis d'alguns d'aquests artistes, per d'altres el mètode pictòric de Cézanne serà un mitjà per trobar el seu propi llenguatge artístic.

També és cert és que la influència de Cézanne a Catalunya comença per via cubista amb Joaquim Sunyer (1874-1956) que després de la seva etapa parisenca on fa una pintura postimpressionista i coneix l'obra de Cézanne, retorna a Catalunya i cap el 1908, la seva pintura canvia i s'integra en l'ideal noucentista. Sunyer, com a pintor modern,utilitzarà els models avantguardistes

²⁸⁵ íbid. p.32

²⁸⁶ Ferran Callicó surt en la foto del grup Nou Ambient feta amb motiu de l'exposició a les Galeries Dalmau del 1922. Veure treball p.62 fig.27 i 28

²⁸⁷ CALLICÓ, F. "Metamorfosi del cezannisme" a *L'art i la revolució industrial*, Impremta Industrial, Barcelona, 1936, p. 17 i ss.

²⁸⁸ íbid. p. 27

²⁸⁹ SACS, J. *La pintura francesa moderna fins al cubisme*, Publicacions de "La Revista", Barcelona, 1917, p.17

²⁹⁰ íbid. p.119

del moment d'una manera moderada, com el fauvisme i el cubisme per representar els principis noucentistes d'harmonia, serenitat i civilitat. Després de la seva estada el 1912 a Ceret on té contacte amb els cubistes, serà el cubisme cezannià que practiquen Picasso i George Braque el que influirà en els seus paisatges, tot i que no arriba a portar-lo a l'extrem com veiem en la composició de superfície plana de Braque (fig.50) en la qual a més de la geometrització radical i la fusió d'arquitectura i natura, les línies que estructuren la composició no estan sotmeses a la creació de cap espai tridimensional. Comparat amb *Paisatge de Fornalutx*, (fig.51) de Sunyer fruit de la seva estada el 1915 i 1916 a Mallorca amb l'escultor Enric Casanovas. Sunyer hi aplica un constructivisme suau, d'arquitectura esquematitzada en figures geomètriques, amb influència del cubisme, però buscant profunditat a diferència de la composició de superfície plana de Braque. El paisatge de Sunyer, s'emmarca en una natura sintètica, que domina de manera exuberant el primer terme de la composició, amb línies d'arabesc i una paleta de colors cezanianna d'ocres i molts matisos de diferents tons de verds.

Fig .50. George Braque *Cases a L'Estaque*, 1908, oli sobre tela, Kunstmuseum, Berna

Fig.51.Joaquim Sunyer *Paisatge de Fornalutx*, 1916, oli sobre tela 100,5x125cm, MNAC

Si Sunyer segueix Cézanne en una línia més conceptual, Els Evolucionistes i també el Grup Nou Ambient el segueixen per fer una pintura més realista. Així Alfred Sisquella i Joan Serra, com a pintors destacats de Els Evolucionistes utilitzen en les seves obres els colors bruts i terrosos i verds de la paleta de Cézanne, els seus temes i també tenen present "l'estructuració lliurement constructivista"²⁹¹ que mostra la seva admiració per Cézanne.

²⁹¹ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya...* op. cit.p. 275

5.3.1.1.Cézanne en el grup Nou Ambient

El Saló Nou Ambient, també segueix el model cezannià de manera més discreta que els evolucionistes, però visible en pintors com Francesc Camps Ribera, Alfons Iglesias, Francesc Vidal Galícia i Ramon Solé Liró. Aquests artistes han pogut veure obra de Cézanne a l'exposició d'Art francès del 1917 a Barcelona i també alguns d'ells com Camps Ribera, Iglesias i Solé Liró viatgen a París en estades curtes i aprenen la lliçó de Cézanne. Vidal s'interessa pels Cézanne que Iglesias ha pogut veure en la seva estada a París.²⁹²

Cassanyes, crític defensor de les avantguardes, fa una crítica sobre l'exposició del Grup del Nou Ambient del 1922 i es fa ressó que el grup del Nou Ambient tot i que havien pres com a punt de partida el realisme de Courbet tenen com a referència a Cézanne: "l'únic realisme justificat com ha escrit André Salmon". Cassanyes valora molt positivament el model de Cézanne i ja augura que en el futur encara serà més valorat. Destaca que Cézanne en plena eufòria impressionista "pressentí el nou esperit de construcció, o més ben dit, d'ordenació, això és , de classicisme..." Destaca el mètode de Cézanne no sempre ben assolit ni en la seva mateixa obra ni en la dels seus nombrosos seguidors , als quals acusa "d'haver-se enamorat més de l'esperit de l'obra , del seu aspecte, i de no haver seguit el camí que assenyalava..." Entre els qui han seguit Cézanne amb encert, destaca a Vidal Galícia, Tomàs Llobet i Ramón Soler Liró.²⁹³

El model de Cézanne serà adoptat amb reserves pels membres del grup que té diversos referents però cap intenció d'imitar-ne cap, el que pretenen és una renovació, un "nou ambient" que no arribarà a ser trencador, partint de models del passat fent la seva pròpia recerca per trobar el seu propi estil. En aquests sentit, hi ha algunes reflexions que Vidal Galícia manifesta per escrit a Iglesias fruit de converses entre els membres del grup en les seves tertúlies setmanals. Així, referit als grans mestres diu:

" no feien mai impresions sinó observacions diàries sobre la mateixa tela anant-la madurant a mida que l'anaven fent(...) coses arrodonides per les moltes observacions fetes de la contemplació del natural i de la interpretació que tu li dons si que nosaltres hi devem creure-hi."²⁹⁴

El model cezannià els agrada perquè és una superació de l'impressionisme, però tot i així en qüestionen alguns principis. Així Vidal parlant sobre les pintures de la Floresta i de Borges d'Iglesias esmenaria " en una segona sessió" alguns principis cezannians com el fet de marcar amb igual intensitat el

²⁹² Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 11-11-1922 , Autògrafs Borràs , V9, Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

²⁹³ CASSANYES. M. A. "Saló Nou Ambient". *Monitor*, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

²⁹⁴ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 28-9-1921: 1. Autògrafs Borràs , V9, Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

primer i segon terme, i el perfilat dels objectes que Vidal troba excessiu i redueix els volums.²⁹⁵

Cézanne posa al mateix nivell d'importància el dibuix i el color : " El dibuix i els colors mai no es poden separar. En la mateixa mesura que un pinta, també dibuixa. Com més harmònic esdevé el color, més precís resulta el dibuix."²⁹⁶ Vidal i altres membres del grup tenen diferents prioritats, donen màxima importància al dibuix i després a la composició i construcció dels objectes, volums i per últim el color i "la llum propia de cada objecte".²⁹⁷

En la composició és on el grup segueix més els principis de Cézanne, la línia és l'element constitutiu de les obres cezannianes, és com l'esquelet dels quadres. Les línies serveixen per unir, vincular, estructurar, en definitiva construir la composició, Cézanne utilitza línies verticals i horitzontals paral·leles al marc. També articula fragments de natura a través de línies verticals i horitzontals.

5.3.2. Gèneres pictòrics

Com hem apreciat en els catàlegs de les seves exposicions, aquests pintors centraran principalment els seus dibuixos i pintures en els mateixos gèneres que la pintura de Cézanne: el paisatge, el retrat i la natura morta. A més també hem de destacar algunes composicions amb figures i el tema del nu, sobretot treballat en dibuix i sense coartades temàtiques. Hi ha un interès d'experimentació formal però també la intenció de representar la realitat no mimètica ni sempre amable en la qual ells mateixos viuen immersos. Són artistes que viuen una vida bohèmia al marge de l'art institucional i comercial. Aquests joves pintors doncs, tenen el mèrit d'anar a contracorrent de l'art institucional, i aportar renovació, també assajaran les noves tendències avantguardistes especialment, com hem vist, el cubisme.

5.3.2.1. El paisatge suburbial i urbà

Així, els paisatges rurals, quasi sempre amb architectures, de Cézanne troben traducció en els paisatges suburbials, les fàbriques, els terrats i pobles petits on sovint no busquen el paisatge pintoresc sinó la realitat més prosaica que correspon a una societat industrial creixent. Enmig encara del període noucentista, on dominava el paisatgisme català, mediterrani i hedonista, com diu Fontbona:

²⁹⁵ id.

²⁹⁶ LEONHARD, K. *Paul Cézanne*, ed. 62, Barcelona, 1990, p.92

²⁹⁷ Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 28-9-1921: 2. Op. cit.

"el paisatgisme dels pintors de la generació del 1917 es caracteritza per la seva sobrietat, fruit d'una interpretació lliure del rigor cezannià i pels seus temes veristes, sòrdids, però com digué Junoy "exempts de lacrimogènia".²⁹⁸

De fet, el grup Nou Ambient continua la tradició, segons Fontbona, iniciada per Casas i Rusiñol que pinten el barri a llavors suburbial de Montmartre a París. Rusiñol també pinta les barraques de Montjuïc. Després la Colla del Safrà integrada per Mir, Pichot, Nonell i Ricard Canals seguiran la temàtica pintant els afores de Barcelona i el barri de Sants, del qual Marià Pidelaserra va pintar els carrers i les indústries a principis de segle.²⁹⁹ Nonell pinta paisatges suburbials de Barcelona de manera més dramàtica que els artistes del Nou Ambient. Nonell reflexa l'ambient polsós i miserable dels descampats, del barraquisme, els fums de les fàbriques. També els patis ressecs i sòrdids. Dibuixa el món trist i violent, tot i que no exempt de lirisme, antítesi de la Barcelona més esplèndida que de moment no interessava com a tema pictòric.

Ja hem comentat que a la Revista Camps Ribera escriu un article reivindicant els suburbis barcelonins (veure treball p.52-53) que van perdent bellesa amb l'expansió de la ciutat, i dels quals volen deixar constància sense nostàlgies ni dramatismes. És aquest concepte el que reflecteixen en els seus paisatges. Així dels inicis de Camps com a pintor podem veure un oli *Barcelona des de Montjuïc*, 1915(fig. 52) és una vista que mostra aquesta expansió industrial sense idealismes amb una paleta on domina el color safrà nonellià.

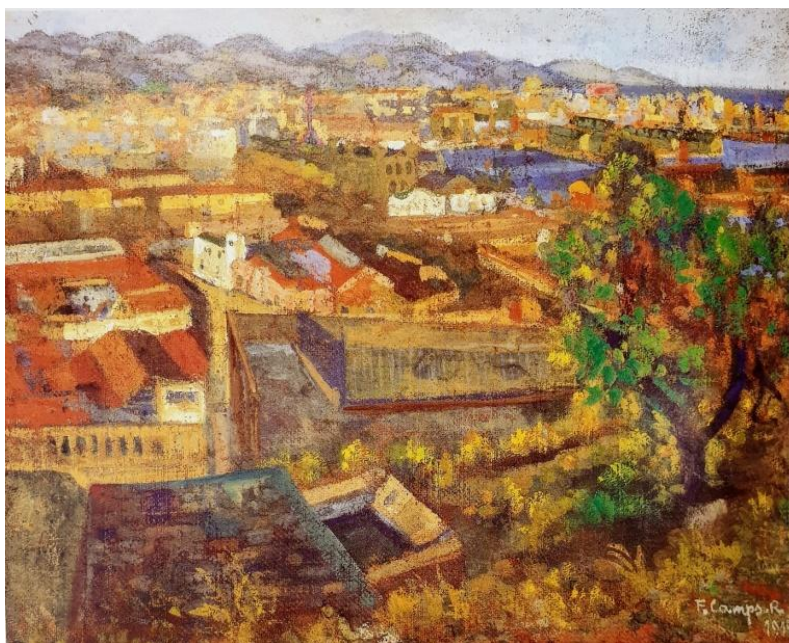

Fig .52. Francesc Camps Ribera, *Barcelona des de Montjuïc*, 1915 Col·lecció particular.

²⁹⁸ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya*, op. cit. p. 275

²⁹⁹ FONTBONA, Francesc. "De la Sala Parés a l'Art suburbial passant pels Quatre Gats" a *Barcelona 1900*, Mercatorfonds/Lunweg, Amsterdam, 2007 p.130-158

Camps pinta el sota Montjuïc, la Bordeta i el barri de Sants com en l'obra *Església de Sants*, 1921 (fig.53) on crea una composició que té molts paral·lelismes amb el quadre *Gardonne* (fig.54) de Cézanne. Dos exemples d'arquitectura i natura units per la mateixa gamma de colors i per la forma. Són dues composicions d'estructura piramidal, es posa èmfasi en la verticalitat marcada per les cases més properes del quadre de Cézanne i per alguns campanars i edificis del fons del quadre de Camps, amb un punt culminant en ambdues composicions, centrat en el campanar de les esglésies. Hi ha el contrapunt de la línia horitzontal que marca el camp de gespa de la composició de Cézanne del primer terme i la modulació de natura i arquitectura amb contrastos de tons càlids i freds com a instrument per crear plans més propers i altres més allunyats que donen profunditat. En la composició de Camps també hi ha una modulació amb pinzellades curtes adoptada de Nonell amb línies als arbres que tendeixen a l'arabesc cezannià però a primer pla hi ha un intent d'aplicar la perspectiva tradicional amb línies de fuga que allarguen aquest primer pla. La paleta d'ambdues pintures és molt semblant a base d'ocres, verds, i blaus i grisos del cel, en el quadre de Camps s'hi afegeix el blanc d'algunes cases que proporciona més contrast lumínic envers la llum més uniforme de la composició de Cézanne. En conjunt, al quadre de Camps hi ha una voluntat de representació més naturalista sobretot de l'arquitectura que en la composició de Cézanne, en la qual hi ha línies de contorn en les cases que comporten una geometrització i síntesi que no veiem en la composició de Camps.

Fig .53. Francesc Camps Ribera, *Església de Sants*, 1921, Barcelona, Col·lecció particular

Fig .54. Paul Cézanne, *Gardonne*, 1885-86

En el mateix sentit veiem, també d'aquest artista, una *Vista de Barcelona*, 1924 (fig.55) des del Montjuic, amb una paleta molt cezanniana i pinzellada nonelliana a primer pla. Hi ha un fort contrast entre el protagonisme que Camps concedeix al paisatge amb barraca i el fons industrialitzat del port. És una mostra d'aquesta Barcelona a dos ritmes molt diferenciats.

Fig .55. Francesc Camps Ribera, *Vista de Barcelona*, 1924, oli sobre tela, 60x73cm. Col·lecció particular

Fig .56. Ramon Soler Liró, *EL moll de Barcelona*, 1923, Fotografia col·lecció Joan Soler Jové

Una altra visió de l'altra banda del moll de Barcelona amb Montjuic al fons, l'ofereix l'oli de Ramón Soler Liró *El moll de Barcelona*, 1923, de caràcter més extrem i auster però de composició molt ben pensada i precisa, on destaca a primer terme la humil caseta del vigilant del moll molt ben delimitada. Seguint en aquesta línia destaquem també d'aquest artista dues obres sobre el mateix tema *El Rec*, 1920 (fig. 57) que està dins "de la nova estètica de paisatge degradat vist sense idealismes".³⁰⁰ En aquest naturalisme buscat també fa servir alguns dels principis de Cézanne com són la paleta cezanniana de contrast d'ocres i verds amb les pinzellades modulades que van donant volum i profunditat als arbres que emmarquen el camí i la composició de línies verticals de les xemeneies de les fàbriques i els pals de telègraf que allarguen la verticalitat amb el reflex de l'aigua. Quasi el mateix és pot dir de *El rec comtal*, 1921 (fig.58) però amb més intensitat colorística i amb el reflex de la fàbrica a l'aigua busca una composició més simètrica. Cassanyes destaca d'aquesta obra "les tonalitats cendroses i expressives, angulosament estructurada amb vigor."³⁰¹

³⁰⁰ FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya.. op. cit.* p. 279

³⁰¹ CASSANYES. M. A. "Saló Nou Ambient", *Monitor*, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

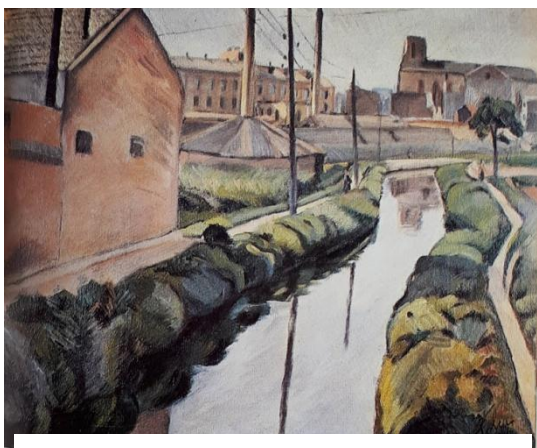

Fig .57. Ramon Soler i Liró, *El Rec*, 1920,
Col·lecció Particular

Fig .58. Ramon Soler i Liró, *El rec Comtal*, 1922,
Col·lecció Particular

També pinta paisatges industrials Tomàs Llobet en obres com *El Paisatge*, (fig.59) presentat i reproduït en el catàleg de l'Exposició d'Art barcelonina, del 1921 i en el qual "amb factura més primària i traç més sec juga amb les verticals de les xemeneies de les fàbriques, els pals de telègraf, i tot d'arbres que emmarquen un camí."³⁰² De joc de verticals i de perspectiva semblant tenim també l'obra de Llobet *El paisatge de la Bordeta*(fig.60) obra reproduïda a la revista *Nou Ambient*,³⁰³ a primer terme i bordejant el camí un mur de ciment trenca amb tot el lirisme que podria tenir el paisatge. També del mateix artista *Les atzavares*,(fig.61) presentada a l'exposició de les Galeries Dalmau del 1921, on al revés de l'anterior, en primer terme hi ha la natura tractada amb pinzellades molt nonellianes i al fons les fàbriques amb dibuix molt precís. En les tres obres el contrapunt de la verticalitat, és la diagonal cap a l'esquerra que els hi dona profunditat.

Fig .59. Tomàs Llobet, *El Paisatge*, 1921, Reproduïda
al catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1921.

Fig .60. Tomàs Llobet, *Paisatge de la Bordeta*,
reproduïda a *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1,
Barcelona, Abril, 1924, p.10

³⁰² FONTBONA, Francesc. *El paisatgisme a Catalunya*, op. cit. p. 278

³⁰³ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1, Barcelona, Abril, 1924, p.10

Fig .61. Tomàs Llobet, *Les Atzavares*,1921
Col·lecció Particular

Tampoc és idíl·lic el *Paisatge*,1922 (fig.62) de Josep Ventosa, reproduït a la revista *Monitor*³⁰⁴ de marcada composició vertical on els arbres s'alternen amb els pals de telègraf. A la mateixa pàgina d'aquesta revista també es reproduueix l'obra d'Alfons Iglesias *El pont del canal*,1922(Fig.63) en la mateixa línia de combinar sense idealismes natura i arquitectura funcional, amb un primer pla del canal en perspectiva diagonal.

Fig .62. Josep Ventosa,*Paisatge*, 1922, reproduït a *Monitor*, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

Fig .63. Alfons Iglesias,*El pont del canal*,1922 reproduït a *Monitor*, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

Un toc d'innocència perduda el veiem en l'obra *Els caballitos*,1924 (fig.64.) de Jacint Olivé, reproduïda i citada a la revista *Nou Ambient*, tela sobre el raval de Barcelona que "té tot l'encís dels afores de ciutat".³⁰⁵ També el motiu dels cavallets de fira el veiem a *La plaça Blasco de Garay*,1924 (fig. 65) és una de les places del barri de Poble Sec que va pintar Camps Ribera, presentada a la seva exposició individual a can Dalmau el 1925. És una obra de paleta cezanniana amb pinzellada curta que s'acosta a Nonell, com l'obra de l'Olivé, ofereix una imatge amable de barri popular en un moment festiu.

³⁰⁴ *Monitor*, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

³⁰⁵ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p. 8

Fig.64.Jacint Olivé, *Els Caballitos*,1924,reproduïda NOU AMBIENT. N° 6, Desembre, 1924, p .8

Fig.65.Francesc Camps Ribera,*La plaça Blasco de Garay*, 1924, oli sobre tela,48x58cm, MNAC

Una altra plaça a destacar que també té un punt de vista elevat, és la interpretació de *la Plaça Tetuan*, 1927 (fig.66) de Vidal Galícia, que podem considerar zona suburbial a l'època. És una pintura de composició cezanniana, hi ha una combinació d'allò orgànic i geomètric que forma una diagonal de dreta i esquerra amb la qual aconsegueix crear profunditat sense utilitzar la perspectiva.

Fig.66. Francesc Vidal Galícia,*Plaça Tetuan*, 1927, oli sobre tela, 50'5 x 59'5cm. Col·lecció Francesc Fontbona

Hi ha una voluntat de simplificació geomètrica de les formes arquitectòniques del primer pla però una idea més mimètica de representació dels arbres i dels edificis del fons. La gamma cromàtica també és molt cezanniana, i desenvolupa pautes de contrast alternant colors càlids ocre i ataronjats i freds amb les diferents tonalitats de verds, grisos i blaus i així suggereix una il·luminació uniforme en tota la composició que no varia entre les dues parts, la zona del primer i segon pla queda unificada formant una pauta contínua i equilibrada de tons relacionats i contrastats entre si. El tons blau pàl·lids i difusos del cel accentuen el volum dels edificis, recurs també cezannià. Vidal busca una aparença més naturalista aplicant pinzellades amb tècnica més tradicional.

Dins d'aquestes visions de barris trobem un subtema molt treballat pels artistes del Nou Ambient que és el de patis i terrats que també va fer Nonell. Es tracta de composicions molt geomètriques on el dibuix té un paper primordial. Així Ramon Soler pinta el pati de veïnat que veu des dels finestrals del seu taller del carrer Argenters(fig. 67) on hi ha una barreja d'interior i ple aire poblat de personatges de barri. Des d'un punt de vista també elevat, Camps Ribera pinta *El galliner* (fig.68) presentada i reproduïda a l'Exposició d'Art del 1920, de composició molt geomètrica però amb profunditat que permet albirar el carrer i la serra de Collserola amb Sant Pere Màrtir, a més de la quotidianitat del pati amb gallines, tema del quadre, en una línia realista i gens idealitzada.

Fig.67. Ramon Soler Liró, *Pati*, 1920-25
Fotografia Arxiu Joan Soler Jové

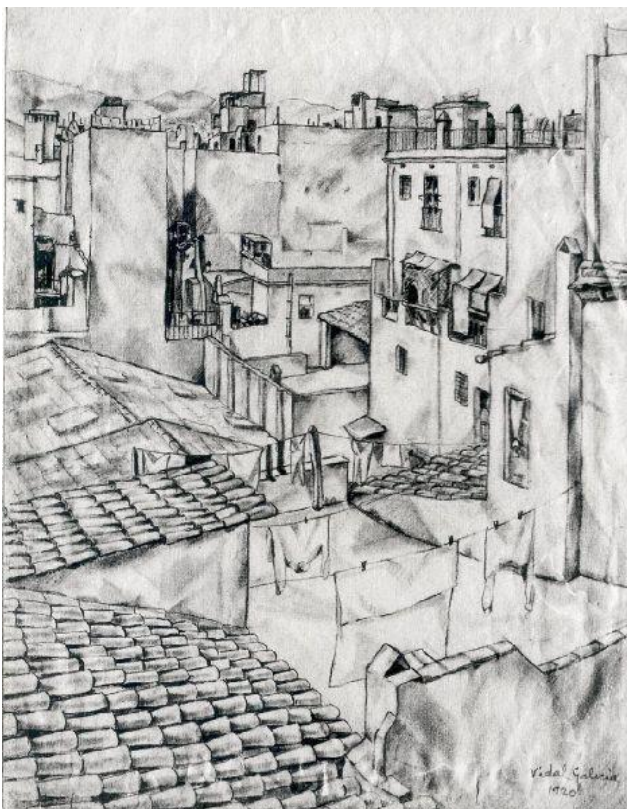

Fig.68. Francesc Camps Ribera, *El Galliner*, 1920
Fotografia Arxiu Mas, Instituto Ametller de Arte Hispánico

Fig.69. Jacint Olivé, *Pati Gris*, 1920. Fotografia Arxiu Mas, Instituto Ametller de Arte Hispánico.

Jacint Olivé presenta a la mateixa l'Exposició d'Art del 1920 *Pati gris*(fig.69) sense figures i amb punt de vista frontal, despullat de tota anècdota que representa aquella síntesi sense detalls superflus que també podem veure en moltes de les composicions vistes fins ara i que s'acosta als patis desolats que feia Nonell.

Molt ben construït és el dibuix *Terrats*, 1920 (fig. 70) de Vidal Galícia presentat a l'exposició de les Galeries Dalmau del 1920, es tracta d'una composició amb bon equilibri de línies horitzontals i verticals, amb els terrats que van marcant plans a diferent alçada i que donen profunditat. Hi ha algunes notes pintoresques com la roba estesa, les persianes i la saturació d'espais.

Fig. 70. Francesc Vidal Galícia, *Terrats*, 1920, Llapis sobre paper, 27,8x21,6cm. MNAC

En una línia diferent es troba el dibuix de Vidal Galícia *Passeig del Born*, 1920 (fig. 71), presentat a l'exposició de les Galeries Dalmau del 1921, que surt de la temàtica suburbial per plasmar una Barcelona més cèntrica amb una imatge icònica, tot i que encara no té protagonisme, com és Santa Maria del Mar. Aquesta vista, amb una acusada perspectiva en diagonal, s'acosta a allò que el grup Nou Ambient també reivindica en la seva revista en un article titulat "Volem un pintor de la ciutat",³⁰⁶ és a dir la plasmació pictòrica de la Barcelona més emblemàtica.
(Veure treball p.83-84)

Fig. 71. Francesc Vidal Galícia, *Passeig del Born*, 1920 Llapis plom, 16x11,5 cm. Col·lecció Joan Soler Jové

³⁰⁶ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 6, Barcelona, Desembre, 1924, p. 7

5.3.2.2.El Retrat

El retrat i l'autoretrat és un tema important en la trajectòria d'aquests pintors, com també ho era per Cézanne. En una època que amb l'arribada de la fotografia, el retrat pictòric perd bona part del seu sentit, Cézanne reinventa aquest gènere, per ell l'objectiu principal no serà la persona retratada sinó representar-ne l'essència, la síntesi. Hi ha alguns retrats del grup Nou Ambient, especialment de Camps Ribera que al principi segueixen alguns dels principis cezannians però tots ells tenen una tendència clara cap al realisme, i a donar més rellevància psicològica a la persona retratada, que per Cézanne acaba sent un objecte d'experimentació. A falta d'encàrrecs, aquests pintors s'utilitzen a si mateixos i a les persones més properes com a models, també fan apunts de personatges de la faràndula, vistos en els cafès i cabarets que freqüentaven.

Disposen d'autoretrats de Camps Ribera, Alfons Iglesias, Vidal Galícia, Ramon Soler Liró i autocaricatures d'Antoni Roca. Seguint la seva línia ideològica tots ells es representen tal com són, en fons neutres, sense idealismes amb intenció psicològica. Iglesias es representa amb la carpeta de dibuix, posant en relleu la seva condició d'artista, els trets de la fesomia tendeixen a ser geomètrics especialment, la col·locació del cabell en l'òval facial (fig. 72) el fons sense ornaments tractat amb pinzellades nonellianes com algunes parts del vestit. Francesc Camps Ribera i Vidal Galícia es representen amb pipa com Joan Miró, Joan Serra, Alfred Sisquella i altres membres d'aquesta generació, la pipa és símbol de vetllades de cafè i tertúlia. L'autoretrat de Vidal (fig.74) és frontal, de mirada directa, i actitud de "menjar-se el món" tal com es mostra en moltes de les cartes que escriu a Iglesias. Camps s'ha representat molt segur com a líder i artista que ja ha conegut l'èxit (fig.73) molt diferent d'actitud respecte un autoretrat anterior (fig.75) del 1919, més proper a Cézanne amb les faccions més geomètriques i modulacions de pinzellades on es mostra amb rostre encuriolit, com a jove que està descobrint la vida.

Fig.72. Alfons Iglesias, Autoretrat
Catàleg Grifé&Escoda, 1979

Fig.73 F.Camps Ribera, Autoretrat,
1926, Col·lecció Particular

Fig.74.F. Vidal Galícia, Autoretrat
1933, Llapis conté sobre paper,
29,7x23cm. MNAC

Ramon Soler Liró es va autoretratar durant tota la vida. J. M. Cadena remarca aquesta faceta d'aquest artista que ja el 1918 va presentar un autoretrat a l'Exposició de Belles Arts de Barcelona. Dels seus autoretrats, Cadena destaca que " procuraba retratarse tal como era en lo físico, transparentándose en su rostro las angustias y frustraciones de su alma."³⁰⁷ L'autoretrat dels anys 20 (fig.76) està dotat d'una forta introspecció psicològica.

Fig. 75. F. Camps Ribera, *Autoretrat*, 1919, oli sobre tela, 42,5x34,5cm. Museu de Valls

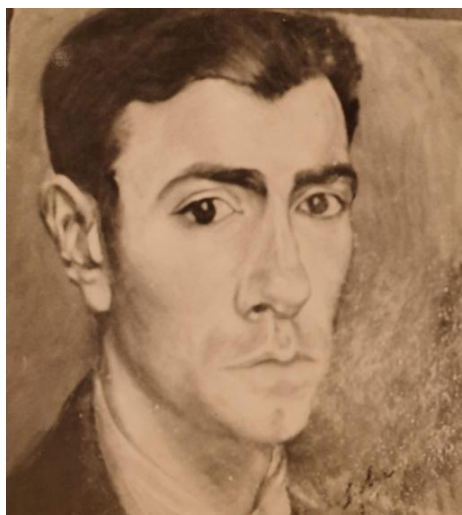

Fig. 76. Ramon Soler Liró, *Autoretrat*, 1920- 25
Fotografia Arxiu Joan Soler Jové

Antoni Roca es va autocaricaturitzar en les més diverses situacions corresponents a les múltiples facetes artístiques a les quals es va dedicar, s'autodibuixa fent teatre, pintant, escrivint... també de tertúlia amb els seus companys del Nou Ambient al restaurant Refectorium (fig.8). Ja hem dit que Antoni Roca, escriu un article a la revista del grup argumentant el valor que té la caricatura que defineix com "el més espiritual dels medis d'expressió gràfica" és un mitjà artístic molt present en països avançats i civilitzats (treball p.54).

Fig. 77. Antoni Roca, *Una penya en el Refectorium*, 1923, Reproduïda al catàleg CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991, Fundació Caixa Barcelona, 1991

³⁰⁷ CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Ramon Soler, pintor humilde e injustamente olvidado." *Diario de Barcelona*, 15 Octubre 1972

Camps Ribera és l'artista que durant aquests anys realitza més retrats. Ell mateix escriu a la revista un article en defensa del retrat en detriment de l'auge de la fotografia (treball p.54). Com diu Miralles ja a la primera exposició conjunta del grup del 1919 presenta el primer retrat de la seva nòvia Montserrat (fig.78)que Joan Sacs va criticar molt:" inhàbil de factura, desfet de dibuix,brut de color i de robes encarcerades."³⁰⁸ Camps Ribera l'any següent va pintar un altre retrat de la Montserrat (fig.79) de més qualitat. Hi és present el realisme sintètic que buscava Cézanne però amb voluntat més naturalista, sobretot pel que fa al color de les carnacions i el tractament dels plecs del vestit. L'artista segueix el modulad de pinzellades per donar volum, però només utilitzant tons càlids, ocres i beix per la carn i tons de vermell i negre pel vestit. La figura és frontal, molt estàtica i corpòria. Els trets de la cara, simplificats i geomètrics sobretot els ulls i l'òval de la cara. La mà pesant,el cos molt compacte,però hi ha una plasticitat que s'allunya de les formes geomètriques d'alguns retrats de Cézanne, amb línies de contorn molt suaus. Hi ha l'esperit del model de Cézanne, més que l'aplicació estricta dels seus principis.

Fig.78. Camps Ribera, *Montserrat en negre*, 1919 oli sobre cartró,67x51,5cm.Col·lecció particular Barcelona

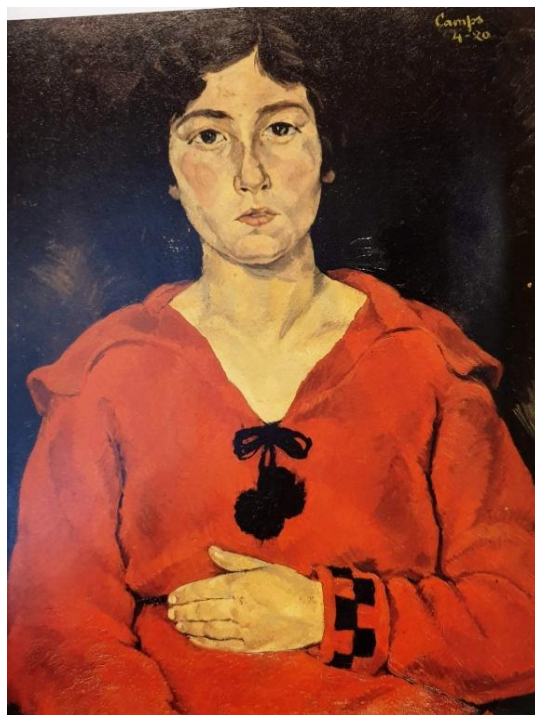

Fig. 79. Camps Ribera, *Montserrat en vermell*, 1920, oli sobre cartró,67x54cm, Col·lecció Pau Basora, Barcelona

³⁰⁸ MIRALLES, Francesc. "Biografia Camps Ribera" a *CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991*, Fundació Caixa Barcelona, Barcelona, 1991[Catàleg d'exposició,], p. 15

Hi ha un salt important cap al realisme entre aquests retrats i l'oli *Aurèlia*, 1922 (fig.80) retrat de la seva primera dona, on el tractament de la figura és molt més naturalista en el posat, els trets facials i el color de les carnacions. El vestit i l'abric estat tractats amb la pinzellada breu i repetida de Nonell que Camps anirà accentuant en posteriors retrats. El 1922 Camps Ribera també presenta a l'exposició col·lectiva de les Galeries Dalmau l'obra *Retrat* (veure treball p.62 fig.27) de Carmen Nicolau Massó(1901-1990)escriptora, periodista, traductora catalana, amiga del grup Nou Ambient que freqüentava l'estudi del carrer Argentera.

Fig.80. Camps Ribera,*Aurèlia*, 1922, oli sobre tela, 80x60cm, MNAC

Camps també realitza retrats dels seus patrocinadors com el dibuix que va fer al marxant Josep Dalmau (fig.81) tal com era al 1923, el va fer inspirant-se en una fotografia. També fa fer un retrat d'Alejandro Antonietti (fig.82) amic i benefactor del grup Nou Ambient (veure treball p.31).

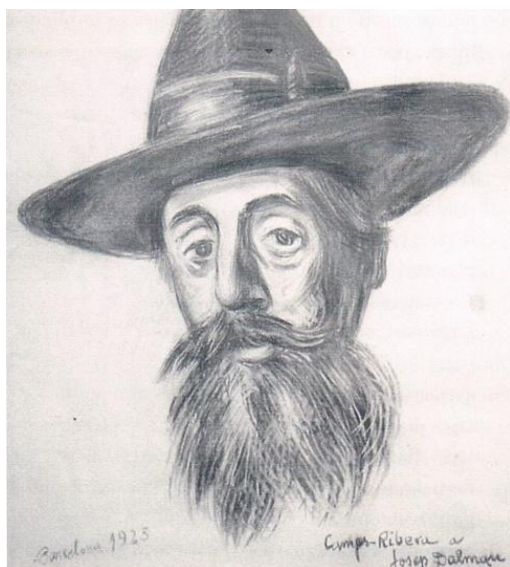

Fig.81. Camps Ribera,*Retrat de Josep Dalmau*,1923 Carbó i tinta xinesa,56,5x49cm, Col·lecció Cercle Artístic de San Lluç.

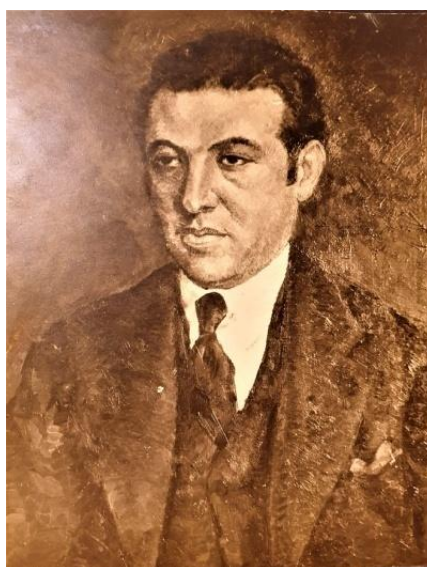

Fig.82 Camps Ribera,*Retrat A. Antonietti*, Fotografia Col·lecció Joan Soler Jové

Fig. 83 Camps Ribera, *Del Alcázar Español*, 1918, Pastel i aquarel·la sobre paper, 20,5x22,5cm. MNAC

Camps fa també nombrosos apunts i dibuixos de personatges de cafè i cabarets que freqüentava com el personatge *Del Alcázar Español*, 1918, (fig.83) de color i línies molt nonellianes. El Alcázar Español era una sala situada al carrer de la Unió, nº 7 on feien espectacles de *clown*, sarsuela, mim, ball, cant flamenc, *music-hall* i també teatre en català.³⁰⁹

Fig. 84 Alfons Iglesias, *La Padrina*, oli sobre tela
Catàleg Gifré&Escoda, 1979

D'Alfons Iglesias conservem un retrat de la seva padrina (fig.84)que es va poder veure en l'exposició homenatge d'aquest artista el 1979,³¹⁰ de clara tendència fauvista i esperit dramàtic nonellià. És una pintura molt plana, on utilitza una paleta de colors arbitrària i molt atrevida en la figura i en el fons que l'envolta a manera de crisàlide molt decorativa. Però la posició encorbada de la figura, el cap cobert amb un mocador i sobretot l'expressió de tristesa del rostre l'acosten clarament a les figures expressionistes de Nonell.

³⁰⁹ Enciclopèdia de les Arts Escèniques

<https://www.institutdelteatre.cat/publicacions/ca/enciclopedia-arts-esqueniques/id1121/alcazar-espanol.htm> Consultat 22-11-2019

³¹⁰ *Exposició Homenatge a Alfons Iglesias Domènech, (1894-1975)*, GRIFÉ&ESCODA, Barcelona, 1979

Per últim recordar (veure treball p.54-55)que la revista va publicar dos retrats de Francisco Sainz de la Maza que ja en aquests anys era un excel·lent retratista i començava a tenir encàrrecs. No sabem quina relació personal va tenir aquest pintor amb el grup Nou Ambient però segur que apreciaven les dots de Sainz de la Maza per al retrat, gènere que ells tenien en molta consideració. El més destacat és el retrat del seu germà Eduardo, violoncel·lista (fig.85) pintat el 1922, molt probablement va ser reproduït per primer cop a la revista *Nou Ambient* el 1924.³¹¹ El 1925 va ser presentat a Madrid i va tenir molt èxit, que recull la premsa amb molt bones crítiques, es celebrat "como pintura moderna por su perfección clásica". El mateix any també apareix un article i la reproducció del quadre a la revista *La Esfera*, amb text del crític José Francés.³¹² El retrat va ser premiat el 1926 a l'Exposición Nacional de Madrid.³¹³ *El violoncelista* està en la línia de síntesi realista propera al Nou Ambient, el fons és neutre molt treballat amb pinzellades amb una paleta de colors terrosos propera al grup i també a Cézanne. La mateixa gamma de colors s'utilitza en la figura amb una lleugera geometrització de les faccions i la pinzellada modulada de les carnacions. La composició talla figura i instrument concedint màxim protagonisme i expressivitat a les mans.

Fig.85 Francisco Sainz de la Maza, *El violoncelista*, 1922
oli sobre tela, 99x69cm. Col·lecció particular

³¹¹ TRENCHS, Victoria, *Retrat del violoncel·lista*, missatge per a Assumpció Cardona, 10-10-2019, 11:31. El retrat va ser reproduït a *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 4, Barcelona, Setembre, 1924, p. 10

³¹² *La Esfera*, nº587, Madrid, 4-4-1925

³¹³ GÜELL, Toni. *Sainz de la Maza : pintor y pedagogo, 1900-1984*, [S.l.:s.n.]DL, 2011, p. 18

5.3.2.3.Composicions amb figures

Els membres del Nou Ambient també van treballar un tipus de composicions amb figures amb registres i influències diversos, on reflecteixen escenes de la vida quotidiana de la classe menestral, en tasques quotidianes i també d'oci. Destaquem *El balcó*(fig.86) de Francesc Vidal Galícia reproduït a la revista Nou Ambient³¹⁴ i presentat a l'exposició del grup Nou Ambient del 1925.Mostra tres dones amb expressió concentrada, en diferents posicions fent tasques quotidianes com cosir i fer boixets aprofitant la llum natural. Són figures on el volum està força accentuat que recorden l'estètica noucentista. De factura diferent, Ramon Soler també té una composició frontal de *Dones al balcó* (fig.87)representant la galeria del pati interior del domicili del carrer Sardanya de l'artista on les senyores acostumaven a prendre la fresca mentre realitzaven feines de casa com cosir. L'obra té una paleta d'ocres i verds molt cezanniana i figures poc marcades,fetes amb taques, just amb algunes línies de contorn negre per sostenir els cossos que resulten molt expressives. És la monotonia del dia a dia, trencada a vegades per una mica d'esbarjo com l'escena de picnic camperola de Ventosa *Un dia de camp*(fig.88) reproduïda a la revista *Nou Ambient*.³¹⁵

Fig. 86 Vidal Galícia, *El balcó*,1924
reproduïda a NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 5,
Novembre, 1924,

Fig. 87 Ramon Soler Liró,*Dones al balcó*, 1930 aprox.
Col·lecció Montserrat Soler Jové

Fig.88.Josep Ventosa,*Un dia de camp*,1924
NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 2, Juny, 1924

³¹⁴ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 5, Barcelona, Novembre, 1924, p.7

³¹⁵ NOU AMBIENT. Revista d'art, Nº 2, Barcelona, Juny, 1924, p. 13

Antoni Roca va pintar i dibuixar nombroses escenes de la vida quotidiana, laboral i artística del moment. Hem vist (fig.77)com es dibuixa ell i els membres del grup fent tertúlia al restaurant el Refectorium. La revista *Nou Ambient* reproduceix un dibuix *La calaixera*³¹⁶, obra presentada a l'exposició de les Galeries Dalmau del 1922, dibuix a la ploma destacat per la crítica com a "mostra de fina sensibilitat."³¹⁷ Mostra una escena casolana d'una dona llegint, de tendència més aviat expressionista, dibuixat a base de taques, algunes per marcar ombres o donar una certa profunditat que són molt característiques dels dibuixos de Roca d'aquesta època, en els quals representa allò que és més essencial per recrear l'ambient volgut.

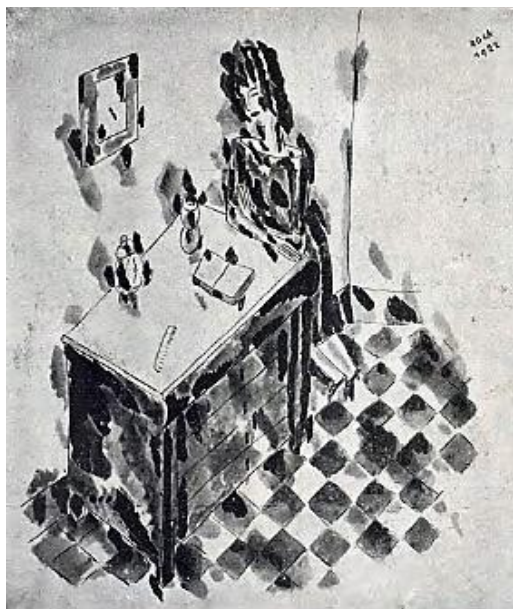

Fig. 89 Antoni Roca, *La calaixera*, 1922, reproduïda NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 5, Barcelona, Novembre, 1924, p. 1

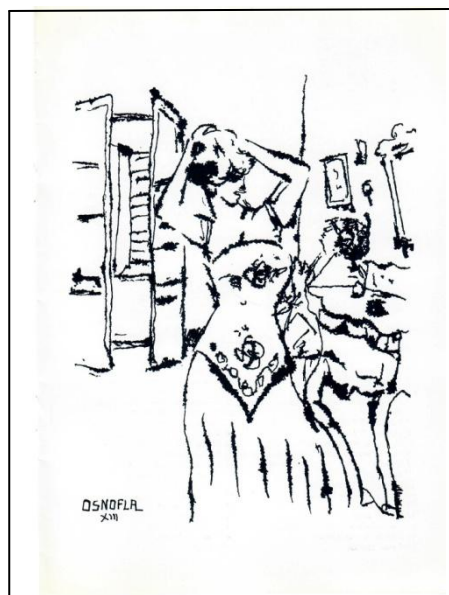

Fig. 90 Alfons Iglesias, *Dibuix a la tinta*, reproduït Catàleg Grifé&Escoda, 1979

També sense detalls superflus és aquest *Dibuix a la tinta* (fig. 90) d'Alfons Iglesias present en l'exposició retrospectiva del 1979³¹⁸ on es mostra una escena de *toilette* desinhibida, amb síntesi d'elements i el traç vibracionista característic de molts dibuixos d'Iglesias.

³¹⁶ NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 5, Barcelona, Novembre, 1924, p. 16

³¹⁷ " Pàgina Artística de la Veu", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 6-4-1922, p. 5

³¹⁸ *Exposició Homenatge a Alfons Iglesias Domènech*, (1894-1975), op. cit.

Ramon Soler té diverses composicions amb figures que recorden les composicions de banyistes de Cézanne on hi ha un canvi de registre respecte obres anteriors. Són obres delicades, que tenen un aire *naïf*. Algunes amb figures totes nues emmarcades per la natura com *Figures*, 1924. Però Soler no vol representar el paradís ni la *joie du vivre* de les pintures cezannianes sinó molts dels prejudicis i costums de l'època. La revista *Nou Ambient* destaca com la millor d'aquest tipus d'obres *La vergonyosa*, de la qual a falta de localitzar la pintura disposem a manera de écfrasis una descripció molt suggerent i força detallada que va fer Camps Ribera a la revista *Nou Ambient*:

" Sis noies nues envolten la noia tota vestida que no s'atreveix a mostrar la seva nuditat: és la vergonyosa. Les altres noies totes alegres es donen per complet a la natura, i els ocres i rosats dels seus carns, complementen les finors del paisatge de verds tendríssims. La vergonyosa, però, tota vestida vol i dol, potser no costaria molt de convèncer-la però el pintor fa que quedi vestida i amb el prejudici, per donar una nota fosca, un bell contrast que ajuda a valorar en tot brillant les altres notes de claror."

319

Una altra d'aquestes composicions de Soler, *Abillant la núvia* (fig. 91) va ser publicada a la primera edició del primer número de la revista *Nou Ambient* (veure treball p.45) i censurada per un nu femení que ratlla la candidesa i la innocència. És una escena costumista d'una núvia en el procés de ser pentinada i ajudada a vestir-se per les amigues el dia del seu casament, però el contrast està en què l'escena transcorre en un marc camperol molt cezannià amb els arbres que a manera d'arquitectura emmarquen les figures.

Fig.91 Ramon Soler Liró, *Abillant la núvia*, 1924,
Fotografia arxiu Joan Soler Jové

³¹⁹ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 3, Barcelona, Agost, 1924, p.9,10

5.3.2.4.Natura morta

La natura morta és un tema tractat per tots els membres del grup tot i no ser preferent. Els serveix per experimentar pictòricament formes, posicions i sobretot textures diferents d'elements de la natura, sense les connotacions de significat d'aquest gènere en èpoques anteriors i evitant, com Cézanne i també Nonell (que també admira Cézanne), les composicions jeràrquiques convencionals del gènere. Són composicions austeres, sintètiques que busquen plasmar allò més essencial i moltes d'elles tenen clara influència de Nonell en la composició i la pinzellada.

Com Cézanne, els artistes del Nou Ambient experimenten amb les formes de l'esfera, el cilindre i el con,³²⁰ plantejades en fruites, gerros, ampolles ... L'objecte té un protagonisme absolut a diferència de Cézanne que jugava amb les composicions de les superfícies i les parets. En aquest sentit, les natures mortes del grup Nou Ambient segueixen més les composicions de superfícies i parets a vegades contínues i neutres de Nonell, amb bon treball de pinzellades curtes, buscant la densitat dels objectes.

Són freqüents els temes clàssics com els rams de flors, destacant *Les roses* (fig.92) d'Antoni Roca presentada a les Galeries Dalmau el 1923 i reproduïda a la revista *Nou Ambient* Camps la va qualificar com a "sòbria de color, dibuixada deliciosament, aplomada i correcta".³²¹ També en la mateixa línia, *El gerro verd* (fig.93) de Josep Ventosa, reproduït a la revista *Nou Ambient*³²² i obra elogiada per Rafael Benet.³²³ En ambdues obres hi ha una continuïtat entre el fons i la superfície tractats amb pinzellada nonelliana on es recolzen els gerros.

Fig.92 Antoni Roca, *Les roses*, 1923
reproduïda *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 4,
Setembre, 1924, p.8

Fig. 93 Josep Ventosa, *El gerro verd*, 1924,
NOU AMBIENT. Revista d'art, N° 6,
Desembre, 1924, p.6

³²⁰ K.LEONHARD. *Paul Cézanne...p.93*

³²¹ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 4, Barcelona, Setembre, 1924, p.8

³²² *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.6

³²³ BENET, Rafael. "Cròniques d'art", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 22-5 1925, p.5

Dins la línia clàssica Vidal Galícia va pintar al menys dues natures mortes amb llibres com a protagonistes. Una, exposada a can Dalmau el 1922 i que es pot

Fig. 94.F. Vidal Galícia,*El llibre*, 1924 reproduïda a *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 2, Juny, 1924, p. 14

veure en la fotografia (veure fig.28) i que va ser qualificada per Cassanyes com a : " mate, densa, sensible i pregon, d'una potent i reposada plenitud".³²⁴ Una altra, de temàtica semblant, *El llibre* (fig. 94) va ser reproduïda a la revista *Nou Ambient*.³²⁵ En primer pla hi ha un gerro i un llibre obert, en aquest cas per la pàgina de les tres Gràcies de *La primavera* de Botticelli amb un punt de vista elevat per tal que es vegi bé la reproducció.

La *Natura morta* d'Iglesias(fig.95) que va formar part de l'exposició dedicada a Camps Ribera de l'any 1991 i reproduïda al catàleg³²⁶ és de línia cézanniana en la tècnica i la disposició dels objectes. Els fruits estan col·locats sense ordre jeràrquic en diferents posicions per tal de veure'ls des de diferents punts de vista. El contorn dels objectes està marcat i es van modulant les formes amb pinzellades breus que van donant volum.

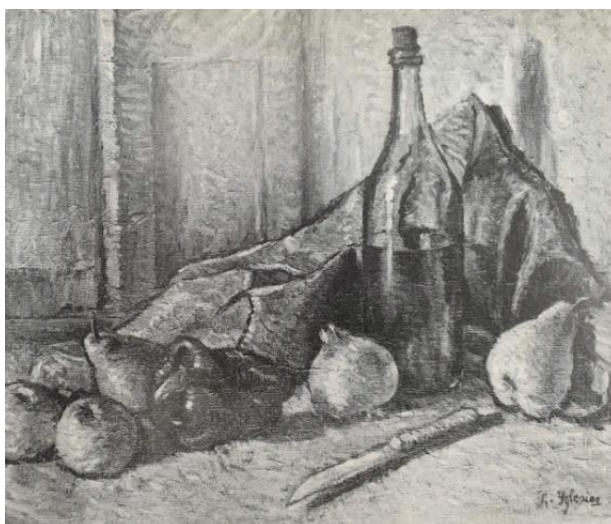

Fig. 95 Alfons Iglesias,*Natura Morta*, oli sobre tela, 46x55 cm Col·lecció Marc Oller, Terrassa

També en la línia de Cézanne però amb més personalitat tenim *La manta zamorana* (fig.96)de Jacint Olivé presentada i reproduïda en el catàleg de L'Exposició d'Art de Barcelona del 1921. Obra on també es pot veure el modulats de pinzellades cezannianes per donar volum a les fruites i gerra però on pren protagonisme l'humil manta en la seva disposició en diagonal des de la paret fins a la superfície de la taula. Destaca també d'aquesta pintura la

³²⁴ CASSANYES. M. A. *Saló Nou Ambient*. Monitor, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

³²⁵ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 2, Barcelona, Juny, 1924, p. 14

³²⁶ CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991, op. cit.

riquesa de textures, amb petits gruixos de pintura que accentuen l'atmosfera rústica de la composició.

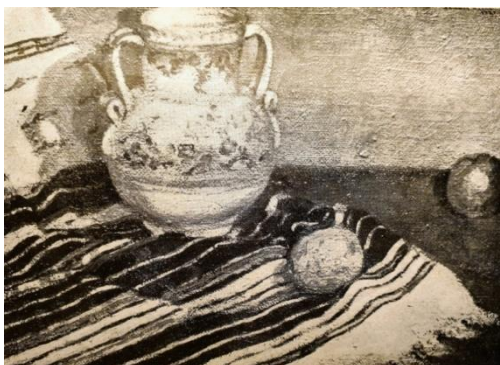

Fig.96 Jacint Olivé, *La manta zamorana*, 1921
catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1921

Fig.97 F.Camps Ribera, *Natura Morta*, 1920, 43 x 58 cm
oli sobre tela, Fons d'art de la Generalitat de Catalunya

També molt cezanniana és la *Natura morta*, 1920 (fig.97) de Camps Ribera amb contorns suament marcats dels objectes i modulacions de color formant un mosaic de tons que es fonen uns amb els altres. La inclinació de la taula, recurs molt cezannià, afavoreix l'estudi de la superfície i el coneixement dels objectes subratllant-ne el seu caràcter tridimensional. Les natures mortes posteriors de Camps Ribera tindran més influència de Nonell, tant per les composicions, com pels elements de la natura triats, com per les superfícies on hi aplica la pinzellada nonelliana. Ara bé com podem veure en *Natura morta amb sardines* (fig. 99) comparada amb *Natura morta d'arengada*, 1910 de Nonell (fig.98) la paleta de colors de Camps és més rica que la de Nonell i tendeix més al realisme. Nonell aplica la tècnica de Cézanne marcant els contorns dels objectes i va modulant amb pinzellades amb una gamma de colors càlids terrosos amb tocs de blanc per donar volum i densitat. El contrast de textures i colors és més acusat en la composició de Camps, on queda molt contrastada la textura platejada de les arengades i la més brillant i amb colors molt naturalistes del tomàquet i el pebrot.

Fig.98 Isidre Nonell, *Natura morta amb cebes botifarra i arengada*, 1910

Biblioteca Museu Victor Balaguer, Vilanova i la Geltrú

Fig.99 F.Camps Ribera, *Natura Morta amb sardines*
Col·lecció Privada

5.3.2.5.EL nu

Tots els membres del Nou Ambient tenen apunts, notes i dibuixos de nus masculins i femenins en diverses posicions, tractats de forma acadèmica i que mostren les seves habilitats amb el dibuix. Destaquen com a més personals els de Camps Ribera, del qual es va censurar al primer número de la revista *Nou Ambient* (veure treball p.45) l'oli *Noia nua ajeguda*, 1924 (fig.100) que té un bon tractament dels volums i de les textures pictòriques. Carles Soldevila considera un "error" que s'hagi censurat aquest nu i el de Soler que tenen una finalitat artística però admet que a Catalunya hi ha dificultats per publicar imatges de pintures i escultures d'aquest gènere.³²⁷ En aquest sentit, i quan amb la República aquest tema mostra més amplitud de mires, Camps Ribera serà un dels principals promotors de L'Exposició del Nu (1933) organitzada pel Cercle Artístic de Barcelona.

Fig.100 Francesc Camps Ribera, *Noia nua ajeguda*, 1924 reproduït *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 1, Barcelona , Abril, 1924, p.8-9

³²⁷ SOLDEVILA, Carles, " Fulls de dietari.El nu pecaminós", *La Publicidad*, 10-5-1924, p. 8

5.4. L'escultura de Tarrach

L'obra escultòrica d'Àngel Tarrach de primers dels anys 20 s'inscriu en un classicisme proper al Noucentisme que denota el mestratge de Josep Clarà i unes semblances amb l'obra de Fidel Aguilar (1894-1917) escultor gironí que malgrat acostar-se al Noucentisme, practica una escultura molt personal.

Àngel Tarrach va presentar *La nena de les trenes*, 1924, a l'exposició del grup Nou Ambient a la galeria El Camarín, el 1925. Rafael Benet la va qualificar de manera poc afortunada d'escultura "normal" en la seva crítica sobre aquesta exposició a *La Veu de Catalunya*.³²⁸ L'escultura està en la línia de realisme sintètic que practica el grup Nou Ambient. Té un aire de nena mediterrània, de classe menestral per la senzillesa del vestit. El rostre i el pentinat estan molt detallats però el cos està tractat en bloc de manera austera, primitiva, propera a l'arcaisme clàssic com algunes obres de Fidel Aguilar. Aquesta obra i potser altres escultures de Tarrach d'aquest període es poden relacionar amb les obres dels escultors pertanyents al grup de Els Evolucionistes, especialment amb Joan Rebull (1899-1981) que treballa escultures de mig cos, d'un realisme sintètic, un hieratisme i una puresa de formes que també veiem en l'escultura de *La nena de les trenes*.

Fig.101 Àngel Tarrach, *La nena de les trenes*, 1925, bronze, 0,70x0,31cm

Fotografia arxiu Carlos Tarrach

³²⁸ BENET, Rafael. "Cròniques d'art", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 22-5 1925, p.5

6. FITXES BIOGRÀFIQUES ARTÍSTIQUES DELS MEMBRES DEL GRUP NOU AMBIENT

En aquest apartat es pretén donar la informació de caràcter artístic més important dels components del grup especialment del període anterior a la guerra civil, remarcant el seu paper i la seva participació dins del grup Nou Ambient que de fet en bona part ja ha estat explicada al llarg del treball, però que vista individualment adquireix una nova dimensió que posa en evidència les peculiaritats de cada artista així com la seva participació en exposicions. La bibliografia que s'adjunta es refereix a les obres que es dediquen a parlar individualment de la vida i obra d'aquests artistes. Aquestes fitxes en bona part s'han elaborat amb la informació més rellevant d'aquesta bibliografia. Cal dir que en aquesta bibliografia hi ha algunes dades contradictòries i errònies sobretot pel que fa a les dades de participació dels membres del grup en exposicions que han estat contrastades.

6.1.FRANCESC CAMPS RIBERA (Barcelona 1895-1991)

Pintor, dibuixant, escultor i artígraf .

Fig.75. F. Camps Ribera, Autoretrat, 1919,

Nascut al carrer Sant Pere nº64, de Barcelona en una família amb pocs recursos econòmics. Entre el 1907-08 va conèixer per una relació familiar a Isidre Nonell que vivia a prop i el 1910-11 va treballar al seu taller. Camps Ribera serà el gran defensor i reivindicador de Nonell. El 1913 s'inscriu a l'Escola "Arts" dirigida per Antoni Gelabert i exposa a les col·lectives d'aquesta Acadèmia del 1916 i 1917.

És membre fundador i líder del grup Nou Ambient i participa en totes les seves exposicions col·lectives tant les generals com les limitades.

Entre els anys 1918 i 1930 pren part en moltes exposicions col·lectives oficials des de les Exposicions d'Art municipals des del 1918 al 1921, també a Salons de tardor d'Amics de les Arts del 1920 i 1922 .Destaquem la seva primera exposició individual a Can Dalmau el 1925. També pren part a l'exposició Nacional de Belles Arts a Madrid del 1922. El 1927 ingressa a l'Agrupació d'Artistes Catalans. El 1928 exposa al Salon des Independants a París. Concorre a l'exposició Internacional de Barcelona del 1929. Participa activament a les exposicions oficials, els Salons de Montjuïc en qualitat d'artista i de membre del Comitè organitzador. Impulsa la Fira del Dibuix (1931-1933) i l'Exposició del Nu (1933) .

Compromès amb la República, i després d'una defensa i recuperació del patrimoni artístic, s'exilia a Mèxic on forma part de la vida artística i cultural mexicana que quedarà reflectida en l'obra artística d'aquests anys. Durant els anys 60 i 70 exposa a més de Mèxic, a Estats Units, el Canadà, a Cuba, Guatemala i Puerto Rico i també a Europa a Madrid i Barcelona, on torna a instal·lar-se el 1978 fins a la seva mort.

Principalment es va dedicar a la pintura però també al dibuix i en menor mesura a l'escultura, així com va experimentar diferents tècniques artístiques com les litografies, els *collages* amb un estil eclèctic que en principi experimenta amb els "ismes", especialment el cubisme, l'impressionisme. Crea una obra que tendeix al realisme, amb influències de Nonell i Cézanne. Conrea sobretot el retrat , el paisatge suburbial , la natura morta, el nu i el folklorisme hispànic.

El 1982 el Museu de l'Empordà de Figueres li dedica una exposició antològica i el 1991 es va poder veure una retrospectiva de la seva obra a la Sala d'Exposicions de la Caixa de Barcelona.

La seva obra es troba al Museu Nacional d'Art de Catalunya, al Museu de Valls, Museu de l'Empordà i col·leccions particulars. També tenen obra seva els Organismes oficials com la Generalitat de Catalunya i La Diputació de Barcelona. A més hi ha obra en fundacions privades com "La Caixa" i el Banc de Sabadell. Fora de Catalunya té obra a diverses pinacoteques de Madrid, Sevilla, Santander. A l'estranger té obra a França, Estats Units i Mèxic.

Referències bibliogràfiques i on line

BÉNÉZIT. E. *Dictionnaire critique et documentaire des peintres sculpteurs dessinateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays par un groupe d'écrivains spécialistes français et étrangers.*, GRÜND, París, 1999, .v.3p.174

CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991, Fundació Caixa Barcelona, Barcelona, 1991[Catàleg d'exposició,]Textos de Francesc Miralles i Jaume Soler.

Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995, Generalitat de Catalunya, Súria (Barcelona), 1995, a cura de Jaume Soler

Diccionario Ràfols de artistas contemporàneos de Catalunya y Baleares, Ed. M. C. Ballester-Muntaner, VII, Barcelona, 1987 p. 267-268

Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX, Forum Artis, Madrid, 1994-2002., v.III, p. 620-621. Amb il·lustració.

MATES, Joan .*Camps Ribera, "Art"*, Barcelona, nº2, (XI-1933) p. 50-54

Camps Ribera, GEC. <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0014088.xml/>
Consultat 2-12-2019

6.2. ALFONS IGLESIAS DOMÈNECH (Borges Blanques ,1894-1975)

Pintor, dibuixant, retocador aerògraf

Fig.72. Alfons Iglesias, *Autoretrat*

Als 12 anys es trasllada a Barcelona i comença els seus estudis d'art a l'Escola Oficial de Belles Arts. El 1910 es matricula a l'Ateneu Obrer on té com a mestres a Antoni Gelabert i Nicanor Vázquez. Poc després segueix a Antoni Gelabert a la seva escola Arts on coneixerà a diferents membres del Grup Nou Ambient. El 1916 estudia a Madrid els mestres del Prado. A partir del 1920 fa diversos viatges a París per estudiar els mestres de la pintura impressionista i postimpressionista i coneix a Picasso.

Entre el 1914 i fins després de la guerra civil, Iglesias viu al seu poble de les Borges Blanques. Després de la guerra es torna a instal·lar a Barcelona uns anys. Es guanyarà molt bé la vida com a retocador aerògraf.

Va ser membre fundador del Grup Nou Ambient. Participa en totes les exposicions col·lectives del Grup Nou Ambient. Va ser molt amic de Vidal Galícia amb qui va establir correspondència els anys de formació i del Grup Nou Ambient quan Iglesias ja vivia a Borges. També presenta obra en l'Exposició del Palau de Belles Arts del 1918, en el Segon i Tercer Saló de Tardor del 1920 i 1922. També en una Exposició de diversos artistes a les Galeries Dalmau del 1922. En el concurs "Barcelona vista pels seus artistes" del 1930 va obtenir una Menció Honorífica del Jurat Qualificador per l'obra *Passatge Moreno*. A partir del 1936 no participa en cap més exposició però continua la seva obra. El 1979 la Galeria Grifé&Escoda de Barcelona li organitza la primera exposició individual pòstuma. El 2013 l'Espai Macià de les Borges Blanques li organitza una exposició retrospectiva.

Cultiva els gèneres propis del grup Nou Ambient: natures mortes, paisatges, retrats i composicions amb figures. La seva pintura està influïda per Cézanne, Nonell i Picasso. La crítica està d'acord en assenyalar la seva sensibilitat colorística. El seu dibuix destaca pel seu traç molt personal vibracionista.

La seva obra es troba en mans de col·leccions particulars i familiars de les Borges Blanques i d'altres indrets de Catalunya. També hi ha obra seva al Museu d'Art Jaume Morera de Lleida.

Referències bibliogràfiques

ALFONS IGLESIAS I DOMÈNECH. 1894-1975. Exposició Homenatge, Grifé&Escoda, Barcelona, 1979 [Catàleg d'exposició].

Exposició pictòrica Alfons Iglesias. OSNOFLA, Espai Macià, Les Borges Blanques, 2013.

6.3. Tomàs LLOBET I BARNÍS (Barcelona, 1900-?)

Tapisser i pintor

Fig.102. Tomàs Llobet pintant a l'estudi del carrer Argenters. Fotografia Col·lecció Joan Soler Jové

Possiblement de formació autodidacta. L'afició per la pintura li ve del seu amic Soler Liró. Era tapisser de professió i va treballar al taller de tapisseria de la família Soler.³²⁹

Va ser membre fundador del grup Saló Nou Ambient el 1919. Participa en totes les exposicions col·lectives generals del grup Nou Ambient, excepte la del 1925. Juntament amb Emili Marquès i Ramon Soler van llogar un estudi al carrer Argenters, des del qual van pintar moltes obres.

El 1919, Llobet va participar a l'Exposició d'Art al Palau de Belles Arts de Barcelona. El 1920 presenta l'obra *Les atzavares* al Primer Saló de Tardor. El 1921 participa a l'Exposició d'Art barcelonina amb l'obra *El paisatge*. El 1922 també és present al Tercer Saló de Tardor amb l'obra *Sota Montjuic*.

Tomàs Llobet va pintar principalment paisatges suburbials amb els efectes de la industrialització molt presents. També pinta terrats des de l'estudi del carrer Argenters. També realitza dibuixos de retrats i alguns nus. També va pintar Natures mortes, Cassanyes va elogiar molt especialment *Les peres*, presentada a l'Exposició Nou Ambient del 1922. Sobre aquesta obra diu Cassanyes: "uns aspres acords, gris i blaus-verds a la guisa del Greco, un estil de cantelluda solidesa a la manera de Cézanne." De les obres de Llobet presentades a aquesta exposició, Cassanyes també destaca "la sobrietat ferma" del *Paisatge d'Hospitalet* i del nu *Dona asseguda* diu que "és netament perfilat amb ingènua saviesa."³³⁰

Soler i Llobet després de la guerra es veuen poc. No consta que participés en cap més exposició. Tampoc consta en cap diccionari d'artistes.

³²⁹ Entrevista amb Joan Soler Jové, Sitges, 19-10-2019

³³⁰ CASSANYES. M. A. "Saló Nou Ambient". *Monitor*, Sitges, num. 1, gener 1923, p. 6

6.4. EMILI MARQUÈS GRIS (Barcelona, última dècada del XIX- 1921)

Pintor i escenògraf

Fig.103. Emili Marquès i Ramon Soler, *Emili Marquès i Ramon Soler sortint a pintar*. Col·lecció Joan Soler Jové.

Era fill de l'actor Pep Marquès, que va gaudir de molta popularitat com a monologuista durant el primer terç del segle XX. Emili va treballar amb el seu pare realitzant cartells i decorats per obres de teatre. Molt probablement va estudiar a l'Acadèmia Arts i va conèixer els membres fundadors del grup Nou Ambient.³³¹

Va ser molt amic de Ramon Soler amb qui va llogar l'estudi del carrer Argenters i sortia pintar (fig. 103).

Emili Marquès va estar amb el Grup Nou Ambient quan es va fundar però no consta com agrupat perquè estava molt malalt.³³² Exposa amb el grup Nou Ambient el 1919 i el 1920 amb l'obra *Vores del Llobregat*.

Participa en les exposicions d'Art al Palau de Belles Arts de Barcelona del 1918, 1919 i 1920.

Emili Marquès es va especialitzar en paisatges. Vidal Galícia l'anomena "el Rusiñol dels nonellistes"³³³

Va morir de tuberculosi a l'Hospital del Mar de Barcelona el 1921.

La seva obra està per localitzar.

Referències bibliogràfiques

GASCH, Sebastià. "A la luz del recuerdo. El arte popular de Pep Marquès", *Destino*, nº1596, Barcelona, 4-5-1968, p. 43

Diccionario "Ràfols" de artistas contemporáneos de Catalunya i Baleares, Ed. Catalanes S. A. Barcelona, 1989, p. 379

³³¹ Entrevista amb Joan Soler Jové, Barcelona, 20-11-2019

³³² Carta Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 26-11-1918, Autògrafs Borràs, V9, Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

³³³ Carta Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 24-10-1918:4., Autògrafs Borràs, V9, Biblioteca de Catalunya, Barcelona

6.5.JACINT OLIVÉ I FONT (Barcelona 1896-1967)

Pintor i dibuixant.

Fig.104.Jacint Olivé pintant a Cadaqués

Es va criar al barri de Gràcia. Es va formar artísticament amb l'aquarel·lista manresà Llorens Torras Farell (1867-1932) que dirigí una Acadèmia de dibuix i pintura a Barcelona.

A partir del 1922 s'incorpora al grup Saló Nou Ambient i participa en les exposicions col·lectives generals del grup, dels anys 1923, 1925 i 1932.

Va ser membre del cercle artístic de Sant Lluc i va participar en les seves exposicions dels anys 1920 i 1921. Exposà individualment a les Galeries Dalmau el 1922 i el 1924 i a la sala Parés el 1926, 1927, 1928 i 1931. La revista d'art *Nou Ambient* en l'edició del desembre del 1924, li dedica un article amb motiu de la imminent inauguració el 31 de desembre de la seva exposició individual a la sala Dalmau del 1924, també reproduïx tres obres seves: *Les Palmeres* i *Bodegó* d'una "sobrietat de color i una justesa de valors que enamoren.". *Els caballits* "té tot l'encís dels afores ciutadans,"³³⁴

Va viatjar per França, Portugal i Buenos Aires on va realitzar diverses exposicions. Després de la guerra civil continua fent exposicions individuals a Barcelona, el 1940 a la Sala Busquets i posteriorment a les galeries Augusta, Vinçon i La Pinacoteca. Va guanyar diversos premis en exposicions nacionals.

Va començar pintant paisatges suburbials, afores de la ciutat i natures mortes. Després va ser paisatgista especialitzat en temes portuaris i marítims. Pintà moltes escenes del port de Barcelona i de les platges de Llançà, Cadaqués i el Port de la Selva.

Té obra al MNAC, a la Dip.de Barcelona i al Fons d'Art del Banc de Sabadell.

Referències bibliogràfiques i online

PANTORBA, B. *Los paisajistas catalanes*, Bibliográfica Española, Madrid, 1975.

Diccionari Ràfols de artistes de Catalunya y Balears. Compèndio siglo XX, Art Netwot S. L., Barcelona, 1990, v. III, p. 140, 141

Jacint Olivé. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047120/> Consulta 2-11-2019

³³⁴ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, N° 6, Barcelona, Desembre, 1924, p.8

6.6. Antoni Roca Maristany (Barcelona 1895- 1977)

Pintor, dibuixant, caricaturista, humorista i escriptor

Es va formar a l'escola de Belles Arts de Barcelona, a la sucursal situada al Parc de la Ciutadella i va tenir de professor a José Ruiz Blasco, pare de Picasso. Com a company d'estudis va tenir a Àngel Tarrach, membre també del Grup Nou Ambient. Amic del pintor Josep Ventosa, de joves feien comèdia al Foment de Vallcarca. Comença a publicar dibuixos humorístics al Papitu i també a la revista *La Esfera* de Madrid. El 1919 fa la seva primera exposició individual a Sabadell de dibuixos humorístics. El 1920 participa en el Segon Saló de Tardor de Barcelona.

Fig.105. Antoni Roca, Autocaricatura
com a artista bohemí

El 1921 s'integra en el Grup Nou Ambient i participa en les col·lectives del grup del 1921, 1922, 1923 i 1932. S'implica molt directament en l'exposició homenatge a Nonell del 1922 i escriu amb diversos pseudònims diversos articles a la Revista Nou Ambient del 1924. També participa en les col·lectives limitades del grup juntament amb Camps Ribera i Ramon Soler al restaurant Refectorium el 1922 i a la galeria Fotogràfica Antonietti el 1924. El 1926 va fer una exposició de pintures a l'Ateneu Enciclopèdic.

Roca va participar molt activament el 1932 i 1934 en el Primer i Segon Saló d'Humoristes que es van organitzar a Barcelona i en d'altres posteriors a la guerra civil. Els anys anteriors a la guerra s'orienta sobretot cap a la caricatura centrada en el tema futbolístic i col·labora a diaris com *L'Esport Català*, *El Mundo Deportivo*, *Xut!*, *El Once*, *Dicen*, *La Vanguardia*. També col·labora en altres diaris com *Las Noticias*, *La Nau* i revistes humorístiques com *L'Esquella de la Torratxa* i *Tururut*. Durant la guerra va formar part del Sindicat de Dibuixants Professionals. Després de la guerra civil va ser "depurat" pel règim franquista i la seva carrera artística va quedar marginada durant molts anys.

Exposà els seus dibuixos i també amb olis i composicions artístiques amb ceràmica a diverses galeries de Barcelona, Reus, Tarragona, Lió, Saragossa (1943), Lleida, etc. Cal destacar la mostra de caricatures *60 Figures del Teatre* al Museu de l'Institut del Teatre del 1946 a Barcelona.

El 1973 va publicar *Tot fent memòria*. en aquest llibre explica en forma d'anècdota viscuda i en temps retrospectiu les seves vivències tant del món de l'esport com del món bohemí viscut amb els seus amics artistes.

El 1995, amb motiu del centenari del seu naixement es va realitzar una retrospectiva de la seva obra a la Sala d'Exposicions del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

Camps escriu un article a la Revista Nou Ambient sobre Antoni Roca del qual posa en relleu la seva àmplia cultura i diversitat de tècniques com artista. Del Roca pintor destaca la seva obra escassa, de bona tècnica i sobrietat en el color. També les semblances amb el pintor Feliu Elias en la utilització de la tècnica divisionista que li permet pintar la realitat. Roca crea una pintura que busca la depuració, la perfecció i està una mica fora del seu temps.³³⁵

Referències bibliogràfiques i online

CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Antoni Roca, caricaturista del deporte y de la vida". *Diario de Barcelona*, 3 -1-1971

CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz.Las memorias grafico-ancedóticas de Antonio Roca". " *Diario de Barcelona*, 29-7-1973

NOU AMBIENT. *Revista d'art*, Nº 4, Barcelona , Setembre, 1924, p.8,9

ROCA GUAL, Jordi.*Anton Roca, oblidat ninotaire català*.[https://core.ac.uk > download > pdf/](https://core.ac.uk/download/pdf/) Consultat 1-12-2019

Fons Antoni Roca Maristany . Biblioteca de Catalunya.<https://www.bnc.cat/Fons-i-col·leccions/Cerca-Fons-i-col·leccions/Roca-i-Maristany-Antoni/> Consultat 5-10-2019

Antoni Roca i Maristany. GEC. www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0056098.xml/ Consultat 2-7-2019

³³⁵ NOU AMBIENT. *Revista d'art*, Nº 4, Barcelona , Setembre, 1924, p.9

6.7.FRANCISCO SAINZ DE LA MAZA (Burgos 1900-Barcelona 1984)

Pintor i pedagog

Fig.106.Francisco Sainz de la Maza als 16 anys

Francisco Sainz de la Maza va pertànyer a una família d'artistes amb tres germans dedicats a la música als quals el pintor va retratar. El 1915 entra a La Escuela Superior de Bellas Artes de San Fernando on va cursar els estudis oficials. El 1918 completa la seva formació amb el pintor Ignasi Malloï a Barcelona on s'instal·la fins a la seva mort. Convidat per l'agrupació "Les Arts i els artistes" va participar en les exposicions de Belles Arts de Barcelona del 1918 i 1919. El 1919 també obté el premi de dibuix del Real Cercle Artístic de Barcelona del qual era membre i on va poder conèixer a artistes del grup Nou Ambient. El 1920 participa en el Segon Saló de Tardor organitzat per l'Associació Amics de les Arts.

El 1924 la Revista Nou Ambient publica dos retrats : un dibuix d'un bust femení i el retrat *El meu germà violoncel·lista*, 1922 però no participa en cap de les col·lectives del grup tot i que sí coincideix amb alguns membres del grup en col·lectives oficials.

El 1923 exposa individualment a Barcelona i al cercle de Belles Arts de Madrid. El 1924 participa a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid i el 1925 fa una exposició en el Círculo de Bellas Artes. Va continuar participant en nombroses exposicions col·lectives i individuals, va guanyar nombrosos premis i va tenir molts encàrrecs. Destaquem l'exposició individual a Barcelona a les Galeries Laietanes del 1928 on presenta el retrat del seu germà Mariano, *El violinista*, 1928 que es troba al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

El 1927 obre la primera Escola d'Art al Portal de l'Àngel. La seva tasca com a pedagog serà molt remarcable durant tota la seva vida professional. A la seva Acadèmia es van formar molts pintors, decoradors i futurs arquitectes.

Francisco Sainz de la Maza va cultivar diversos gèneres pictòrics COM natures mortes, paisatges, escenes costumistes, però on aquest artista destaca especialment és en el retrat, era un excel·lent retratista de persones properes i de nombrosos encàrrecs, retratats en el seu context i captant la psicologia del personatge.

Referències bibliogràfiques i on line

GÜELL, Toni, *Sainz de la Maza : pintor y pedagogo, 1900-1984*, [S.l.:s.n.]DL, 2011

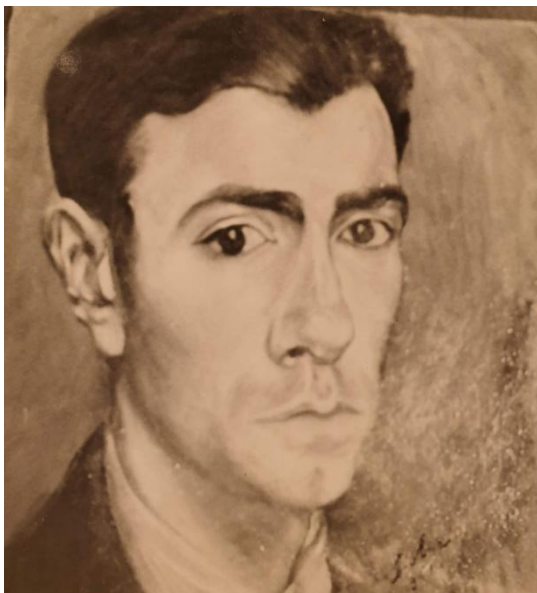
Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX, Forum Artis, Madrid, 1994-2002., v.XIII, p. 3832

Fundació Francisco Sainz de la Maza. <http://www.sainzdelamaza.info/> consultat 18-7-2019

Francisco Sainz de la Maza.GEC. <http://xn--enciclopedia-59a.cat/EC-GEC-0057929.xml>/Consultat 18-7-2019

6.8. Ramon Soler i Liró (Barcelona 1897-1968)

Dibuixant i pintor, tapisser

Nascut al carrer de la Verge nº 13 al el Raval, on a prop la seva família tenia un taller de mobles. El 1907 comença la seva formació artística a l'Ateneu Obrer per continuar a l'Acadèmia "Arts" dirigida per Antoni Gelabert al carrer Petritxol. Als 15 anys presenta 12 dibuixos a les "Festes de Joventut" promogudes per "Il·lustració Catalana" que van ser premiats, un d'ells, *Bany de mar* va ser publicat al nº 437 del 12 de juny del 1912 d'aquesta revista.³³⁶

Fig.76. Ramon Soler Liró, *Autoretrat*, 1920- 25

Fotografia Col·lecció Joan Soler Jové

El 1920 fa un viatge d'estudis a Madrid i Toledo i L'Escorial. El 1926 viatja a París on estudia principalment Cézanne i Renoir. És membre fundador del Grup Nou Ambient i i va participar en totes les seves exposicions col·lectives i també a les limitades al restaurant Refectorium el 1922 i a la galeria Antonietti el 1924. Amb els amics Marquès i Llobet van llogar un estudi al carrer dels Argenters, escenari de moltes trobades del grup per pintar i per fer tertúlia. Col·labora amb textos literaris a la Revista Nou Ambient amb el pseudònim de Marcel.

Soler va participar en diverses exposicions col·lectives com l'Exposició de Belles Arts de Barcelona del 1918 i del 1919. També participa a les Fires del Dibuix del 1931, 1932 i 1933. També presenta obra a les Exposicions de Primavera "Saló de Montjuïc" del 1932, 1934 i 1936 i participa en l'Exposició del Dibuix i del gravat del 1938. Soler va celebrar la seva primera exposició individual a la Sala Badrinas de Barcelona del 5 al 18 de desembre del 1931. També va realitzar una altra exposició individual al Centre excursionista Natura el gener del 1933.

El 1935 Soler i Liró obre el seu propi taller de tapisseria. Es queda vidu amb sis fills per tirar endavant i amb por que el detinguessin per les seves idees independentistes.³³⁷

³³⁶ Entrevista a Joan Soler Jové, Sitges, 19-10-2019

³³⁷ Id.

És un artista que va pintar i dibuixar tota la vida i es manté molt fidel als seus principis temàtics i també a una tècnica que va evolucionant cap a un expressionisme propi. Desenvolupa la seva trajectòria a Barcelona i més concretament al barri del Poblet. Cultiva el gènere de l'autoretrat, el retrat dels seus familiars, la natura morta, els paisatges suburbials i urbans i capta del natural figures urbanes i de cafè, destacant especialment la sèrie de dibuixos aquarellats del "Cafè Espanyol". Influït a distància per Cézanne, Nonell i el primer Picasso. La Revista Nou Ambient dedica un article sobre la trajectòria pictòrica de Soler fins el 1924 escrit per Camps, el qual destaca la passió per la pintura de Soler i "la força i tendresa en grau elevat" de la seva pintura.³³⁸

El 1986 es va il·lustrar la novel·la *La Ciudad de los Prodigios* d'Eduardo Mendoza amb dibuixos de Ramon Soler. L'encàrrec el van fer al seu fill Joan Soler Jové, però quan van veure els dibuixos del seu pare de diferents èpoques els van utilitzar per il·lustrar el llibre, és un homenatge pòstum.³³⁹

La seva obra es pot trobar al Museu Nacional d'Art de Catalunya i al fons d'Art de la Generalitat. La seva obra està repartida en col·leccions familiars i en col·leccions particulars de Barcelona i Madrid. També té obra a França, Alemanya i Estats Units.

Referències bibliogràfiques

CAMPS Francesc. La pintura jove catalana. Ramon Soler. Nou Ambient, *Revista d'art*, Nº 3, Barcelona, Agost, 1924, p. 8-1

CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Ramon Soler, pintor humilde e injustamente olvidado." *"Diario de Barcelona"*, 15 Octubre 1972

Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX, Forum Artis, Madrid, 1994-2002, v.13, p.4064

Diccionari Ràfols de artistes de Catalunya y Baleares. Compèndio siglo XX, Art Netwot S. L., Barcelona, 1990, p. 126

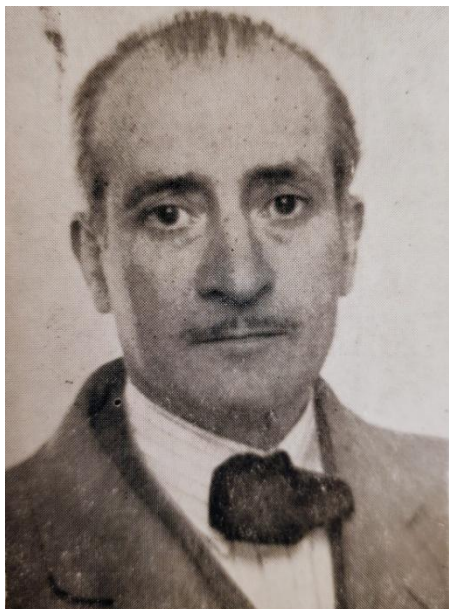
³³⁸ *NOU AMBIENT. Revista d'art*, Nº 3, Barcelona, Agost, 1924, p. 8

³³⁹ Entrevista a Joan Soler Jové, Sitges, 19-10-2019

6.9. EMILI ESTORER ALLOZA (Barcelona, 1899-1963)

Nom artístic: Emili Store

Rel·lotger, joier, escultor i pintor

Emili Store va néixer a la Vila de Gràcia, al carrer Llibertat. Va formar-se a L'Escola de Belles Arts de Barcelona. Als tretze anys ingressa en un taller de joieria com aprenent i al mateix temps estudia pintura i escultura amb Francesc Camps Ribera.

Està relacionat amb el grup Nou Ambient. El 1924 la Revista Nou Ambient dona a conèixer dues de les seves pintures cubistes. El 1925 participa en l'exposició col·lectiva del grup Nou Ambient a la Galeria El Camarín. El mateix 1925 exposa les seves joies juntament amb les pintures de Camps Ribera a les galeries Dalmau.

Fig.107 Emili Store poc abans de la seva mort. Foto reproduïda a Revista Districte de Gràcia, nº31, 31-8-1972

Aquesta exposició va afavorir la seva selecció per participar en l'Exposició Internacional de París el 1925 distingit amb medalla d'or. Aquest any passa una temporada d'estudi a París on treballa al taller de Pablo Gargallo que influeix en la seva obra. El 1928 participa en l'exposició inaugural de la temporada de les Galeries Dalmau. El 1929 està vinculat amb l'empresa Artistes Reunits de Barcelona, al pavelló de la qual va exposar singulars escultures i baixos relleus. Va exposar individualment al Saló des Independents de París i al Au Bon Marché de Brussel·les on va residir durant un temps. El 1936 va exhibir les seves obres al I Saló d'Artistes Decoradors a la Cúpula del Coliseum. Aquest mateix any fou premiat també en la VI Triennale de Milà.

Implicat amb la causa catalana, va participar en el complot de Prats de Molló. Va ser empresonat pel règim franquista per defensar la causa republicana. A la presó feia composicions amb pinyols d'oliva i llegums que després envernissava.

Després de la guerra, Stores va muntar un taller de joieria a Gràcia i va treballar per a les millors cases de Barcelona. El 1955 participà en la III Biennal Hispanoamericana d'Art. Aquest any també exposa a les Galeries El Jardín.

Se'l considera com un dels pocs artistes catalans seguidors del cubisme, que va practicar de manera molt personal i original en dibuixos, pintures i joies.

D'Emili Store es conserva molt poca obra en col·leccions particulars i la documentació sobre aquest artista és precària. Segons el joier Manuel Capdevila, amic personal d'Store, moltes de les seves obres no s'han conservat perquè han estat foses per aprofitar l'or.

Referències bibliogràfiques i on line

BENET, Rafael, "Un cubista, Emili Store", *Gaset de les Arts*, nº 41: 4, Barcelona, 15-1-1926

FONTDEVILA, Mariàngels, "Emili Store (1899-1963) un joier oblidat. " *Serra d'Or*, nº490, octubre, 2000 p.39-41.

FONTDEVILA, Mariàngels, *Art déco català (1909-1936)*, Memòria Artium 18, UAB, Bellaterra, 2015 , p. 39, 86,92, 169-171

LLOBET i HEWİTSON, Xavier. "Emili Store i Alloza, artista joier" a *Revista Districte de Gràcia*, nº31, 31-8-1972, p.772-773.

RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña*, ed. Milla, Barcelona , 1954 ,v.III, p.1219

STORE. Emili. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0064224.xml>- Consultat 25-11-2019

6.10. Àngel Tarrach Barrabia (Barcelona 1898, Acapulco, Mèxic 1978)

Escultor

Fig.108. Àngel Tarrach al 1927

Museu virtual Àngel Tarrach

Era fill de l'escultor Josep Tarrach Ruiz que el 1910 va participar en els acabats escultòrics del cimbori i les torres de la catedral de Barcelona. Àngel es va començar a formar com a escultor amb el seu pare. El 1913 entra a estudiar a l'Escola de Belles Arts de Barcelona i va tenir com a mestres a Josep Llimona, Pablo Gargallo i Rafael Atché. Després va ampliar estudis a Madrid i París on va ser deixeble de Josep Clarà.

El 1921 entra a formar part del grup Nou Ambient. Era molt amic d'Antoni Roca, que havia conegut a la Llotja i amb qui havia fet teatre. Va participar molt activament en l'exposició homenatge a Isidre Nonell del 1922.

Tarrach participa a les exposicions col·lectives del grup Nou Ambient del 1925 i 1932. També va formar part del grup Les Arts i els Artistes. El 1924 participa amb el Cercle Artístic en la Exposición de Bellas Artes de Madrid. Participa en diverses exposicions oficials de Barcelona. El 1926 fa una exposició individual a la galeria El Camerín. El 1927 participa a l'exposició d'escultors a la Sala Parés. El 1932 i 1934 participa a l'Exposició de Primavera.

El 1939, per la seva implicació amb la República, s'exilià a París, on fou associat del Salon des Indépendants i féu el *Monument à la République* de l'ajuntament d'Agde, i el 1942 s'instal·là definitivament a Mèxic fins a la seva mort.

La seva obra s'inscriu en un cert eclecticisme clàssic, propera al Noucentisme i influïda per Donatello i per Arístides Maillol, l'obra del qual va conèixer a París. Després també estarà molt present en la seva escultura la manera de fer de Rodin. De la seva obra a Catalunya destaquen *La font de l'efeb*, 1923 situada a la cruïlla de la Diagonal amb el carrer Bailèn, l'estàtua del *Míliu*, 1935 a la plaça de la Sagrada Família de Barcelona. També va fer els retrats de *Lluís Companys*, 1933 i *Josep M. de Sucre*, 1936. També és autor del *Monument a la República*, 1932 i dels àngels de la tomba de Francesc Sempere a Sabadell. Obtingué medalles d'or a les exposicions espanyoles de 1931 i 1936 celebrades a Madrid.

Es pot trobar obra seva en museus de Mèxic i Los Angeles (Califòrnia)

Referències bibliogràfiques i on line

RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña*, ed. Milla, Barcelona , 1954 , v. 4, p. 153-154

TARRACH, A. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0065285.xml/> Consultat 9-10-2019

TARRAC, Carlos, *Museu virtual sobre Àngel Tarrac*. http://angeltarrac.com/angel-tarrac-museum/Museo_virtual_biografia.html/ Consultat 10-10-2019

6.11. Josep Ventosa Domènech (Barcelona 1897 – Port d'Andratx, 1982)

Pintor.

Fig.109. Josep Ventosa

Va estudiar a l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona dibuix i perspectiva però no acaba els estudis. Es pot dir que és un pintor autodidacta. Amic del pintor del grup Nou Ambient Antoni Roca, de joves feien comèdia al Foment de Vallcarca. Es trasllada una temporada a Brussel·les per conèixer de primera mà els moviments avantguardistes. El 1920 i 1921 participa a l'Exposició d'Art del Palau de Belles Arts de la ciutat. El 1922 entra a formar part del grup Nou Ambient. Participa a les exposicions col·lectives generals del Grup Nou Ambient del 1922, 1923, 1925 i 1932.

Participa en diverses exposicions col·lectives oficials de Barcelona fins l'any 1938. A partir de 1935 exposa sovint a La Pinacoteca de Barcelona. Expos a Brussel·les el 1935 i a diverses ciutats europees i també a Sud Amèrica on té obra. Després de la Guerra Civil (1940), trasllada la residència a Mallorca. Barreja estades al Port d'Andratx, Sóller i Palma. Pinta els paisatges mallorquins. Viatja sovint a Barcelona on participa en diverses exposicions. També exposa a Manresa, Sabadell i Madrid. El 1982 l'Ajuntament d'Andratx el nomena fill il·lustre de la vila. La Galeria Jaume III (Palma) li dedica el 1989 una magna exposició retrospectiva.

Ventosa en els anys de joventut assaja el cubisme però la seva obra és principalment paisatgística i de paisatge amb figures i va des del paisatge suburbial i rural a les marines i visions portuàries quan s'instal·la a Mallorca. És una obra influïda per l'Escola d'Olot i també per l'impressionisme. Té obres al Museu Nacional d'Art de Catalunya, al Fons d'Art de la Generalitat de Catalunya, al Fons d'Art del Banc de Sabadell, a la Caixa de Balears "Sa Nostra" i a col·leccions particulars.

Referències bibliogràfiques i on line

CATÀLEG-1993, "100 anys, 100 pintors (1893-1993)", Exposició d'homenatge a *Última Hora*, Govern Balear i Consell Insular de Mallorca, pàg. 63 i 153, Palma, 1993.
PERELLÓ, Rafael. "Ventosa", Estudios Internacionales Jaime III, Palma, 1982.
PANTORBA, B. *Los paisajistas catalanes*, Bibliográfica Española, Madrid, 1975.
TUR, Margalida. "Ventosa Domènech, Josep", 'La Pintura i l'Escultura a les Balears', Promomallorca ed., Palma, 1996.
Diccionario Ràfols de artistas de Catalunya y Baleares. Compèndio siglo XX, Art Network S. L., Barcelona, 1990, v.IV, p.230.

Entrada a la GEM i una altra a la Gran E. de la Pintura i l'Escultura a les Balears.

6.12.FRANCESC VIDAL ESPALLARGAS (Barcelona 1894-1959)

Nom artístic: Francesc Vidal Galícia

Pintor, Dibuixant, Delineant

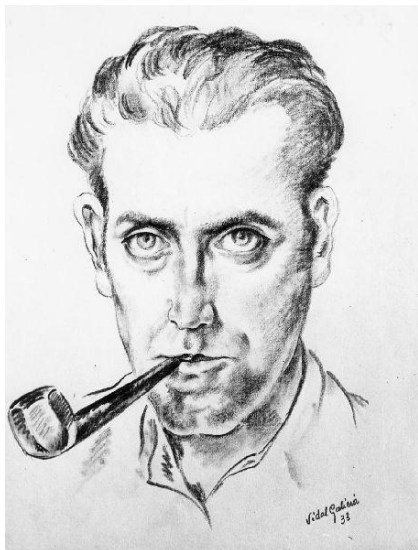

Fig.74.F.Vidal Galícia,
Autoretrat,1933,MNAC

Vidal Galícia es forma a l'acadèmia Arts amb Antoni Gelabert on coneix als membres del grup Nou Ambient. Es fa molt amic d'Alfons Iglesias amb qui manté una llarga correspondència. Participa en les exposicions de l'Escola Arts del 1916 i 1917.

És membre fundador del Grup Nou Ambient i participa en totes les seves exposicions col·lectives de grup.

El 1916 viatja per primera vegada a Madrid, i al Prado, i mostra les seves preferències pictòriques pel Greco, Goya i Velázquez.

El 1917 treballa de delineant a altos Hornos i el 1918 a la revista Vulcano. El 1922 entra a treballar a la Sociedad de Aguas de Barcelona primer com a delineant i després com a topògraf, càrrec que exercirà fins a la seva jubilació per llarga malaltia el 1957.

Participa en exposicions col·lectives de Barcelona, al Primer Saló de Tardor del 1920, a l'exposició de Pintures i dibuixos de les Galeries Dalmau del 1921, al Tercer Saló de Tardor del 1922. També en una col·lectiva de diversos artistes a la Galeria Fotogràfica Antonietti el 1923, en la qual va fer la seva única exposició individual el 1923.

Fins el 1938, Vidal participa en diverses exposicions oficials, com la col·lectiva de la Sala Parés del 1928, el concurs "Barcelona vista pels seus artistes" del 1930, l'Exposició del nu del 1933, l'exposició d'antics alumnes de l'Ateneu Obrer del 1935, l'exposició de Primavera del 1936, l'exposició del dibuix i del gravat del 1938 i l'Exposició del Saló de Tardor del 1938.

Vidal Galícia, excel·lent dibuixant, treballa sobretot el paisatge suburbial i urbà en pintures influïdes per Cézanne i dibuixos molt ben construïts. També té composicions amb figures, nus i natures mortes.

Té obra al Museu Nacional d'Art de Catalunya, a la Generalitat de Catalunya i a col·leccions particulars.

Referències bibliogràfiques

Diccionari Ràfols de artistes de Catalunya y Baleares. Compendio siglo XX, Art Network S. L., Barcelona, 1990, v.IV

Fonts documentals

Quaranta-tres cartes de Vidal Galícia a Alfons Iglesias, 1914- 1924, Arxiu Borràs, Capsa:V9, Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

Partida de naixement de Francisco Vidal Espallargas, 15-6-1894, foli 168, nº967, llibre 36, Barcelona.

Certificat que Francisco Vidal Espallargas, treballa a Sociedad General de Aguas de Barcelona des del 16-11-1922, i que actualment treballa de topògraf de primera, Barcelona 20-9-1955

Solicitud de reingrés de Francisco Vidal Espallargas a l'empresa Sociedad General de Aguas de Barcelona, amb el càrrec de delineant, Barcelona, 14-2-1939

Fitxa d'incorporació al Servei de Francisco Vidal Espallargas amb el càrrec de delineant a l'empresa Sociedad General de Aguas de Barcelona, Barcelona, 23-4-1940

Certificat d'ingrés de Francisco Vidal Espallargas a la Sociedad General de Aguas de Barcelona, 1-5-1940

Certificat baixa assegurança malaltia i alta pensió llarga malaltia de Francisco Vidal Espallargas, Barcelona 7-12-1957

Certificat de baixa a les prestacions socials per defunció de Francisco Vidal Espallargas, 21-11-1959

6.13.Pere Àngel Villanueva (Barcelona

Pintor

Membre fundador del grup Nou Ambient

Exposa amb el grup Nou Ambient el 1919 amb el nom de Pere A. Villanueva i el 1920 amb el nom de Pere Àngel, en la qual presenta les obres *Paisatge, Hort i Arbres*.

Segons una carta de Vidal a Iglesias (14-2-1921) el grup no ha sabut res més de Villanueva després de casat.

No consta la seva participació en cap exposició col·lectiva de Barcelona.

7.CONCLUSIONS

El propòsit del treball de fer un estudi panoràmic aprofundit del grup Nou Ambient s'ha pogut fer, a més del punt de partida de la bibliografia existent, gràcies a les fonts primàries trobades i estudiades com han estat les cartes de Camps Ribera i Vidal Galícia, els testimonis que van conèixer a alguns d'aquests artistes, els catàlegs d'exposicions i les crítiques.

Les cartes han aportat molta informació desconeguda fins ara, tot i que alguns aspectes de les relacions entre els membres del grup, no han pogut ser prou contrastats. Una part de la futura investigació seria mirar de trobar més correspondència per poder tenir una idea més global. Aquestes cartes també revelen la diferent implicació dels membres del grup en l'exposició de Nonell, en la qual sembla que principalment hi van treballar Camps, Roca i Tarrach. També hem conegut molts detalls de la seva vida quotidiana, així com molts aspectes de les seves inquietuds artístiques com a grup, llocs freqüentats, en aquest sentit és molt interessant la descoberta del molt singular restaurant Refectorium. En aquesta correspondència també hi hem trobat informació sobre diferents galeries de Barcelona, com era de costós exposar i informació sobre les seves exposicions. També hi ha citacions i explicacions d'obres d'aquests artistes i la rebuda de la crítica. En definitiva aquestes cartes són un document imprescindible per reconstruir l'ambient d'aquest grup.

Dels testimonis, destaquem l'aportació de Joan Soler Jové perquè ha permès la visualització directa d'obres de Ramon Soler Liró, la documentació inèdita aportada ha servit per il·lustrar una bona part d'aquest treball, a més el seu testimoni com a fill de Soler Liró i com a artista, ha servit per omplir molts buits informatius sobre el seu pare i també de d'altres membres del grup, especialment de Llobet i Marquès, dels quals no hi ha bibliografia. Destaquem també la conversa amb Josep M. Cadena que aporta diferents matisos interessants sobre alguns membres del grup, especialment sobre Camps i Roca, als quals va conèixer.

Els catàlegs d'exposicions han aportat dades molt valuoses per a la reconstrucció de l'obra artística d'aquest grup com són dates, llocs d'exposició, participants, el nom de les obres, però molt poques imatges, i cap en color. Ja havíem assenyalat a la introducció que aquesta és la gran dificultat d'aquest treball.

Les crítiques és un apartat que només s'ha abordat parcialment, principalment perquè els límits d'aquest treball no permeten un estudi a fons sobre aquest tema que ocuparia un espai desmesurat. A més, faltaria localitzar més quantitat d'obres sobre les quals es fa crítica per tal de poder fer una valoració. Per tant l'estudi exhaustiu de la crítica queda pendent per a una futura investigació. Sí que s'ha donat una visió força completa de la crítica sobre l'exposició d'homenatge a Nonell, punt fort de les activitats del grup Nou

Ambient. Són crítiques que principalment parlen en termes elogiosos de l'obra de Nonell, però també van servir per posar el grup Nou Ambient en el mapa artístic de Barcelona, si més no, durant uns mesos. També s'han buscat i comentat aquelles crítiques que fan al·lusió directa a textos escrits pel grup Nou Ambient a la seva revista com les de Manuel Marinell i la de F. Susanna que qüestiona el talent pictòric de Picasso i això permet al grup una defensa d'aquest artista quan encara no era ben reconegut. Algunes crítiques van acompanyades d'imatges que han servit per il·lustrar aquest treball i també s'han utilitzat per saber els títols d'algunes obres, quan els catàlegs de l'època, sovint molt sintètics, no els especifiquen.

A partir dels objectius específics plantejats, anem a veure els aspectes més importants que hem resolt sobre les qüestions proposades. Sobre la generació de 1917 en conjunt, hi ha un bon suport bibliogràfic amb el qual s'ha posat el grup Nou Ambient en context artístic dins aquesta generació, entre d'altres grup afins creats per fer de contrapunt a l'art oficial Noucentista. També constatar que la tendència cap al realisme d'aquests grups, no és un fenomen aïllat sinó que s'inscriu en un marc europeu molt més ampli.

Seguidament, s'ha trobat i aportat informació sobre el seu període formatiu, important també perquè és quan estableixen la xarxa de contactes que els permetran formar el grup. També s'ha reconstruït, al menys de manera essencial, el seu ambient cultural i artístic amb fotografies i material gràfic que aporten un plus d'autenticitat al text i constitueixen un suport imprescindible per a la seva comprensió. Destaquem a més del "Refectorium", l'estudi del carrer Argenters i La Galeria Fotogràfica Antonietti com a llocs de relació i treball. També són importants els cercles Artístics com a centres de formació, relació i promoció artística. Una de les qüestions més polèmiques són les causes de la seva prematura dissolució just quan estaven en condicions de tenir més visibilitat com a grup. La causa oficial per motius polítics sens dubte va tenir molt pes i explica que es deixés d'editar la revista ja que fer-la en castellà no entrava en la seva ideologia catalanista i independentista. Però les circumstàncies polítiques no expliquen tant la seva dissolució com a grup i més si pensem que durant els anys següents fins a la guerra civil, la majoria de membres van continuar en contacte. La trajectòria artística tendeix a individualitzar-se amb èxit desigual, però aquest ja és tema d'una futura investigació. En tot cas el fet que a alguns membres, especialment Camps Ribera, els interessava independitzar-se del grup té força sentit.

Mirat des d'un punt de vista sociològic, aquestes agrupacions artístiques, a més de tenir units més facilitats per donar visibilitat a la seva obra, suposen un reconeixement d'uns artistes vers uns altres. Fins i tot les discrepàncies són un estímul molt important per continuar treballant i superar-se, a més del fet de compartir inquietuds artístiques. Aquests són bons motius per continuar junts. Ara bé, en aquest primer cercle de reconeixement hi juguen un paper molt

important dos elements més: el públic i la crítica. En el cas del Grup Nou Ambient (i també en el d'altres grups) el públic ni compra obra ni respon favorablement i la crítica (explicat per Vidal) tot i que considera positivament algunes individualitats, no és favorable en la valoració del conjunt del grup, és més tendeix a ser progressivament més negativa i despietada. Aquests sí que són bons motius per separar-se.

El següent objectiu proposat sobre l'estudi dels seus plantejaments ideològics i estètics es posa de manifest en els sis números de *Nou Ambient. Revista d'Art*. Destaquem el paper fonamental que té la reivindicació artística dels mestres realistes catalans del XIX i de Nonell que actua de pont entre el passat i la modernitat que ells volen continuar. Nonell és el renovador de la tradició realista pictòrica catalana, trenca amb el seu academicisme i busca noves solucions tècniques i compositives, té un paper semblant a Cézanne en la pintura francesa, malauradament aquests propòsits van quedar truncats amb la seva prematura mort i està clar que el grup Nou Ambient, encapçalat per Camps Ribera, se senten cridats a continuar aquesta tasca començant per la seva reivindicació en hores baixes i continuant amb l'assimilació d'alguns dels seus principis artístics. El primer nom provisional del grup va ser Els nonellistes, que van canviar per El Nou Ambient, nom que implica una ànsia d'individualisme i independència respecte el seu mestre de referència, però s'hauria d'aprofundir amb un estudi més ampli d'obres fins on arriba aquesta influència i si realment el grup van assolir un estil propi.

A banda d'aquest peu en el passat, el grup Nou Ambient també té molt present l'art innovador del moment i no dubten en defensar el cubisme en particular i els moviments d'avantguarda en general en un moment en què quasi ningú ho feia. També hi ha un reconeixement d'altres artistes joves, com Els Evolucionistes malgrat la competència que suposaven per a ells.

Un fet que dona molta coherència al grup Nou Ambient és que la teoria la posen en pràctica en la seva obra artística, assagen noves interpretacions del cubisme i continuen la tasca renovadora del realisme a partir en bona part del model de Cézanne, que a diferència de Nonell, va poder desenvolupar una trajectòria artística llarga i ofereix moltes més solucions compositives en l'experimentació del realisme sintètic buscat també per aquest grup d'artistes que, a més, practiquen els mateixos gèneres pictòrics que el pintor provençal.

Hem vist que el grup Nou Ambient destaca per les seves qualitats com a dibuixants i com a pintors i per tant són aquestes les tècniques en les quals es basa principalment el seu discurs, on reflecteixen la seva ideologia i on fan recerca per trobar el seu propi estil. L'escultura és més anecdòtica dins el context global del grup. En el cas de l'obra d'Emili Store està plenament integrada en el cubisme i l'obra de Tarrach resulta més discordant i es podria

estudiar la seva proximitat amb d'altres escultors del grup de Els Evolucionistes.

En l'estudi de l'obra artística s'han buscat els elements que uneixen el grup però s'ha de tenir present que cada artista té la seva individualitat que pot ser estudi d'una futura investigació. De tots els gèneres pictòrics que treballa aquest grup, destaca el discurs ferm teòric i pràctic sobre la pintura suburbial, que dota el grup d'identitat, hi ha una unitat de criteris que es manifesten de manera potent a nivell plàstic i estètic donant lloc a un conjunt pictòric amb personalitat pròpia. En aquesta visió panoràmica que hem donat de la seva obra, hi ha algunes obres que han estat comentades amb més extensió, no només per la seva rellevància sinó també per haver pogut tenir accés directe a elles o haver-les pogut trobar en bones reproduccions en color. Hi ha d'altres obres rellevants que la seva visualització en dubtoses reproduccions en blanc i negre, no ha fet possible una observació més detallada. Una part important de la futura investigació serà localitzar el màxim possible d'aquestes obres. S'ha comprovat l'obra d'aquests artistes que hi ha als museus de Catalunya, la majoria són obres que escapen de la cronologia d'aquest treball. També hi ha pistes per continuar la recerca d'obres que tenen alguns col·leccionistes particulars i familiars. A més, falta investigar l'obra que aquests artistes tenen en museus i institucions fora de Catalunya.

També hi ha dificultats per datar diverses de les obres, ja que aquests artistes en principi no les dataven. En algunes la datació és posterior i en d'altres es pot donar una data aproximada gràcies als ulls experts, l'estil i tipus de signatura.

Per últim, les fitxes individuals sobre els artistes posen en evidència la trajectòria desigual a nivell individual i també la quantitat de fonts informatives sobre ells. D'alguns gairebé no se'n sap res, d'altres tenen molta més bibliografia. En aquest sentit Camps Ribera és qui té més bibliografia i també més obra en museus i institucions.

Precisament un fet que dona molta cohesió a aquest grup, a diferència dels altres, és el lideratge de Camps Ribera que dirigeix les tertúlies setmanals del grup, pren la iniciativa de reivindicar Nonell i és el principal artífex de la revista *Nou Ambient*. Aquestes dues iniciatives marquen diferències importants entre el grup Nou Ambient i els altres grups artístics de la Generació del 1917 que no van editar cap revista. Per tant la primera hipòtesi proposada sobre la coherència i activitats del grup queda àmpliament demostrada. Una altra cosa és si la seva obra artística té més o igual valor que la seva tasca ideològica i reivindicativa. Hem vist que la seva obra fa aportacions molt interessants al cubisme català i també a la pintura suburbial. Però és prematur afirmar amb rotunditat la segona hipòtesi proposada, fa falta trobar més obra i analitzar-la amb més profunditat per arribar a afirmacions més conclusives.

AGRAÏMENTS

En primer lloc donar les gràcies al meu tutor, el Dr. Francesc Fontbona per la seva bona disposició i dedicació, pels seus suggeriments, per tota la informació facilitada i sobretot per creure que podria dur aquest treball a bon terme. També el meu agraïment per alguns dels familiars dels artistes tractats en aquest treball per la informació i en alguns casos la documentació facilitada. Una menció molt especial al fill de Ramon Soler Liró, l'artista Joan Soler Jové per les seves valuoses aportacions documentals. Gràcies a ell i a la seva germana Montserrat he pogut veure obra artística del seu pare. També agraïda per l'interés i algunes dades aportades per Carlos Tarrach, fill d'Àngel Tarrach i per la neta de Francisco Sainz de la Maza, Victoria Trench. Recordar també els matisos aportats per Josep M. Cadena que va conèixer i escriure sobre alguns dels membres del grup. També agrair la col·laboració de Jordi París, director del Museu de Valls. Finalment gràcies també a la meva filla Laura pel suport informàtic, matèria per la qual mai tinc prou paciència.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALFONS IGLESIAS I DOMÈNECH. 1894-1975. *Exposició Homenatge*, Grifé&Escoda, Barcelona, 1979 [Catàleg d'exposició],

Barcelona 1900, Mercatorfonds/Lunwerg, Amsterdam, 2007, [Catàleg d'exposició],

CADENA, J. M. "Gentes de Pluma y Lápiz. Antoni Roca, caricaturista del deporte y de la vida". *Diario de Barcelona*, 3 -1-1971

- "Gentes de Pluma y Lápiz. "Nou Ambient" un grupo artístico y su revista." *Diario de Barcelona*, 1 -10- 1972
- "Gentes de Pluma y Lápiz. Ramon Soler, pintor humilde e injustamente olvidado." *"Diario de Barcelona*, 15 -10-1972
- "Gentes de Pluma y Lápiz. Las memorias gráfico-ancestrales de Antonio Roca". *"Diario de Barcelona*, 29-7-1973

CAMPS-RIBERA, Francesc, 1895-1991, Fundació Caixa Barcelona, Barcelona, 1991 [Catàleg d'exposició], a cura de Francesc Miralles i Jaume Soler.

CAMPS-RIBERA, Francesc. "Isidre Nonell", *Art*, N°10, Barcelona, Juliol 1934, p.327-330.

CASSANYES. M. A. *Saló Nou Ambient*. Monitor, Sitges, num. 1, gener 1923

Centenari CAMPS -RIBERA 1895-1995, Generalitat de Catalunya, Súria (Barcelona), 1995, a cura de Jaume Soler.

Cercle artístic de Sant Lluç. Cent Anys , Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1993

CIRLOT, J. E.. *Pintura catalana contemporània*, Omega, Barcelona, 1961

DALMASES, Núria i GIRALT MIRACLE , Daniel. *Argenters i joiers de Catalunya*, Destino, Barcelona, 1985,

Diccionario "Ràfols" de artistas contemporáneos de Catalunya i Baleares, Ed. Catalanes S. A. Barcelona, 1989.

Diccionario Ràfols de artistas de Catalunya y Baleares. Compendio siglo XX, Art Networt S. L., Barcelona, 1990,

Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX, Forum Artis, Madrid 1994-2002, 15 V.

FONTBONA, F. *El paisatge a Catalunya*, Ed. Destino, Barcelona, 1979

- "Nonell i el Saló Nou Ambient" a *Nonell figures i espais*, Fundació Caixa Girona, Girona, 2009. [Catàleg d'exposició], p. 15-17

FONTDEVILA , Mariàngels. *Art déco català*, Memoria Artium 18, UAB, Bellaterra, 2015

- "Emili Store (1899-1963) un joier oblidat. "Serra d'Or, nº490, octubre, 2000 p.39-41.

GARCIA, Josep Miquel. *Els evolucionistes*, Parsifal Edicions, Barcelona, 2004

GARRUT, J.M. *Dos siglos de pintura Catalana, XIX i XX*, Ibérico Europeo de Ediciones, Madrid, 1974

GASCH, Sebastià. *La pintura catalana contemporània*, Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1937

- "A la luz del recuerdo. El Nou Ambient", *Destino*, nº 1322, Barcelona, 8-12-1962,
- "Hurgando en el recuerdo. El Nou Ambient", *Diario de Barcelona*, 17-8-1963
- *Joan Miró*, Biografies Populars, Barcelona, 1963

GLEIZES, A.-METZINGER, J. *Sobre el cubismo*, Colección de Arquitectura, Valencia, 1986, (1912)

GÜELL, Toni. *Sainz de la Maza : pintor y pedagogo, 1900-1984*, [S.l.:s.n.]DL, 2011

JARDÍ, Enric. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluc*, Barcelona, Destino, 1976

MANENT, A.-POCA, J. *Diccionari de pseudònims usats a Catalunya i a l'emigració*, Pagès editors, Lleida, 2013

MARIN, Maria Isabel. *Cercle Artístic de Barcelona. Primera aproximació a 125 anys d'història*, Reial Cercle Artístic de Barcelona, 2006.

MATES, Joan. *Nonell*, AUSA, Sabadell, 2000 (Escrit el 1935)

- "Camps Ribera", *Art*, nº2, Barcelona, Novembre 1933, p. 50-54

MIRALLES, Francesc. *L'Època de les Avantguardes 1917-1970. Història de l'Art català* v. VIII ed.62, Barcelona. 1983

MERLI, Joan. *33 pintors catalans*, Romargraf S.A., L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona, 1976 (Primera edició, Generalitat de Catalunya, 1937)

Nonell figures i espais, Fundació Caixa Girona, Girona, 2009. [Catàleg d'exposició]

LLOBET i HEWITSON, Xavier. "Emili Store i Alloza, artista joier" a *Revista Districte de Gràcia*, nº31, 31-8-1972, p.772-773.

PANTORBA, Bernardino. *Los paisajistas catalanes*, Companyia Bibliográfica Española, Madrid, 1975.

RÀFOLS, J. F. *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña*, ed. Milla, Barcelona, 1954, 5 v.

Realisme(s) a Catalunya, 1917-1936, Consorci del Patrimoni de Sitges, Museu de la Garrotxa, Olot i el Museu de Valls, 2019 p.68-87 [Catàleg d'exposició]

REGÀS I ARDÈVOL, Miquel. *Una generació d'hostalers*, Gráficas Marina, Barcelona, 1952

Repertori d'exposicions individuals d'art a Catalunya fins el 1938, dirigit per F. Fontbona, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1999

Repertori de catàlegs d'exposicions col·lectives d'art a Catalunya fins el 1938, dirigit per F. Fontbona, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 2002

ROCA, Antoni. *Tot fent memòria*, Biblioteca Popular Catalana Vell i Nou, ed. Millà, Barcelona, 1973

SACS, J. *La pintura francesa moderna fins al cubisme*, Publicacions de "La Revista", Barcelona, 1917

TORRENT, Joan i Tasis, Rafael. *Història de la Premsa catalana*, Bruguera, Barcelona, 1966.

TUR, Margalida. "Ventosa Doménech, Josep", 'La Pintura i l'Escultura a les Balears', Promomallorca ed., Palma, 1996.

VIDAL, Mercè. "El primer cubisme i la seva recepció crítica a Catalunya", 1995 a *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*, Barcelona, V.II, Institut d'Estudis Catalans, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998-1999, p. 251-261

VIDAL I OLIVERAS, Jaume (1993), *Josep Dalmau: l'aventura per l'art modern* Manresa: Fundació Caixa de Manresa: Angle Editorial, 49.

VILLAR, Paco. *Historia y leyenda del Barrio Chino (1990-1992)*, ed. La Campana, Barcelona, 1996, p. 70, 119

REFERÈNCIES ON LINE

ALENYÀ, Miquel , *Josep Ventosa* <http://miquelcinema.blogspot.com/2013/09/josep-ventosa-domenech-barcelona-12-de.html>/Consultat 2-7-2019

Arxiu Municipal de Barcelona. Catàleg en línia . Fotografia Mir i Store
http://w151.bcn.cat/opac/mosaic?q=%3A*&start=0&rows=12&sort=msstored_fld81%20asc,fecha%20asc&fq=mssearch_doctype&fv=Fotogr%C3%A0fic&fq=mssearch_peopl&fv=Mir+Trinxet%2C+Joaquim Consultat 25-11-2019

CAMPS RIBERA, F. GEC. <https://www.encyclopedia.cat/ec-gec-0014088.xml/>
Consultat 2-12-2019

COLL ANTONIETTI , Ricard, *Galeria fotogràfica Antonietti*
<http://www.reportersgrafics.net/es/autors/antonietti> /Consultat 9-7-2019

Enciclopèdia de les Arts Escèniques

<https://www.institutdelteatre.cat/publicacions/ca/enciclopedia-arts-esceniques/id1121/alcazar-espanol.htm> Consultat 22-11-2019

IGLESIAS, Alfons

https://www.segre.com/noticies/opinio/tribuna/2018/04/30/el_borgenc_alfons_iglesias_pintor_la_llum_45259_1128.html/ Consultat 23-11-2019

OLIVÉ Jacint. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047120.xml>. Consultat 2-7-2019

SAINZ DE LA MAZA, Francisco (1900-1984) <https://www.sainzdelamaza.info/>
consultat 18-7-2019

SAINZ DE LA MAZA, Francisco .GEC. <http://xn--enciclopedia-59a.cat/EC-GEC-0057929.xml>/Consultat 18-7-2019

ROCA GUAL, Jordi. *Anton Roca, oblidat ninotaire català*

<https://core.ac.uk/download/pdf/> Consultat 1-12-2019

Fons Antoni Roca Maristany . Biblioteca de Catalunya. <https://www.bnc.cat/Fons-i-col-leccions/Cerca-Fons-i-col-leccions/Roca-i-Maristany-Antoni/> Consultat 5-10-2019

ROCA I MARISTANY, Antoni. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0056098.xml>
Consultat 2-7-2019

STORE, Emili. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0064224.xml>-
Consultat 25-11-2019

TARRACH, A. GEC. <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0065285.xml>/
Consultat 9-10-2019

TARRAC, Carlos, *Museu virtual sobre Àngel Tarrac*. http://angeltarrac.com/angel-tarrac-museum/Museo_virtual_biografia.html/ Consultat 10-10-2019

ANNEX I. Catàlegs Exposicions col·lectives on hi participa el grup Nou Ambient

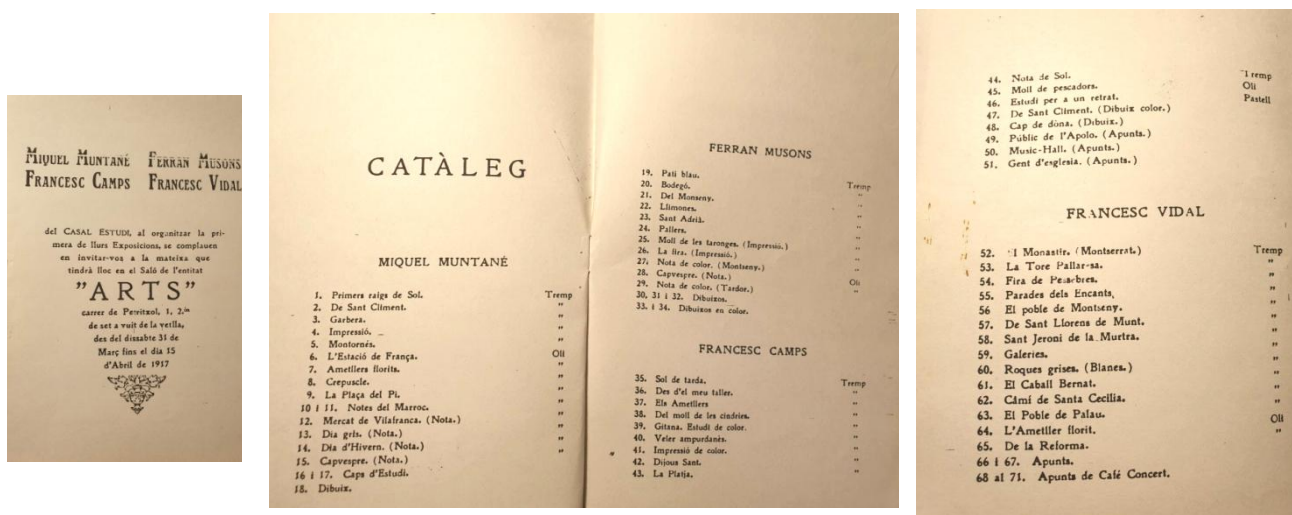

Fig. 1,2,3 Catàleg Exposició Escola Arts, 1917. Col·lecció Joan Soler Jové

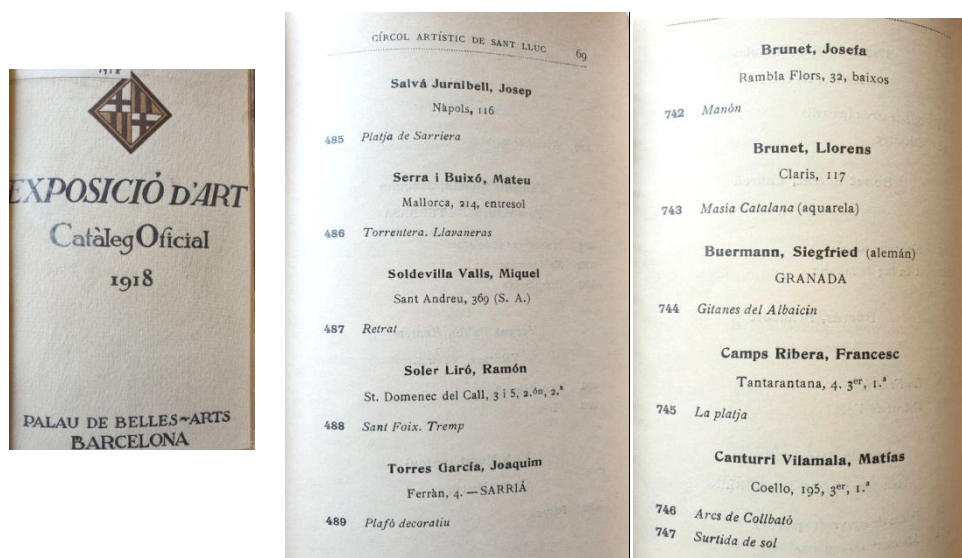

Fig.4,5,6, Catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1918. Arxiu Històric de Barcelona

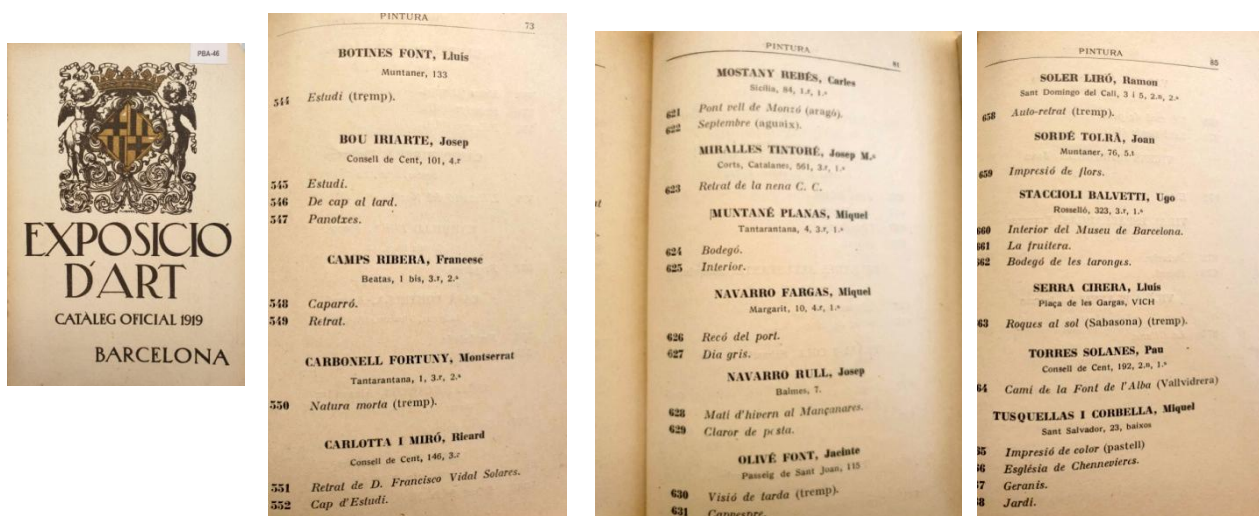
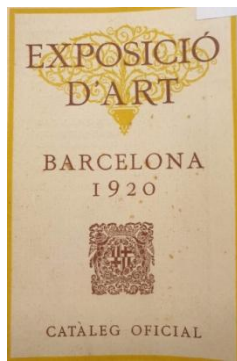

Fig. 7,8,9, Catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1919. Arxiu Històric de Barcelona

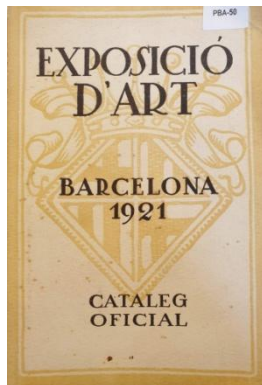

REAL CÍRCOL ARTÍSTIC	
22	Bonet del Rio, Josep Rambà Catalunya, 64 pral.
66	<i>La vereda.</i>
	Bosch Canals, Andreu Albaisa, 19 (Sartid)
67	<i>Paisatge.</i>
68	<i>Impressió.</i>
	Botella Calaf, Emília Ronda Sant Antoni, 15, 1.er, 2.º
69	<i>Flors.</i>
	Brunet i Cot, Josefa Rambà Sant Josep, 33
70	<i>Bodegó.</i>
	Camins Revull, Josep Mallorca, 262, 1.er, 1.º
71	<i>Parterres anglesos.</i>
	Campo Ribera, Francesc Beates, 3 bis, 3.er, 2.º
72	<i>El galliner.</i>

PINTURA	
	Martínez Atés, Gabriel Pl. 11, 1.º, 2.º
612	<i>Jugadors del segle XVII.</i>
	Marques Gris, Emili Hospital Marítim
613	<i>Jardi.</i>
	Martínez i Gorgas, Vicens Pl. 11, 1.º, 2.º
614	<i>Cap d'estudi.</i>
	Miralles, Josep M.º Corts Catalanes, 361
615	<i>Bodegó.</i>
	Morell Macias, Josep Consell de Cent, 79, 3.º, 1.º
616	<i>Entrada als jardins del Real.</i>
617	<i>Alcázar de Sevilla.</i>
618	<i>Eucaliptus que gemegan.</i>
619	<i>Bodegó.</i>
620	<i>Bodegó.</i>

PINTURA	
	Olivé Font, Jacint Passeig de Sant Joan, 115
364	<i>El cantí (bodegó).</i>
365	<i>Pati gris.</i>
366	<i>Les magranes (bodegó).</i>
	Ocero Antens, Heliodor Bot. 5, 1.er
367	<i>Impressió de flors (trempe).</i>
	Planella Poletti, Montserrat Passeig de Sant Joan, 53, 4.º, 1.º
368	<i>Peonias.</i>
	Porcar Ripollés, Joan Bta. Clarís, 103
369	<i>Retrat de la Srta. M. V. C.</i>
370	<i>Paisatge.</i>
	Rafols Fontanals, Josep Provença, 245, 2.º
371	<i>Estudi.</i>

Fig.10,11, 12, 13.Catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1920. Arxiu Històric de Barcelona

PINTURA	
	CAMINS REVULL, Josep Mallorca, 262, 1.er, 1.º
19	<i>Poesia.</i>
20	<i>Solitud.</i>
	CAMPS RIBERA, Francesc Tantarantana, 1, 4.º
21	<i>La model en el descans.</i>
22	<i>El Manzanares.</i>
23	<i>La Torreta del Sr. Esteve.</i>
24	<i>El Tajo.</i>
	CANOVAS DIAZ, Angel República Argentina, 54
25	<i>Torres de Sant Gervasi.</i>
	CAPDEVILA POCH, Genís
26	<i>Pacis la vostra voluntat.</i>
	CARDONA, Joan Diagona, 327
27	<i>La mantellina blanca.</i>
28	<i>Aiguadora.</i>
29	<i>La nena del florero.</i>
	CARDUNETS CAZORLA, Alexandre Diputació, 235, 2.º, 1.º
30	<i>L'Eucaliptus.</i>

REAL CÍRCOL ARTÍSTIC	
	SABATER I MUR, J.
160	<i>Pi assolat.</i>
	SANIZ DE LA MAZA, Francisco Muntaner, 76
161	<i>Retrat d'Eusebi Oller.</i>
162	<i>Retrat del pianista Gacilua.</i>
	SALVÀ I TURNIBELL, Josep Nàpols, 116, 1.º, 1.º
163	<i>Paisatge.</i>
	SALVADOR DE SOLÀ, César-Yago de Antúries, 43, «Casa Estudio»
164	<i>El lapis zito.</i>
	SANTASUSAGNA I SANTACHEU, Ernest Bonavista, 24, 3.º
165	<i>Retrat.</i>
165 bis	<i>Migdia.</i>
	SEGURA I MONFORTE, F. Rafael Rosselló, 230
166	<i>En una mina (Bilbao).</i>
167	<i>Un quadre amb...</i>

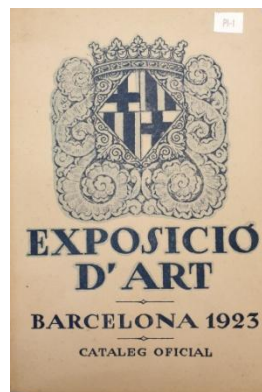
CÍRCOL ARTÍSTIC DE SANT LLUÇ	
	GUARDIA I ESTURÍ, Jaume València, 430, 4.º, 1.º
262	<i>Pescadors catalans (trempe).</i>
263	<i>Verge amb el nen Jesús (trese).</i>
	HERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, Juli Diputació, 203, entresol, 1.º
264	<i>Església de Valldrera.</i>
265	<i>Pins i roques.</i>
	LAGAR, Manolo Saragossa, 115, 1.º, 1.º (S. G.)
266	<i>Paisatge.</i>
	LLIMONA BRUGERA, Joan Llúria, 42
267	<i>Aigües?</i>
268	<i>El safareig.</i>
	LLOBET BANÚS, Tomás Cabanyes, 48, 1.º, 2.º
269	<i>Paisatge.</i>
	MASDEU ARGILAGA, Josep Miseria, 13, taller (G.)
270	<i>Rierada (assumpte).</i>

PINTURA	
	MIR I VILA, Antoni Jerusalem, 15, 3.º, 1.º
271	<i>La casa vella (Trempe).</i>
	MOLONS I ROCHA, Ramon Miseria, 13, taller (G.)
272	<i>Paisatge.</i>
	MONCLAR, Maria-Teresa Ronda Universitat, 33, 2.º, 2.º
273	<i>Catedral de Barcelona.</i>
274	<i>Paisatge.</i>
275	<i>Plaça de Catalunya.</i>
	MUSONS GUARDIA, Ferran Universitat, 7, 2.º, 1.º
276	<i>Vida en silenci.</i>
	NAVARRO RULL, Josep Balmes, 70, baixos
277	<i>Mati d'hivern.</i>
278	<i>Tardor (Montornès).</i>
	OLIVÉ FONT, Jacint Passeig de Sant Joan, 115
279	<i>Eixides blanques.</i>
280	<i>Carrer gris.</i>
281	<i>Recó d'eixida.</i>
282	<i>La manta zamorana.</i>

PINTURA	
	RISUEÑO I RODRIGO, Agna Llúria, 58, 2.º, 1.º
292	<i>Roses (aiguai).</i>
293	<i>Mimosa (id.).</i>
	SABATÉ, Maria Sant Honorat, 3, 1.º, 2.º
294	<i>Flors i fruites.</i>
	SALA MARCO, Rafael NEW-YORK
295	<i>Bodegó.</i>
296	<i>Platja de Vilanova.</i>
	SOL RIBAS, Andreu Sant Andreu, 419
297	<i>Bodegó (pastell).</i>
	SOLER LIRÓ, Ramon Sant Domènec del Call, 3 i 5, 2.º, 2.º
298	<i>Les cases.</i>
	TUSQUELLAS, Miquel-Leandre Sant Salvador, 29, torre (G.)
299	<i>Repós.</i>
300	<i>Bodegó.</i>

CÍRCOL ARTÍSTIC DE SANT LLUÇ	
	VALLBONA I LLUSÀ, Pere Salmerón, 149, baixos
301	<i>La Pedrera (Garraf).</i>
	VALLS MARTÍ, Nolasc Mallorca, 310, 1.º, 2.º
302	<i>Heroïna (figura).</i>
303	<i>Turbanada (paisatge).</i>
304	<i>Tarda (id.).</i>
	VENTOSA DOMÈNECH, Josep Plateria, 65, 3.º
305	<i>Els terrats.</i>
306	<i>Vora el riu.</i>
307	<i>Sol en el poble.</i>
	VERGÉS PABLO, Ramon Vallirana, 56, pral.
308	<i>Al sortir de la fàbrica.</i>
309	<i>Recó de les ajores.</i>
	VICH MORAL, Antoni Consal, 27, 1.º
310	<i>La Mina (paisatge).</i>
	VICH OLÍ, Carme Consal, 27, 1.º
311	<i>Bodegó.</i>

Fig.14,15,16,17,18,19,20.Catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1921. Arxiu Històric de Barcelona

PINTURA		23
XOGUÉ, Josep		
JAÉN		
134	Terra andalusa.	
NURI, J.		
Passeig Cánovas, 10. SANT CUGAT DEL VALLES		
135	Des del Vern (Camprodon).	
136	Retrat.	
OLIVÉ FONT, Jacint		
Passeig de Sant Joan, 115		
137	L'endemà de la festa.	
OLLÉ PINELL, Antoni		
Independència, 42, 1. ^a		
138	Sol de tarda a vila vella (Tossa).	
139	Retrat de jove.	
PADILLA, Rafael M. ^a		
Corts Catalanes, 565		
140	L'Escorpa.	
141	Dansarina.	
142	Bodegó.	
143	Retrat.	

Fig. 21,22. Catàleg Exposició d'Art de Barcelona, 1923. Arxiu Històric de Barcelona

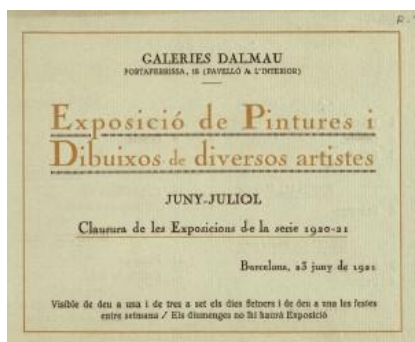

C A T A L E G	
JOAN BORELL NICOLAU.	Bronze.
ALEXANDRE DE CABANYES.	Paisatge.
FRANCESC CAMPS.	Retrat d'un pintor.
	Palco a los toros.
	Propietat de J. V.
RICARD CANALS.	Nu.
	Retrat de nena.
FRANCESC DE CANYELLAS.	«Baigneuses».
	Paisatge de Llanerías.
	Paisatge de Llanerías.
RAMÓN CAPMANY.	El Raval.
	Dibuix.
	Paisatge.
DOMÈNEC CARLES.	Roses d'hivern.
	Roses d'estiu.
ENRIC CASANOVAS.	Dona de Deyà (pedra).
ELIA CASTEDO.	Pintura.
JOAN COLOM.	Paisatge.
FRANCESC DOMINGO.	Home de camp.
	Paisatge.
	Paisatge de ciutat.

FELIU ELIAS.	Crist al calvari.	21
MARIAN ESPINAL.	Roses.	22
	Paisatge.	23
AGUSTÍ FERRÉ.	Estudi de decoració al tremp.	24
JACME GUARDIA.	Paisatge de Santa Eulària.	25
	Retrat del pintor Agustí Ferré.	26
	La noia que balla amb l'ocell.	27
JULI HERNÁNDEZ.	Natura morta (oli).	28
MANUEL HUMBERT.	Dibuix.	29
	Dibuix.	30
	Dibuix.	31
	Dibuix.	32
ALFONS IGLESÍAS.	Les pomes.	33
	Propietat de J. V.	
	L'ampolla i el ganivet.	34
FRANCESC LABARTA.	Paisatge.	35
TOMÁS LLOBET.	Sota Montjuïc.	36
LLOYD.	Paisatge italià.	37
	Natura morta.	38
	Dibuix (testa).	39
	Paisatge de Mallorca.	40
	Retrat.	41
	Paisatge.	42
	Paisatge.	43

OLGA SACHAROFF.	Un rei.	67
	Els amics.	68
	Miniatura.	69
	Els gats siamesos.	70
	Retrat.	71
	Dibuix.	72
SAINZ DE LA MAZA.	Retrat de la Srta. M. Aguilera.	73
	Paisatge de Montjuïc.	74
JOAN SERRA.	Natura morta.	75
	Col·lecció Montjuïc.	
	Paisatge.	76
	Col·lecció Montjuïc.	
ALFRED SISQUELLA ORIOL.	Figura.	77
	Paisatge.	78
RAMÓN SOLER.	Pas a nivell.	79
JOAQUIM SUNYER.	Nena.	80
	Col·lecció Montjuïc.	
	Natura morta.	81
	Natura morta.	82
FRANCESC VIDAL GALICIA.	Paisatge de Reixac.	83
	Propietat de J. V.	
PERE YNGLADA.	Dibuix.	84
	Dibuix.	85
	Dibuix.	86
	Dibuix.	87
	Dibuix.	88

Fig. 23,24,25,26. Catàleg Exposició Tercer Saló de Tardor, 1922. Arxiu Històric de Barcelona

CATÀLEG	
<u>CAMPS, FRANCESC</u>	<u>LAGAR, MANOLO</u>
1 Dona al balcó.	8 Dibuix colorit.
2 Dibuix.	9 Dibuix.
3 Dibuix.	
<u>ESPINAL, MARIÀ</u>	<u>MIRÓ, JOAN</u>
4 Paisatge.	10 Coloracions Nü. (partany a J. Dalmau)
<u>GIMENO, FRANCISCO</u>	<u>MOMPOU, JOSEP</u>
5 Paisatge.	11 Paisatge.
6 Paisatge.	12 Estudi de Nü. (dibuix colorit).
<u>HUMBERT, MANUEL</u>	13 i 14 Composició Acuarel·las (grups de decoració al buit).
7 Flors i Fruits.	15 i 16 Nüs Dibuix.

<u>NAVARRO VARGAS, MIGUEL</u>	<u>RÁFOLS, JOSEP F.</u>
17 Del port de Barcelona.	28 Retrat de la Sta. Pepita Pa- lazzi. (dibuix).
18 Vista de Palma.	
<u>PUJÓ, JOSEP</u>	<u>SRA. SEGUI DE VILARRASA</u>
19 Paisatge.	29 Plassa d'Espanya.
<u>MADARIÀ, R. S.</u> (artista francès)	30 Natura morta.
20 Flors i Fruits.	31 Dibuix.
21 Porró, Natura morta.	<u>SUNYER, JOAQUIM</u>
<u>RICART, ENRIC C.</u>	32 Paisatge.
22 Paisatge.	33 Composició acuarel·la. (partany a J. Dalmau)
23 Els Nèspres.	<u>VIDAL GALICIA, FRANCESC</u>
24 al 27 Dibuixos.	34 El Llibre, Natura morta.

Fig.27,28,29, Catàleg Exposició de dibuixos i pintures Galeries Dalmau 1921.Arxiu Històric de Girona

CATÀLEG			
<u>CAMPS, FRANCESC</u>	<u>YONZEN, H.</u> (artista anglès)	<u>PUJÓ, JOSEP</u>	<u>RINCÓN, VICENTE</u>
1. Nü - - - 2.00	2. Paisatge de Girona	17. Paisatge de Sagres	24. Temple de Buda - - 2.00
<u>CAPMANY, RAMON DE</u>	<u>MOMPOU, JOSEP</u>		25. Frit decoratiu - - 6.00 Vend
2. V. Retrat - - 4.50	9. La mesanigrafa (aquarel·la)	<u>MRS. R. S.</u> (artista francesa)	<u>SISQUELLA, ALFRED</u>
<u>DAMM, BERTIL</u> (artista suec)	10. Port de la Selva (aquarel·la)	19. Sagres	26. Acuarel·la - - 1.00
3. Paisatge de Girona	11. En el teatre (aquarel·la)	<u>RICART, ENRIC C.</u>	<u>SUNYER, JOAQUIM</u>
<u>GENOVER, IGNAU</u>	12. Ciga morta (aquarel·la)	20. Torre del Oro (Sevilla) - 1.50	27. Paisatge de Sagres Vend
4. Paisatge - - 1.00	<u>NAVARRO VARGAS, MIGUEL</u>	21. Alcazar (Sevilla) - 1.50	28. Natura morta - 1.00
5. Paisatge - - 1.25	23. Almeria - Capella de Sant Roi 3.00	22. «El Alhambra» (Granada) - 1.50	29. Dona al bany Vend
<u>GLEIZES, ALBERT</u> (artista francès)	24. Contorn del mercat d'Almeria 3.00	23. Les Damaelles des bords de la Seine (dibuix aquarel·la)	30. Pastoral Vend
6. Vista de Nova York	<u>OTO WEBER</u> (artista alemany)	31. Marina - Vend 4.00	
<u>IGLESIAS, ALFONS</u>	25. Poblet de la costa - - 1.50		
7. Retrat - - 1.25	26. Paisatge - - 1.50		

Fig.30,31. Catàleg Exposició de diversos dibuixos i pintures Galeries Dalmau 1922.Arxiu Històric de Girona

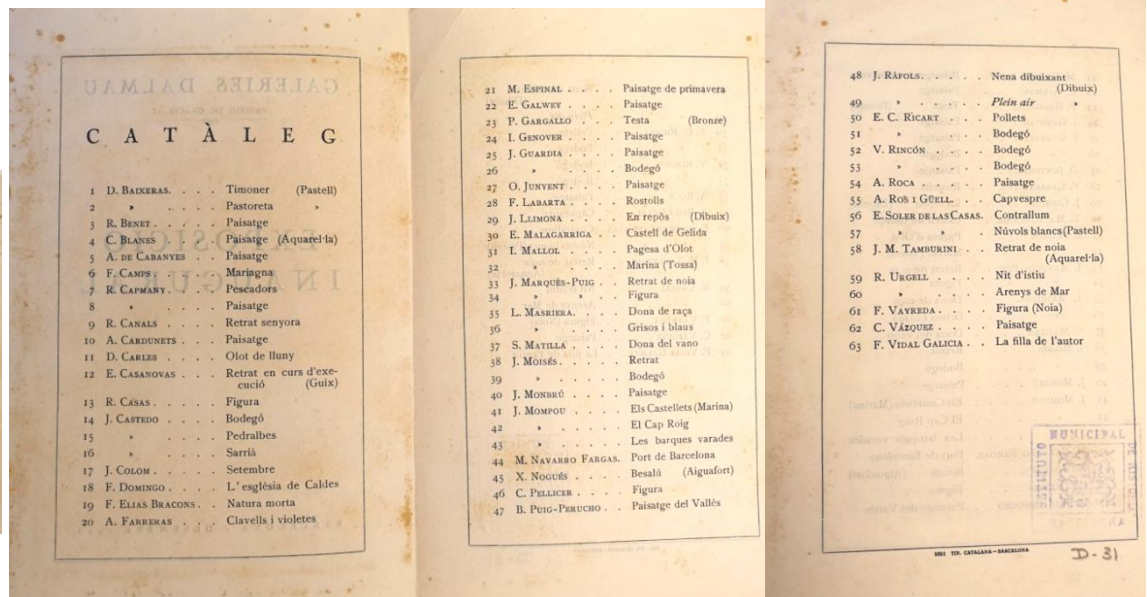
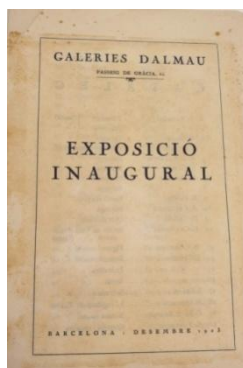

Fig.32,33. Catàleg Exposició Inaugural Galeries Dalmau, 1923. Arxiu Històric de Barcelona

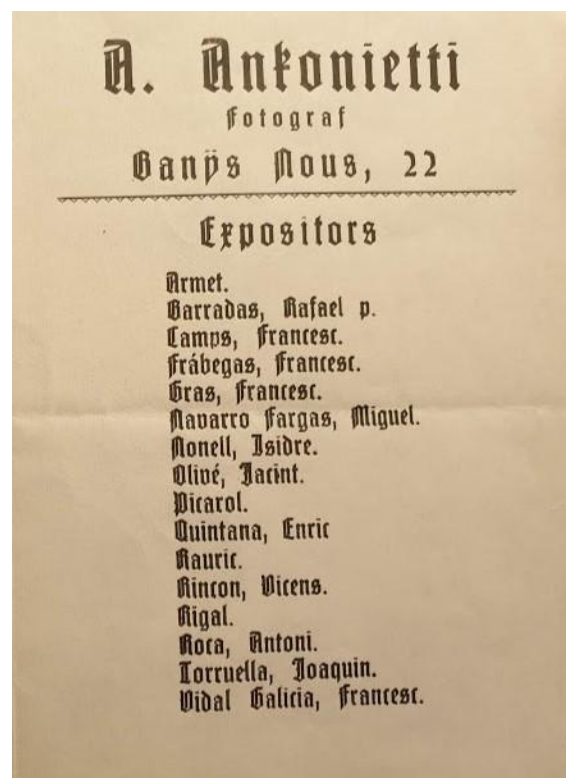
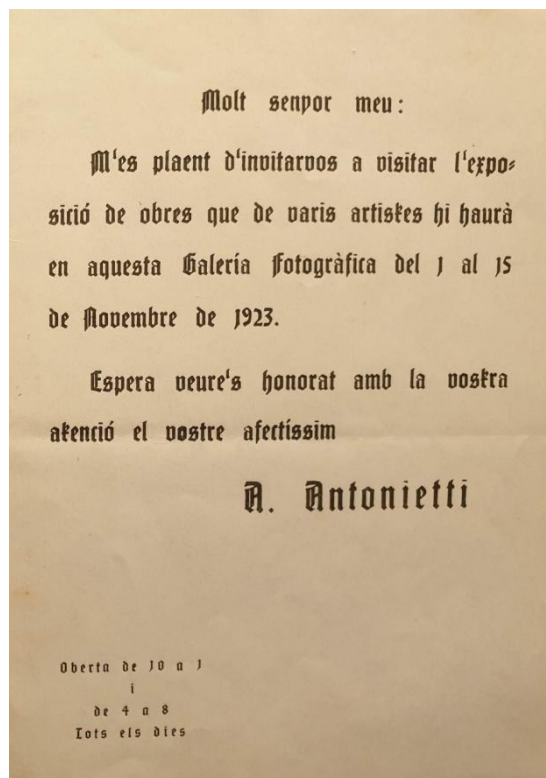

Fig.34,35. Catàleg Exposició de diversos Galeria Fotogràfica Antonietti, 1923. Biblioteca de Barcelona

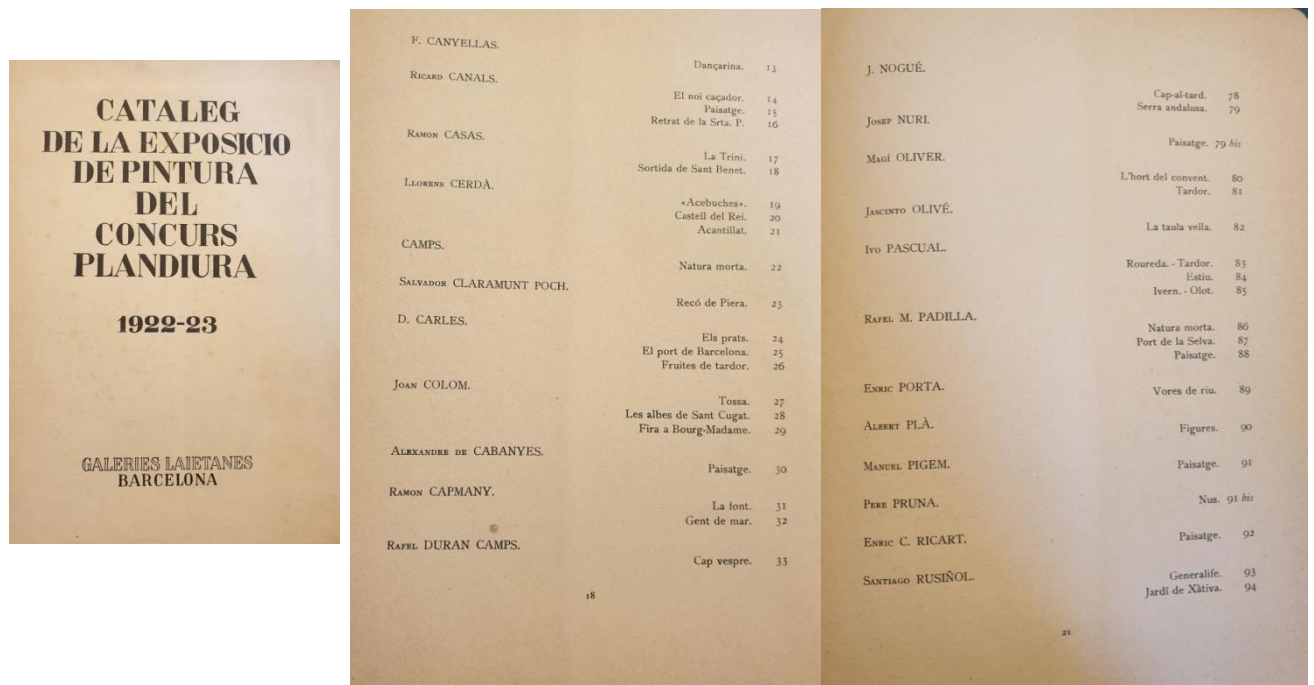

Fig.36,37.Catàleg Exposició Pintura Concurs Plandiura, 1922-23.Arxiu Històric de Barcelona

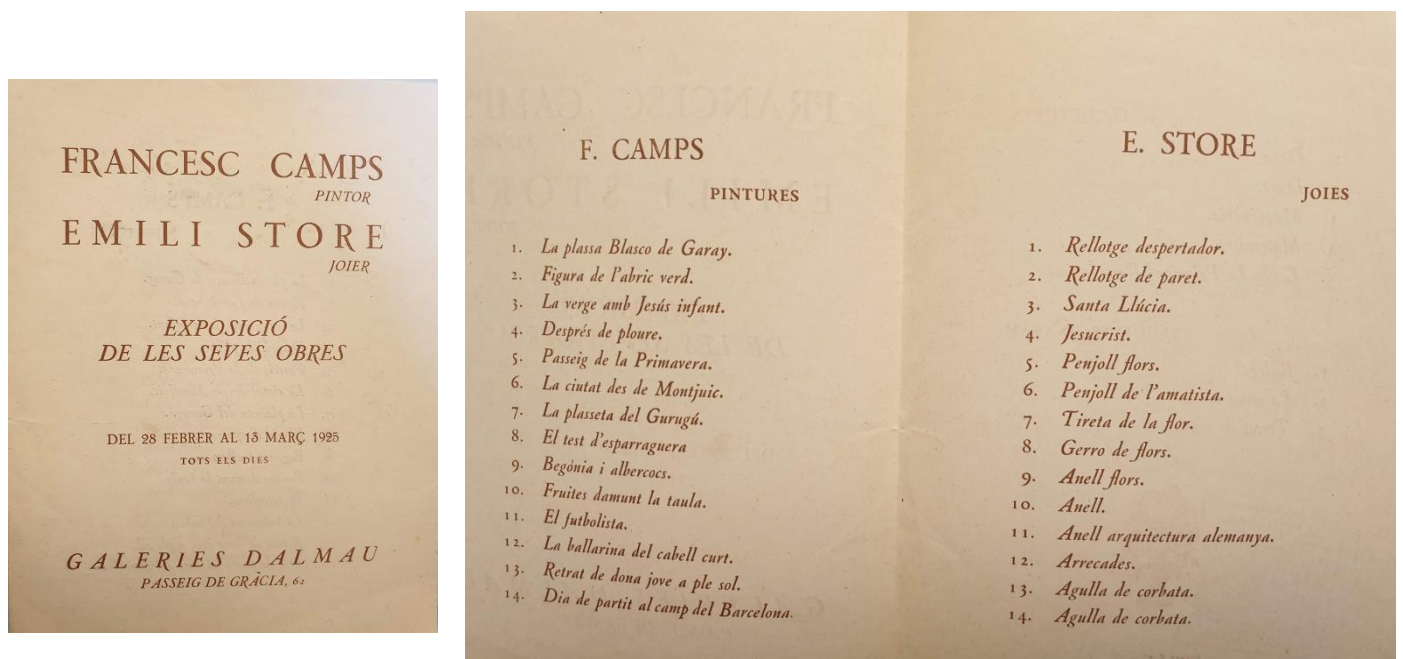

Fig.38,39.Catàleg Exposició Camps i Store a les Galeries Dalmau,1925.Arxiu Històric de Barcelona

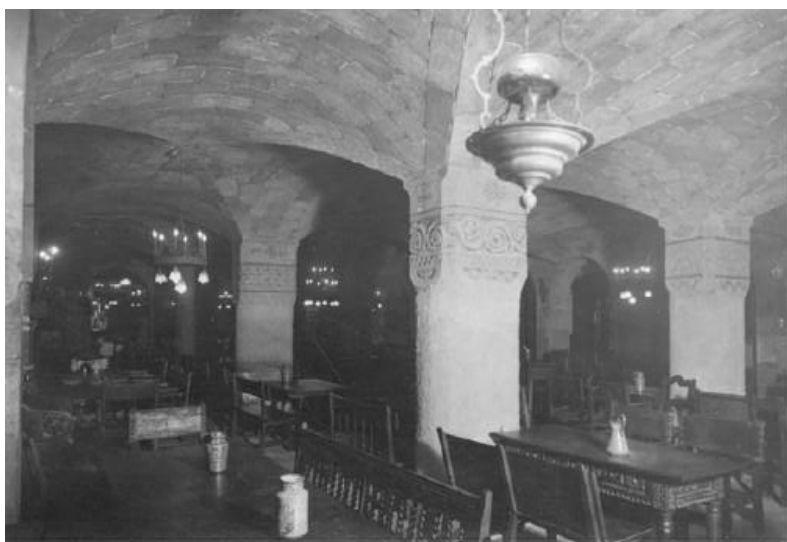
ANNEX II. Restaurant "Refectorium". Rambla del Mig, 36

Entrada del "Refectorium". Arxiu Mas

Volta de canó, arcades i mobiliari medieval.
Arxiu Mas

Sala de columnes. Arxiu Mas

ANNEX III. Carta de Vidal Galícia a Alfons Iglesias

Del Mon Ambient te diré que en Camps se va dar de baixa
 en Roca també per divergències amb en Farruch. Això és
 una verdadera llàstima doncs ara que estem a punt de tenir
 saló en les disposicions o deuen perdre. La cuestió es resoldre
 aquest assumpte de manera que no'n tinguem cap més dels
 ens coneix que passi el temps reglamentari pel Saló
 doncs si no tenim sala ja saps que no't coneixen i pasat
 desaparegut. i m'els crítics, ni el públic ni artistes saben lo
 que fa i qui ets. al mateix temps que no tenim 100 duros per gastar
 cada temporada per fer una exposició individual. Per lo
 tant recentem Saló a ne les exposicions anyals. Aquest divendres
 en Globet presentava l'admiració d'en Solé i en Roca i
 Ventosa van disposats a treure a n'en Farruch. Jo soc
 neutral. En Farruch està carregat de projecte però no
 neura. i en Solé puja, però com jo estic disposat a que
 el Saló no mori encara que'l nom ens faci mal no i
 fa res. En tots els ordres de la vida i ha la lluita i una
 derrotat i un vencedor. No't deus portar pel perimisme d'en
 Camps doncs tot ho ven negre perquè tot o voldria desgracia
 i no pot ser. Per lo tant s'ignis optimiste i ves de cara a la vida
 tindries d'enviar a n'en Camps convenient de que mantingu
 el Saló, que es el que varem edificar nosaltres.
 El comerciant que no anuncia i no fa propaganda dels
 seus articles no ningú el coneix.
 Cal treballar i aprofitar les ventafes que ens aporta
 el estar agrupats per conseguir tenir el Saló anyal i per lo tant
 mantenir al públic i demes a l'ambient dels nostres obres.
 No i fa res que no venem i que ens critiquen.
 Recorre a tota la família i tu rebràs el meu
 de ton amic Vidal
 Les expressions de la Rosa a la Maria i Esther i al mateix temps
 la seva família

Pàgina d'una carta que mostra les desavinences i tibantors que hi ha en el grup.
 20-7-1922:2. Biblioteca de Catalunya

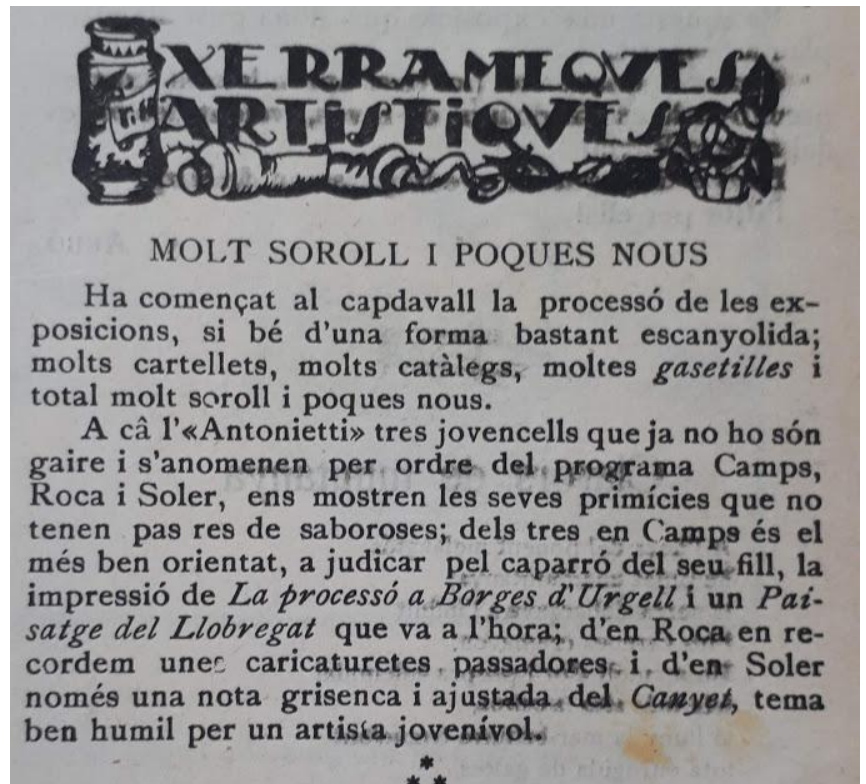
ANNEX IV. Crítiques

Nou Ambient.—Revista d'art. Redacció i Administració: Comerç, 46, Barcelona. Preu: 0'50 pessetes cada número.

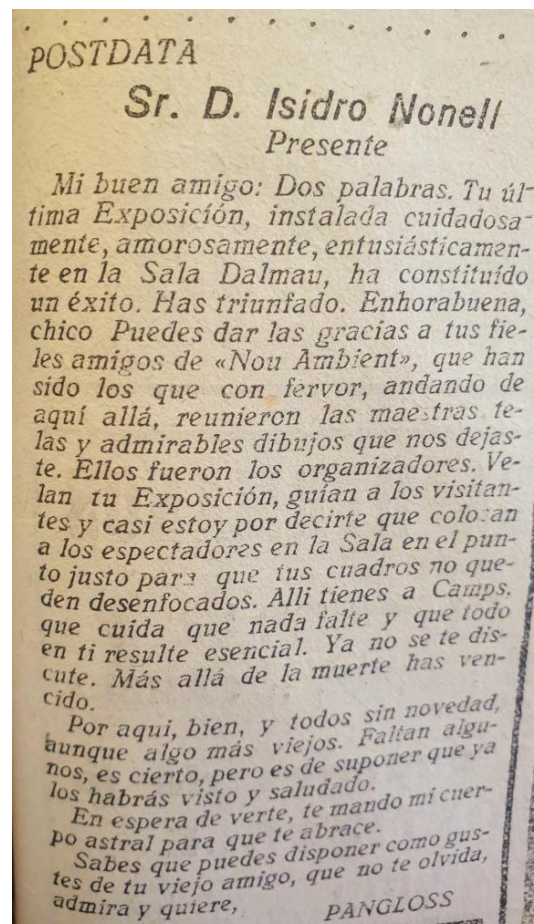
Havem trigat a renegar la publicació de revistes d'arts, però ara en tindrem dues, l'abans citada "Gasetta de les Arts" i aquesta, que serà revista gairebé exclusivament dedicada a l'art d'avanzada i a esports literaris. Serà alhora l'òrgan del grup de pintors i escultors que porta aquest mateix nom.

El primer número, copiosament il·lustrat sobre paper satinat, és un esclat de joventut, encisador, tant per l'optimisme i la pietosa d'esperançament que curulla com per les ingènues inexperiències que els col·laboradors no curen de dissimular i que hi oscuren d'allò més. El fervor modernista, si és que aquest adverbí tan rebregat pot aplicar-se a aquest florit d'articles de la darrera fornada, apareix en el primer número de "Nou Ambient" alternant amb una assenyada veneració pels mestres catalans de més valua que ja fa anys abandonaren aquesta vall de delícies que és la vida de l'artista; l'amor pel millor art català del temps passat, "Nou Ambient" seguirà manifestant-lo a cada un dels vinents números, segons ens fa saber en el primer, suau aparegut. Hou's ací, doncs, una prova de lluc artístic que és bona part de la solvència que tothom concedirà a aquesta revista i al grup que representa.

J. SACS. *La Publicidad*, 10-5-1924, p.1

.C. ARBÓ (possiblement M. Marinell-lo) *L'Esquella de la Torratxa*, 14-11-1924

La Tribuna 21-2-1922

Donde Paris

Picasso, ilustre dibujante

(DE NUESTRO REDACTOR ESPECIAL)

Vuelto a ser actualidad Píccaro, Es actualidad por su nueva Exposición de pintura. ¿De pintura? Amase decirnos más. Mejor y más acertado será decir "exposición de dibujos". Que digo, una colección de pronunciados, bastas y hasta magistrales dibujos, más o menos coherentes, en lo que vale a lo que exhibe el maravilloso ilustre.

Cuando conocer bastante a Picasso, con la de ahora, con los las Gipsy, ellos que en el curso de los últimos cuatro años hemos tenido ocasión de presentar, Pasamos por alto las innumerables obras sueltas pertenecientes a cada una de sus diversas épocas, sorprendidas en galerías diversas. Y nuestro juicio, el que preliminarmente sustentamos acerca al verdadero temperamento de Picasso, sólo es, que en él obra domina el genio del dibujo, el el de la pintura, se ha visto de vez en vez más confirmado. Hay más que nunca creemos que hay en Picasso un formidable dibujante junto a un pintor muy valiente.

Las que parecen voluntarias abstenciones, el mercado jugó en y tiende alrededor de los clásicos, las wellington insinuaciones practicadas con una prevención y una limitación tan sistemáticas, desatan una mani- fiesta descompensa psicótica — no nos aliviamos a caligularia de indi- gencia— que, en Picasso más que en otros pintores modernos, hace buena la frase decorada de Rousset, cuando exclamaba:

—Este oficio que nunca logramos conocer completamente, porque no existe ahora nadie capaz de enseñárnoslo desde que nos hemos emancipado de la tradición!

Picasso, como Rembrandt y como los demás pintores de esta época, debió de evitar seguramente la ficción que poseen el más humilde de los discípulos de Rafael o de Giotto, la ficción que en aquella época era corriente en los talleres. Picasso más que otros maestros. Porque ya hemos dicho que el pintor interviene en el muy leve modo, Picasso ama la línea, el dibujo, el colorido, de tal modo que, mayor que los reflejos y contrastes coloridos de las masas, se diría percibe la silueta. Cuando Picasso llena de color un asunto le hace como quien dice por poco compromiso. Sin duda estima que el esquema lineal ya basta.

Como Ingres, de quien se dice se muestra en tanto partidario, québrase expresando todo por medio del dibujo. Pero Ingres no se limitó nunca al dibujo, aunque en él lo expresara todo. Ingres, con su pintura fría, sabia, afeminada, apta para expresar todas las magnificencias decorativas, conviértase en naturaleza en un bello ardid que, aun dentro de su fría perfección, florece a lo supremo. Píase, en cambio, se limita a recordar vagamente sus figuras. Y, aunque bella, perfecta en su manera, la obra de Picassot, una obra diferente al efecto de una obra basada a medias, que pecan a lo mayor de muy abstracta.

Menos mal que esta vez el exhibi-
do ha quedado destruido por com-
pleto. Una traca licitatoria aparece en
una única tela. En ella la presen-
tación cubista del volumen se expresa
por el descomulgamiento, nada es-
tético, de la figura, una pobre señora
con vista y copada de lado. Pienso
que empiezo en dibujarla de frente,
adelantando el fondo de la figura hasta
primer término. Otra tela, rasando in-
giesto de la última época en que Pi-
casso reprodujo ejemplares tropici-
cos imaginarios, con cuadros en-
carnados o transformaciones digitales
y con deformaciones orgánicas inver-
similares, viene, sobre todo, a romper
la unidad del conjunto. La presencia
de esta tela en una Exposición como la
de ahora nos parece una extravagancia
indol. No vemos la necesidad de ex-
hibir un ejemplar tan absurdo. Unica-
mente a fin de hacer incoherente al
admirador. Pero, ¿no sabe que con
esta Picasso contribuye a desprecia-
rlos las que lo siguen? Además, ¿a
qué ese volutarismo alrededor de la
pintura, constituyendo hoy a la ma-
nera bárbara y manera a la manera
más académica? Nunca hemos creído
ni creemos que el arte tenga que
progresar—admitiendo que el progre-
so existe en arte—a base de "boda-
do" y extravagancias.

Justamente a Picasso no le perdona muchos de sus contemporáneos su afán de coexistir y epatir a todo trance su constante propensión a imitar. Difícil su propio pensamiento. Detrás de Picasso, según hace años su bandera y catedral de la pintura moderna, habían anidado no pocos buecos, cuando en su obra una base estética a la cual sujetar sus personales experiencias, pero ocurridas a todos que las cosas habían creído descubrir el secreto de la última postura del pintor, sea los había salido ya con otra nueva, todavía más abstrada, más desconcertadamente inverosímil. Imposible seguirle, imposible tomarle en serio, imposible acordarse, como una

Bien razonada está la triste misantrópica cubiada de la cual fue Pizcano el director. Por su culpa, cantidad numerosa de artistas que de buena voluntad con el flamante escuela, han volado más lejos que Quijano y a estas horas no saben si tiran sus herramientas. Del cubismo, frase gimnástica de Arlequín — la misma constante de Pizcano — en que el diabolico personaje aconseja las más estrafalinas pruebas de sírco, no queda hoy ni el recuerdo. Por el cubismo una humorada, la humorada del artista que quisiera en una hora de solemnidad manifiesta, demostrar el alcance artístico de la "bugueta", aplicada a la doctrina osannana — la que pretenda representar todo por medio de cubos, cilindros, etc., pero esa humorada ya ha dado de sí todo lo que podía dar.

Alfred Thomas visitou a revista para
artisticamente editar. Sua alega-
ção—ya temos dito que eles são le-

verdadera mimesis de Picasso—aparecen todos de una pieza, dentro de su naturalidad, y su obra posee un equilibrio robusto y perfecto, suficiente como es la esencial contemporaneidad de Picasso, pero del que, por un voluntarismo ejercido de su espíritu, se anticipa a desviarse a menudo, precepto infinitesimal en especular sobre una materia, más que otra alguna contraria a la especulación.

P. SULTANA

Por los Juzgados

Editorial

El Juega del Sur, secretario de don Manuel Serrano Flores, estuvo durante un hora de guardia voluntariamente diligente, habiendo incrementado en las labores del Palacio de Justicia, su propia dedicación.

Le maritanyé et de la Comopenda, entre-taria de don José Mre Garachaca, al que hay referenciá al del Hospital.

Lachnones cuniculus

Han ingresado en la Prisión Central nacional: Pons Serrval y Federico Narbona. (Continúa)

El primero fue detenido en la sala Acta del Teatro llevando una caja de pasteles de leche confitería que había sustraído de El Siglo y el segundo en el interior de una tienda de camisería de la Embajada de Chile, cuando se disponía a escapar lo que confiesa.

Para celebrar una reafirmación

Varias oficinas del Palacio de Justicia han organizado un banquete de desagravio en favor del oficial criminalista del Juzgado de la Audiencia don Marcelino Martínez por haber sido reconocida la lealtad del mismo en un delito del que se acusaba.

Se han adherido al campamento todos los campesinos y un gran número de abogados y periodistas.

Desistiendo así el hecho que motiva el presente, se muestra la propia esencia del delito de abuso y procuradores.

El Norte de la Nación

El Jefe de la Lonja, secretario del señor Ferrnandez, ha dado por concluido el asunto que llevaba por el frente de la bandera que los señores residentes, en América regularon a la Mancomunidad.

La bandera ha sido llevada por los señores con 400 reales.

Per detta ditta se bay inizia processo

1997

NUMBER OF YEARS

Algunos de los miembros de la familia de la casa de Biondo (Biondo) fueron asesinados de muerte con una bala, como la que le asesinó a los hijos, cortando a los americanos, en compañía de trabajo y la familia Biondo.

Falta más despendio de la fábrica y en la
esta demerita.

Por lanterna. *Molva* de armar

Fue detenido en la estación de Francia El conde Carrillo Herrera por haberse ocupado de una plancha marina fútil cargada, por cuyo uso no tenía licencia ni guía.

Explanations

El mdo. Salomón Baldemar Lara Cár-
denas de la etnia de 1,500 pesos a Toluca
Romana el día 9 del corriente.

— Francisco B. Llanza presenta una de
las copias que exhibe de la lista pasada, en
la cual al día veintiocho de octubre, de
1904, se le pide a don Juan de Dios...

ANNEX V. Cobertes i portades **NOU AMBIENT**. Revista d'Art (1924)

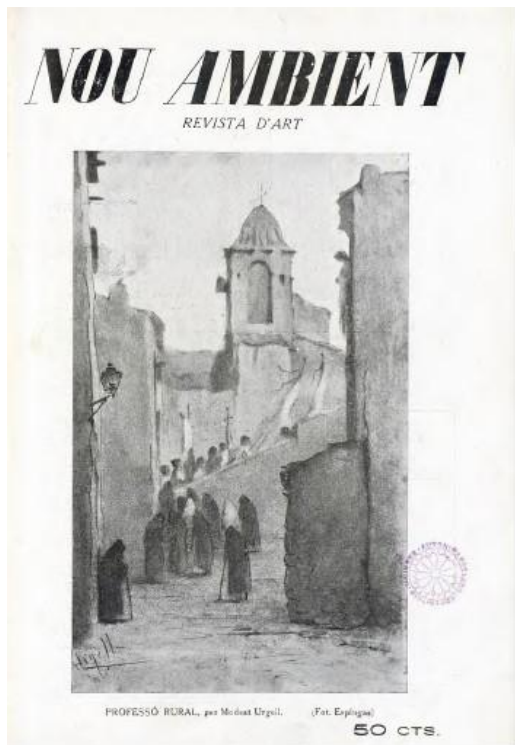

Il·lustració del «Tartuf» de Molière, per Tomàs Padró

50 CTS.

Coberta i Portada **NOU AMBIENT**. Revista d'Art, n.º2, Barcelona, Juny 1924. Biblioteca de Catalunya

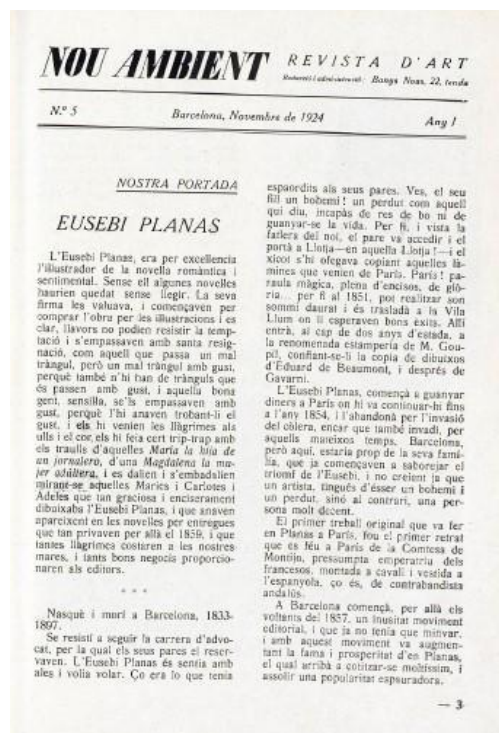

PROFESSOR RURAL, per Modest Urgell. (Fot. Espigolera)

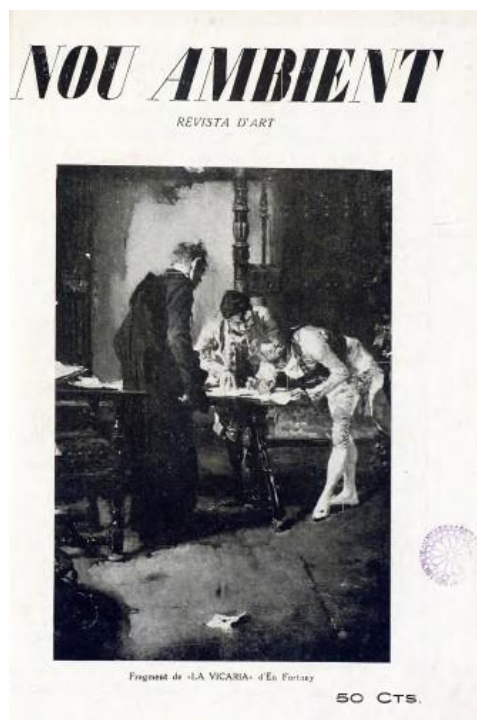
50 CTS.

Coberta i Portada **NOU AMBIENT**. Revista d'Art, n.º4, Barcelona, Setembre, 1924. Biblioteca de Catalunya

Coberta i Portada *NOU AMBIENT*. Revista d'Art, nº5, Barcelona, Novembre, 1924. Biblioteca de Catalunya

Coberta i Portada *NOU AMBIENT*. Revista d'Art, nº6, Barcelona, Desembre, 1924. Biblioteca de Catalunya